

รายงานการวิจัย
พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

พระเมธาวิสัยรศ และคณะ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
บัณฑิตวิทยาลัย ภายใต้แผนการใช้จ่ายเงินงบรายจ่าย “เงินรายได้”
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2563

ลิขสิทธิ์นี้เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย
พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข
BUDDHIST STUDIES FOR BUILDING A PEACEFUL SOCIETY

พระเมธาวิณัยรส
พระมหาวิโรจน คุตตวิโร
สาลิณี รักกตัญญู

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
บัณฑิตวิทยาลัย ภายใต้แผนการใช้จ่ายเงินงบรายจ่าย “เงินรายได้”
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2563

ลิขสิทธิ์นี้เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Research) มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข และ 3) เพื่อนำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข ประชากรหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะมี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คณาจารย์ผู้บรรยายวิชาการทางด้านพุทธศาสนศึกษา มมร กลุ่มที่ 2 คณาจารย์ผู้บรรยายวิชาการทางด้านสันติศึกษา มจร และ กลุ่มที่ 3 นักศึกษาผู้ที่ศึกษาวิชาการทางด้านพุทธศาสนศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มมร รวมจำนวนทั้งหมด 17 รูป/คน สถิติหรือวิธีการที่ใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาอธิบาย (Descriptive Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า :

1. สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข พบว่า มีการเรียนการสอนเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา
2. องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข พบว่า มีองค์ประกอบเป็นเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา อาณิสสศีล อาณิสสสมาธิ อาณิสสปัญญา และการรักษาศีลหรือการปฏิบัติตามศีล การรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติตามสมาธิ การรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติตามปัญญา
3. นำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข พบว่า หากมีการนำศีล สมาธิ ปัญญา มาประพฤติปฏิบัติอย่างแท้จริงในสังคมใด สันติสุขย่อมเกิดขึ้นในสังคมนั้น

คำสำคัญ : การสร้างสังคมสันติสุข, พุทธศาสนศึกษา, สังคมสันติสุข

ABSTRACT

This research on Buddhist studies for building a peaceful society. It is a qualitative research, a field research with the following objectives: 1) to study the content and essences of studying in the Buddhist Studies Curriculum for Peaceful Society 2) to study the content and essences element of the Buddhist Studies Curriculum for Peaceful Society and 3) to present the creation of a peaceful society by studying the contents of the Buddhist Studies curriculum for creating a peaceful society. There were 3 groups of populations or key informants used in research by in-depth interviews and discussion groups: group 1, the faculty who gave lectures on Buddhism, group 2, the faculty who lectured on peace studies, MMR. and group 3, students who studied Buddhism at the graduate level, the total number of 17 persons. The statistics or methods used for data analysis were descriptive content analysis.

The results showed that:

1. The content and essence of teaching Buddhist studies for the creation of a peaceful society found that there are teachings on morality, concentration, and wisdom.

2. The elements of content and essence of teaching Buddhist studies for the creation of a peaceful society found that there are elements of morality, concentration, and wisdom, there are good results of morality, good results of concentration, and good results of wisdom and keeping the precepts or observing the precepts, keeping the Meditation treatment or meditation practice, and Keeping Wisdom or Practicing Wisdom.

3. Presenting of creating a peaceful society by studying the contents and essences of the Buddhist Studies for building a Peaceful Society. It was found that If morality, concentration, and wisdom are actually implemented in any society, Peace will come in that society.

Key words: Buddhist Studies, peaceful society, building a peaceful society

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความเพียรพยายามของคณะผู้วิจัยและความช่วยเหลือ ความเกื้อกูล การให้คำปรึกษา คำแนะนำ คำชี้แนะในการเขียนและการปรับปรุงแก้ไขงานให้ถูกต้องสมบูรณ์ และพร้อมทั้งกำลังใจอย่างมากมายจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจและความกรุณาของกัลยาณมิตรทุกท่านจึงขออนุโมทนาไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่จัดสรรงบประมาณเป็นทุนวิจัยสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้แก่คณะผู้วิจัย นอกจากนี้ยังได้เอื้อเฟื้อให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกอีกมากมายหลายประการอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การทำวิจัยให้สำเร็จลงได้

ขอขอบคุณและอนุโมทนาผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และคณะกรรมการ พร้อมทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยญาณสังวร มมร ที่ได้ทำหลายสิ่งหลายอย่างมากเพื่อส่งเสริมให้งานวิจัยนี้ออกมาได้ด้วยความสะดวกเรียบร้อยในทุกกระบวนการของการดำเนินการทำวิจัยในสถาบันแห่งนี้

ขอขอบคุณและอนุโมทนาต่อกัลยาณมิตรทุกท่านที่ส่งแรงใจทั้งโดยการเฝ้ามองอย่างเงียบๆ และออกมาเป็นคำพูดที่ทำให้ผู้วิจัยและคณะเกิดมีกำลังใจทุกครั้งที่เหน็ดเหนื่อยและอ่อนล้าจนเกือบจะยอมแพ้กับอุปสรรคไปแล้วหลายครั้งหลายหน

ท้ายที่สุดแต่มิใช่ว่าจะสุดท้าย คณะผู้วิจัยขอขอบคุณและอนุโมทนาต่อผู้บริหารและคณาจารย์ เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มมร ที่ยืนเคียงข้างประคับประคองคณะผู้วิจัยให้ทำงานโดยไม่เคยปรวิจจาอันจะทำให้กระทบกระเทือนด้านใดแก่คณะผู้วิจัยทั้งที่ต้องอดทนกับความบกพร่องของทีมงานอยู่ตลอดเวลา

พระเมธาวิจารย์ (สุเทพ ปสฺวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร.

พระมหาวิโรจน์ คุณตฺวิโร/ธรรมาพูน, ผศ.ดร.

ดร.สาธิต รักษัตถ์

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภูมิ	ช
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์	6
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	6
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ความหมายของสันติสุข	7
2.1.1 ความหมายของสันติสุข	7
2.1.2 สันติวิธี	8
2.2 ลักษณะของหลักธรรมที่เกี่ยวกับความสันติสุขของสังคม ในพระพุทธศาสนา	10
2.2.1 หัวใจพระพุทธศาสนา	10
2.2.2 หลักธรรมว่าด้วยความสันติสุข	12
2.3 สิ่งที่ทำให้เกิดสันติสุข	13
2.3.1 หลักการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคม เพื่อสังคมสันติสุข	14
2.4 สาเหตุที่ทำให้ไม่เกิดสันติสุข	15

2.5	ความสำคัญของสันติศึกษา	17
2.5.1	ความเป็นมาของสันติศึกษา	18
2.5.2	ความหมายของสันติศึกษา	19
2.5.3	ความสำคัญของสันติศึกษา	20
2.5.4	หลักการของสันติวิธี	21
2.5.4.1	ลักษณะสำคัญของสันติวิธี	21
2.5.4.2	ประเภทของสันติวิธี	22
2.6	ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีสันติสุขและโทษของการขาดสันติสุข	22
2.6.1	ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีสันติสุข	23
2.6.2	โทษของการขาดสันติสุข	25
2.6.2.1	ความขัดแย้ง	25
2.6.2.2	ความรุนแรง	27
2.7	แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข	29
2.7.1	หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	29
2.7.2	หลักการอยู่ร่วมกันอย่างมีขันติธรรม	30
2.7.3	การเห็นคุณค่าในตนเอง	31
2.7.4	การมองโลกในแง่ดี	31
2.7.5	การบริโภคด้วยปัญญา	31
2.7.6	การปรับปรุงตนเอง	32
2.7.7	หลักการ ๕ ประการว่าด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	32
2.8	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
2.8.1	หนังสือและเอกสาร	34
2.8.2	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
2.9	กรอบแนวคิด	38
3	วิธีดำเนินการวิจัย	39
3.1	รูปแบบการวิจัย	39
3.2	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	39
3.3	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41

3.4	การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย	44
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
4.1	สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาศึกษาเพื่อ สร้างสังคมสันติสุข	46
4.2	องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาเพื่อ การสร้างสังคมสันติสุข	56
4.3	นำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนา ศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข	66
4.4	ผลจากการสนทนาเฉพาะกลุ่ม	79
4.5	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	79
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	81
5.1	สรุปผลการวิจัย	81
5.2	อภิปรายผลการวิจัย	82
5.3	ข้อเสนอแนะ	86
5.3.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	86
5.3.2	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย	86
	บรรณานุกรม	87
	ภาคผนวก	90
	ประวัติผู้วิจัย	146

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	38

บทที่ 1

บทนำ

งานวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” (BUDDHIST STUDIES FOR CREATING THE PEACE SOCIETY) ฉบับนี้ สืบเนื่องจากผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาอันเกิดจากวิกฤติการณ์ทางสังคมที่ก่อให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนมากมายแก่คนในสังคม ที่เรียกว่า ความไม่สงบสุข ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้ามนุษย์ การประกอบอาชีพทุจริต การขาดความสามัคคี การมีความขัดแย้ง การใช้ความรุนแรง การไม่ควบคุมอารมณ์ และการเบียดเบียนกันและกันของคนในสังคมยุคปัจจุบัน ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาเหลือคณานับ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะคนในสังคมขาดหรือไม่รู้หรือละเลยการนำความรู้ความเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาซึ่งมีคุณประโยชน์เป็นอเนกอนันต์มาใช้ ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสถานะความเป็นอยู่อย่างสันติสุขของคนในสังคมในประเทศไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการสร้างสังคมสันติสุขตามแนวสันติศึกษาด้วยการนำความรู้ทางพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรพุทธศาสนศึกษา มาเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดประโยชน์และความสงบและสันติสุขแก่สังคม ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเนื้อหารายละเอียดเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น ดังต่อไปนี้

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1.2 ปัญหาวิจัย

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.5 นิยามศัพท์

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีก กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social animal) คือสัตว์ที่โดยธรรมชาติแล้วต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มอย่างน้อยสองคนขึ้นไป ต้องการการอยู่ร่วมกัน ต้องการการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระตามลำพังแต่ผู้เดียวได้ **มาสโลว์** (Abraham Maslow) เชื่อว่า มนุษย์ที่อยู่รวมกันในสังคมมีความต้องการแบ่งออกเป็น 5 ชั้น คือ 1. Physiological Needs ความต้องการพื้นฐาน เช่น อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย 2. Safety Needs ความต้องการด้านความปลอดภัย 3. Love and belonging Needs ความต้องการเป็นที่รักและเป็นส่วนหนึ่ง 4. Esteem Needs ความต้องการมี

คุณค่า และ 5. Self-Actualization Needs ความปรารถนาที่สามารถเติมเต็มภายในตนเองได้อย่างสมบูรณ์ จึงกล่าวได้ว่า มนุษย์ที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมจะเกิดความสุขได้ก็ต่อเมื่อได้รับการเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม การเป็นคนสำคัญและมีตัวตนในสังคม การมีเกียรติยศและชื่อเสียงในสังคม การได้รับการเคารพนับถือจากคนในสังคม และการได้รับความรัก ความเข้าใจ กำลังใจจากคนในสังคมที่อยู่ร่วมกัน จึงจะทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคมสันติสุขได้

เมื่อต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เป็นชุมชนใหญ่ ทั้งยังต้องมีความปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา จำเป็นต้องมีการจัดระเบียบทางสังคม โดยกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ให้คนที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้หากคนในสังคมไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของสังคม ก็จะทำให้เกิดความวุ่นวายเดือดร้อนเป็นปัญหาให้แก่คนที่ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม **สมภาร พรหมทา** กล่าวว่า “หากรู้จักหลักในการอยู่ร่วมกันพร้อมทั้งได้ปฏิบัติตามหลักการนั้นแล้วก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม กติกาในการอยู่ร่วมกันถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ” **พระไพศาล วิสาโล** กล่าวว่า “สังคมแม้จะกว้างใหญ่เพียงใด แต่เมื่อใดก็ตามที่เกิดสำนึกขึ้นมาว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เราย่อมรู้สึกผูกพันกับมันประหนึ่งเป็น ‘ชุมชน’ ของเรา ถึงเราจะไม่เคยเห็นหน้าผู้คนมากมายในสังคมของเรา แต่เรารู้ว่าเขาอยู่ในสังคมเดียวกับเรา และแม้เราไม่เคยรู้จักเขาเลย แต่เรารู้สึกผูกพันกับเขาในฐานะที่เป็นคนร่วมสังคมเดียวกัน พุดง่าย ๆ คือ เป็น ‘พวกเดียวกัน’” ดังนั้น คนในสังคมจึงต้องร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนดเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข เพราะหากไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของสังคมแล้ว ย่อมจะเกิดปัญหาความไม่สงบสุขขึ้นในสังคมได้

ในปัจจุบันสังคมไทยก็มีปัญหาความไม่สงบสุขของสังคมเกิดขึ้นมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้าเนิ่นชีวิตต่าง ๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความไม่สงบจากการก่อการร้าย ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง การประกอบอาชีพทุจริต การขาดความสมานฉันท์ ความขัดแย้ง ความใช้รุนแรง การไม่ควบคุมอารมณ์ของตน และการเบียดเบียนกันและกันของคนในสังคมยุคปัจจุบัน เป็นต้น **พระไพศาล วิสาโล** กล่าวว่า “ทุกวันนี้สังคมมีความสลับซับซ้อนมาก จึงมีการเบียดเบียนแบบใหม่เกิดขึ้นมากมายอยู่ตลอดเวลาซึ่งมิใช่การเบียดเบียนระหว่างบุคคลต่อบุคคลอย่างซึ่ง ๆ หน้า หรือชัดเจน แต่เกิดขึ้นโดยผ่านตัวกลาง เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ กลไกทางเศรษฐกิจ ระบบการตลาดและสถาบันต่าง ๆ ในสังคม”

เมื่อเกิดปัญหาสิ่งที่ควรกระทำคือการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้เมื่อเป็นปัญหาของสังคม คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน จึงต้องร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาของสังคมนั้น ๆ ให้หมดไป ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องศึกษาให้รู้ถึงปัญหานั้น ๆ ว่า คืออะไร เกิดจากสิ่งใด จะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร และมีแนวทางใดเป็นวิธีปฏิบัติเพื่อให้ปัญหานั้น ๆ หมดไป ตามหลักอริยสัจ 4 ของพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยมาช้านาน เป็นศาสนาที่มีความผูกพันกับวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษาที่นำเอาการศึกษาเข้ามาเป็นสาระสำคัญ เป็นเนื้อแท้ของการดำเนินชีวิต และทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นการศึกษา คือ การฝึกฝนให้มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ได้แก่ ไตรสิกขา และไตรสิกขาก็คือการฝึกให้เรามีการดำเนินชีวิตตามมรรค คือให้เรามีพรหมจริยะ พระพุทธศาสนามุ่งให้การศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ที่แท้จริง เกิดปัญญารู้เท่าทันสรรพสิ่ง และเกิดการพัฒนาตนเอง จนถึงขั้นหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ พระพุทธศาสนาสอนให้เผชิญหน้าความทุกข์นั้นโดยไม่เลียงหนี แต่ให้มองดูทุกข์นั้นด้วยความรู้เท่าทัน และด้วยความรู้เท่าทันความทุกข์นั้น จึงจักทำให้มีจิตใจปลอดโปร่งเป็นอิสระด้วยปัญญา ไม่ถูกทุกข์บีบคั้น เข้าทำนองว่า “รู้ว่าเป็นทุกข์ แต่มีชีวิตเป็นสุข” หรือ “รู้เท่าทันความทุกข์ จึงมีความสุขที่สมบูรณ์” พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นพหุชนพิตาย พหุชนสุขาย คือ ความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขแก่พหุชน พระพุทธเจ้าตรัสหลักนี้เป็นประจำ เมื่อเริ่มประกาศพระศาสนา พระองค์ทรงส่งพระสาวกออกประกาศพระศาสนาด้วย คำว่า “จรถ ภิกขเว จาริกัม พหุชนพิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่พหุชน เพื่อความสุขแก่พหุชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก” จึงกล่าวได้ว่า หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นแนะนำสั่งสอนหลักการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสันติสุขแก่ปวงชน เพื่อประโยชน์สุขแก่พหุชน

พระพุทธศาสนานับเป็นศาสนาของปวงชนอย่างแท้จริง เป็นศาสนาที่ก่อให้เกิดสันติสุข โดยมีหลักธรรมคำสอนที่เน้นการรู้เท่าทันความทุกข์และความเป็นจริงของชีวิต การประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้องและเหมาะสม ความมีเมตตา การให้อภัยต่อกัน ให้รู้จักการยอมรับและอดทนต่ออุปสรรค/ปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิตในสถานการณ์ต่าง ๆ พระพุทธศาสนาสอนหลักพรหมวิหาร ๔ ให้มีเมตตากรุณาต่อกัน ให้ความเสียสละให้แก่คนอื่น ให้มีการข่มและควบคุมอารมณ์ความประพฤติของตน ไม่ให้เบียดเบียนคนที่ด้อยกว่าตน พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงทัศนคติและการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคมไทย ดังนั้น การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางของการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อให้เกิดความสันติสุขในสังคม และนำการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการพัฒนาคนในสังคม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขสงบ จึงเป็นแนวทางที่สามารถนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลคือเกิดสังคมที่มีสันติสุขได้

จากข้อมูลเบื้องต้นนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง **“พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข”** เพื่อเป็นองค์ความรู้นำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล อันจะเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ของคนในสังคม และเมื่อศึกษาจนได้ข้อสรุปแล้ว ก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อที่ผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้าในโอกาส และ นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 ต้องการทราบว่า สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข เป็นอย่างไร

1.2.2 ต้องการทราบว่า องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข เป็นอย่างไร

1.2.3 ต้องการทราบว่า การนำเสนอเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อสร้างสังคมสันติสุข เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

1.3.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

1.3.3 เพื่อนำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อสร้างสังคมสันติสุข” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อสร้างสังคมสันติสุขมีขอบเขตการวิจัยทางด้านเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1) สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นความรู้ที่จะทำให้สันติสุขเกิดขึ้นได้

2) องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข ได้แก่ 1) การศึกษาศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาหรือปฏิบัติหรือการดำเนินชีวิตตามหลักการของศีล 2) การศึกษาสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาหรือปฏิบัติหรือการดำเนินชีวิตตามหลักการของสมาธิ และ 3) การศึกษาปัญญา อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาหรือปฏิบัติหรือการดำเนินชีวิตตามหลักการของปัญญา

3) การสร้างสังคมสันติสุขจากความรู้ที่ได้จากการศึกษาเนื้อหาสาระการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข ได้แก่ การสร้างสันติสุขด้วยศิลปะ การสร้างสันติสุขด้วยสมาธิ และการสร้างสันติสุขด้วยปัญญา

1.4.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อสร้างสังคมสันติสุขเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Research) คือ เป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการวิจัยที่ใช้เพื่อการวิจัย ดังนี้

(1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้านการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็นกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้ 3 กลุ่ม โดยมีรายละเอียดและจำนวน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คณาจารย์ผู้บรรยายวิชาการทางด้านพุทธศาสนศึกษา มจร จำนวน 2 ท่าน กลุ่มที่ 2 คณาจารย์ผู้บรรยายวิชาการทางด้านสันติศึกษา มจร จำนวน 2 ท่าน และกลุ่มที่ 3 นักศึกษาผู้กำลังศึกษาวิชาการทางด้านพุทธศาสนศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มจร จำนวน 13 รูป/คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น จำนวน 17 รูป/คน

(2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (In-depth Interview)

ผู้ทรงคุณวุฒิ (ผู้มีความรู้และประสบการณ์) ที่ให้ข้อมูลสำคัญทางด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูป/คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงซึ่งประกอบด้วย คณาจารย์ที่เป็นนักวิชาการทางด้านพุทธศาสนศึกษา จำนวน 4 คน อาจารย์ที่เป็นนักวิชาการทางด้านปรัชญา จำนวน 1 คน อาจารย์ที่เป็นนักวิชาการทางด้านสันติศึกษา จำนวน 1 คน และนักศึกษาที่กำลังศึกษาวิชาการทางด้านพุทธศาสนศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มจร จำนวน 3 รูป/คน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงระยะเวลาในการทำวิจัยไว้ในระหว่างตั้งแต่เดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนกันยายน 2564 (แต่เนื่องจากมีปัญหาและอุปสรรคระหว่างการดำเนินการวิจัยจึงได้รับการผ่อนผันขยายเวลาออกไปจนถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2565)

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 **พุทธศาสนศึกษา** หมายถึง เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนในหลักสูตรพุทธศาสนศึกษา ระดับมหาวิทยาลัยและคุุณบัณฑิตของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.5.2 **สันติสุข** หมายถึง ความสุขอันเกิดขึ้นจากความสงบ เป็นความสุขในการอยู่ร่วมกัน โดยมีความเมตตา เห็นอกเห็นใจ ถ้อยทีถ้อยอาศัย พึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมแรงร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหาโดยปราศจากความขัดแย้งและการกระทำที่มีความรุนแรง

1.5.3 **สังคมสันติสุข** หมายถึง สังคมหรือกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสงบ เป็นการที่อยู่ร่วมกันโดยมีสิ่งที่เป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเมตตา เห็นอกเห็นใจ ถ้อยทีถ้อยอาศัย พึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปราศจากความขัดแย้งและการกระทำที่รุนแรงต่อกัน การกระทำของคนในสังคมนั้น ๆ เป็นไปเพื่อเสริมสร้างความสุขให้แก่ตนเอง แก่ครอบครัว แก่ชุมชน แก่ประเทศ และสังคมหรือส่วนร่วม

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบสภาพเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

1.6.2 ทำให้ทราบองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

1.6.3 ทำให้ทราบการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

1.6.4 ทำให้สามารถนำเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษา มาเสริมสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้

1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

1.7.1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.7.2 สถาบันการศึกษาต่าง ๆ

1.7.3 องค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศ

1.7.4 หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพระพุทธศาสนา

1.7.5 หน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลความสงบสุขในสังคม

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เรียกว่า “กลุ่มคนหรือสังคม” เมื่อมนุษย์ต้องอยู่อาศัยร่วมกันเป็นกลุ่มคนเป็นสังคม สิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมต้องการคือ สันติสุข ได้แก่ ความสุขและความสงบในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันได้แก่ การได้รับการเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม การเป็นคนสำคัญและมีตัวตนในสังคม การมีเกียรติยศและชื่อเสียงในสังคม การได้รับการเคารพนับถือจากคนในสังคมและการได้รับความรัก ความเข้าใจ กำลังใจจากคนในสังคมที่อยู่ร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน รวมถึงการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน การมอบความสุขให้แก่กัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคมสันติสุขได้ หากขาดสิ่งดังกล่าวข้างต้น สังคมย่อมไร้ซึ่งความสันติสุข ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเนื้อหารายละเอียด เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น ดังต่อไปนี้

- 2.1 ความหมายของสันติสุข
- 2.2 ลักษณะของหลักธรรมที่เกี่ยวกับความสันติสุขของสังคมในพระพุทธศาสนา
- 2.3 สิ่งที่ทำให้เกิดสันติสุข
- 2.4 สาเหตุที่ทำให้ไม่เกิดสันติสุข
- 2.5 ความสำคัญของสันติศึกษา
- 2.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีสันติสุขและโทษของการขาดสันติสุข
- 2.7 แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข
- 2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 กรอบแนวคิด

2.1 ความหมายของสันติสุข

ธรรมชาติของมนุษย์ คือการได้อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นหมู่เหล่า จึงเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีการสื่อสารซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม แต่ในการอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากย่อมทำให้เกิดความวุ่นวายสลับซับซ้อน จึงทำให้มนุษย์มีการกำหนดกฎเกณฑ์ กติการะเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้เป็นข้อกำหนดให้มนุษย์ในสังคมนั้นอยู่อย่างสงบสุข หากไม่มีกฎเกณฑ์ดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาในสังคมขึ้นมากมาย

2.1.1 ความหมายของสันติสุข

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า “สันติ, สันติสุข” ไว้ดังนี้

สันติ น. หมายถึง ความสงบ เช่น อยู่ร่วมกันโดยสันติ

สันติสุข น. หมายถึง ความสุขอันเกิดจากความสงบ เช่น รัฐบาลบริหารประเทศเพื่อสันติสุขของประชาชน

โจฮัน กัลตุง (Johan Galtung) นักทฤษฎีด้านสันติศึกษาได้เสนอความหมายในเชิงแง่คิด ว่า สันติไม่ใช่สภาวะที่ปราศจากสงคราม แต่คือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง ตั้งแต่ความรุนแรงทางกายภาพ ทางสภาพจิตใจ ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ ความรุนแรงทางการเมือง ความรุนแรงทางสังคม ไปถึงแง่มุมที่ความรุนแรงที่เกิดขึ้น และความรุนแรงที่ซ่อนอยู่ซึ่งอาจจะประทุปรากฏขึ้นได้ และครอบคลุมไปถึงความรุนแรงระดับบุคคล ระดับกลุ่ม จนถึงระดับมหัพภาคระหว่างประเทศ ระดับโลก ซึ่งเรียกว่า ความรุนแรงทางโครงสร้าง (Structural violence)

โอ คอนเนลล์ เจมส์ (O'Connell James) ได้เสนอความหมายของ สันติด้วยตรรกวิทยาว่า สันติเป็นคำและเนื้อหา แนวคิดที่ชี้ถึงความสัมพันธ์ที่ดำเนินต่อเนื่องอยู่ทั้งในระดับบุคคล และระดับสังคม โดยอยู่บนพื้นฐานของความมั่นคง ความประสานร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกันและกัน ความเคารพในสิทธิ การมีการสื่อสารทำความเข้าใจกันอย่างเพียงพอในลักษณะของความสุภาพอ่อนโยน รวมทั้งมีมาตรการที่จะแก้ไขความขัดแย้ง โดยไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง และมีความไว้วางใจเชื่อใจต่อกัน

กล่าวได้ว่า **สังคมสันติสุข** คือสังคมหรือกลุ่มคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสงบ เป็นการที่อยู่ร่วมกันโดยมีสิ่งที่เป็นที่พึงที่พึงที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเมตตา เห็นอกเห็นใจ ถ้อยทีถ้อยอาศัย พึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปราศจากความขัดแย้งและการกระทำที่รุนแรงต่อกัน การกระทำของคนในสังคมนั้น ๆ เป็นไปเพื่อเสริมสร้างความสุขให้แก่ตนเอง แก่ครอบครัว แก่ชุมชน แก่ประเทศ และส่วนร่วม

2.1.2 สันติวิธี

ในการแก้ไขปัญหาสังคมที่มีความขัดแย้งและความรุนแรง นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกันว่า ควรเลือกใช้การแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี คือการไม่ใช้ความรุนแรงโต้ตอบกันและกัน การใช้สันติวิธีคล้ายคลึงกับ **หลักการแห่งอหิงสาของมหาตมะ คานธี** นักปรัชญาชาวฮินดู โดยตลอดชีวิตของคานธี เป็นตัวอย่างของบุรุษผู้ใช้ความสงบสยบความขัดแย้งและความรุนแรง **คานธี** แสดงให้เห็นว่าหากมีความเชื่อมั่นในศาสนาแล้ว จะทำให้คนเรารู้จักควบคุมตัวเอง รักผู้อื่น และ ทำตนเป็นประโยชน์แก่สังคมและมนุษยชาติอย่างบริสุทธิ์ **หลักการแห่งอหิงสาหรือสันติวิธี** ในทัศนะของคานธี มีสองนัยคือ นัยลบ ได้แก่ ความไม่เบียดเบียน ไม่มุ่งร้ายต่อผู้อื่น นัยบวก ได้แก่ ความรัก ความเมตตา และการให้อภัย ด้วยความเชื่อว่าศัตรูที่แท้จริงมิใช่ผู้ทำผิด ความชั่วซึ่งอยู่ในตัวเราทุกคนมากบ้างน้อยบ้าง ศัตรูภายนอกนั้นฆ่าได้ง่าย แต่ศัตรูภายในเป็นศัตรูที่ร้ายยิ่งกว่า เมื่อคนเราเห็นศัตรูว่าเป็นเหยื่อแห่งอำนาจของความชั่ว และปฏิบัติต่อศัตรูด้วยความรัก ความเห็นใจ

ขณะเดียวกันจะต่อสู้กับศัตรูภายใน ได้แก่ ความอยาก ความเกลียดอย่างกล้าหาญ เมื่อคนเราพยายามเป็นนายศัตรูภายใน จะได้พบความจริงว่า การจะเปลี่ยนผู้อื่นนั้นต้องใช้ความรุนแรง หรือทำให้เจ็บปวด แต่ต้องอาศัยความสุภาพ การชักจูง หนรับความเจ็บปวดอย่างร่าเริง และเทิดทูนมดี อำนาจที่ได้จากความประพฤติเช่นนี้ไม่เพียงเปลี่ยนคนแต่ละคนได้เท่านั้น ยังเปลี่ยนอำนาจที่มีการจัดตั้งอย่างมีระเบียบ

เช่นรัฐได้ด้วย หลังการแห่งอหิงสา จึงถือได้ว่าเป็นหลักการของสันติวิธีรูปแบบหนึ่ง

ทั้งนี้นักวิชาการยังคงมีความเห็นที่แตกต่างกัน ในการให้คำนิยามของสันติวิธี ทว่ามีความเห็นพ้องว่า สันติวิธี คือ การละทิ้งหรือการไม่เลือกที่จะใช้ความรุนแรงเมื่อเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง เป็น การจัดการกับความขัดแย้งที่ยึดมั่นในวิถีแห่งสันติโดยปฏิเสธการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ รวมถึงการไม่ตอบโต้อีกฝ่ายโดยใช้ความรุนแรงแม้ว่าจะถูกกระทำด้วยความรุนแรงก็ตาม ทั้งนี้สันติวิธีหมายถึงการกระทำ (Active) หมายความว่า สันติวิธีไม่ใช่ความเฉื่อยชา หรือการอยู่เฉย ๆ โดยไม่ทำอะไร แต่เป็นการกระทำที่ไม่ใช้ความรุนแรง เพื่อรับมือกับความขัดแย้งที่เผชิญอยู่ เช่น การชุมนุมประท้วงอย่างสงบปราศจากอาวุธ การอดอาหารประท้วงด้วยความสงบ เป็นต้น

สันติวิธี มิใช่การยอมรับ หรือยอมจำนนต่อความขัดแย้ง แต่ทว่าเป็นการพยายามหาหนทางที่จะรับมือกับความขัดแย้งด้วยความสงบ ในขณะที่สังคมเกิดความขัดแย้งหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันคือ การสร้างให้ทุกคนมีความเข้าใจที่จะอยู่ร่วมกันได้แม้จะมีความคิดเห็นที่ต่างกัน จึงเกิดการศึกษาที่รู้จักกันว่า สันติศึกษา (Peace Education) ขึ้น เพื่อทำการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับสันติสุขและสันติวิธี ทั้งนี้ได้ทำการขยายความเกี่ยวกับ “สันติศึกษา” ไว้ในหัวข้อที่ 2.5

จากข้อมูลเบื้องต้นนี้ สามารถสรุปได้ว่า **สันติสุข** หมายถึง ความสุขอันเกิดขึ้นจากความสงบ เป็นความสุขในการอยู่ร่วมกัน โดยมีความเมตตา เห็นอกเห็นใจ ถ้อยทีถ้อยอาศัย พึงพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมแรงร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหาโดยปราศจากความขัดแย้งและการกระทำที่มีความรุนแรง **สันติวิธี** หมายถึง การจัดการกับความขัดแย้งและความรุนแรงด้วยความสงบ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ปราศจากการโต้ตอบด้วยกำลังและอาวุธ อันจะนำความเดือดร้อน ความเสียหายให้แก่ทรัพย์สิน ร่างกายและจิตใจ

ขอบเขตของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หมายถึง การที่คนจำนวนมากกว่าสองคนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม การเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มของสังคม โดยยินยอมปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรม จริยธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มของสังคม โดยมีความเชื่อความศรัทธาที่เหมือนหรือคล้ายกัน อาทิ เช่น การนับถือศาสนาเดียวกัน มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนเพื่อการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือ เมื่อมีศาสนาเป็นที่พึ่งเป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวจิตใจวิญญาณ จะทำให้กลุ่มคนนั้นสังคมนั้นสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยมีหลักศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมของแต่ละศาสนาเป็น

กรอบกำกับแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนของศาสนิกชนของแต่ละศาสนา เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข กล่าวคือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนั้น สมาชิกในกลุ่มในสังคมนั้นจะต้องสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มของสังคมนั้นได้ โดยความคิดเห็นเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน โดยมีศูนย์รวมจิตใจ/ที่พึ่งเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อจะได้ดำเนินชีวิตของตนในกลุ่มในสังคมนั้น ๆ ได้อย่างเป็นปกติและมีความสุข

2.2 ลักษณะของหลักธรรมที่เกี่ยวกับความสันติสุขของสังคมในพระพุทธศาสนา

ในประเทศไทยมีการเผยแผ่ศาสนาและมีผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ได้แก่ พระพุทธศาสนา คริสต์ศาสนา ศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาซิกข์ ลัทธิเต๋า รวมถึงผู้นับถือศาสนาใด ๆ อยู่ร่วมกันมากมาย โดยประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศจะเลือนับถือพระพุทธศาสนา ทว่าสังคมไทยก็เปิดโอกาสและให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการเลือนับถือศาสนา เพราะเชื่อว่าศาสนาทุกศาสนามีคำสอนทางศาสนาเป็นหลักธรรมที่เป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับทุกคนที่ใช้ในการดำรงชีวิต คำสอนของทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายเหมือนกันและคล้ายคลึงกันคือ มีความเมตตาต่อกัน และกันเป็นหลัก สอนให้ทำความดี ละเว้นการกระทำชั่ว ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความอดทนอดกลั้น มีสัมมาคารวะ มีความสามัคคี ไม่เบียดเบียนกัน อบรมให้ผู้นับถือศาสนามีความปรองดองรักใคร่กลมเกลียวเป็นมิตรที่ดีต่อกัน ร่วมแรงร่วมใจพัฒนาชุมชนสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่งผลให้เกิดสันติสุขต่อชุมชน ต่อสังคม

สืบแต่โบราณมาประชากรส่วนใหญ่ของไทยนับถือพระพุทธศาสนา อาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธ ซึ่งเป็นสังคมที่มีระบบความเชื่อและศรัทธาในหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การได้นำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในยุคนี้ หลักพุทธศาสตร์จึงเป็นอีกแนวทางสำคัญ อันสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการกับปัญหาสังคมในปัจจุบันได้ดี เพื่อความผาสุกและความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของคนในสังคม ที่ยังต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันไปในเวลาเดียวกัน

2.2.1 หัวใจพระพุทธศาสนา

หลักที่เราถือว่าเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา ก็คือคำไทยที่สรุปพุทธพจน์ง่าย ๆ สั้น ๆ ว่า “เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์” ภาษาพระหรือภาษาบาลีว่า

สพฺพปาปสฺส อภรณํ กุสลสฺสุปฺปสมปทา
สจฺจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ "

แปลให้เต็มเลยว่า “การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำความดีให้เพียบพร้อม การชำระจิตของตนให้บริสุทธิ์ผ่องใส นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย”

หลักธรรมที่ชื่อว่า “โอวาทปาฏิโมกข์” นี้คือหลักธรรมที่ถือว่าเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา ความหมายของโอวาทปาฏิโมกข์ เป็นพระพุทธรพจน์ ๓ คาถากึ่ง สรุปใจความได้เป็นสามส่วน คือ หลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 ดังนี้

สพฺพปาปสฺส อภฺรณํ กุสลสฺสุปสมฺปทา

สจฺจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธาน สาสนํ ฯ

ชนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา

นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา

น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี

สมโณ โหติ ปรี วิหฺรณฺยฺนโต ฯ

อนุปวาโท อนุปฆาโต ปาติโมกฺเข จ สํวโร

มตฺตณฺณตฺตา จ ภตฺตสฺมี ปนตณฺจ สยนาสนํ

อธิจฺจิตเต จ อาโยโค เอตํ พุทฺธาน สาสนํ ฯ

พระพุทธพจน์คาถาแรก

ทรงกล่าวถึงอุดมการณ์อันสูงสุดของพระภิกษุและบรรพชิตในพระพุทธศาสนาว่า อันมีลักษณะที่แตกต่างจากศาสนาอื่น อันอาจเรียกได้ว่า อุดมการณ์ 4 ของพระพุทธศาสนา ได้แก่

1) ความอดทนอดกลั้นเป็นสิ่งที่นักบวชในศาสนานี้พึงยึดถือและเป็นสิ่งที่ต้องใช้เมื่อประสบกับสิ่งที่ไม่ชอบใจทุกอย่างที่ต้องเจอในชีวิตนักบวช เช่น ประสงค์ร้อนได้เย็น ประสงค์เย็นได้ร้อน

2) การมุ่งให้ถึงพระนิพพานเป็นเป้าหมายหลักของผู้ออกบวช มิใช่สิ่งอื่นนอกจากพระนิพพาน

3) พระภิกษุและบรรพชิตในพระธรรมวินัยนี้ (เช่น ภิกษุณี สามเณร สามเณรี สิกขมานา) ไม่พึงทำผู้อื่นให้ลำบากด้วยการเบียดเบียนทำความทุกข์กายหรือทุกข์ทางใจไม่ว่าจะในกรณีใด ๆ

4) พึงเป็นผู้มีจิตใจสงบจากอกุศลวิตกทั้งหลายมีความโลภ โกรธ หลง เป็นต้น

พระพุทธพจน์คาถาที่สอง

ทรงกล่าวถึง "หลักการอันเป็นหัวใจสำคัญเพื่อเข้าถึงจุดหมายหมายของพระพุทธศาสนาแก่พุทธบริษัททั้งปวงโดยย่อ" หรือ หลักการ 3 กล่าวกันเป็นการสรุปรวบยอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางที่พุทธบริษัทพึงปฏิบัติ ได้แก่

1) การไม่ทำบาปทั้งปวง

2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม

3) การทำจิตใจให้บริสุทธิ์

มีผู้อธิบายว่าทั้งสามข้อนี้อาจอนุมานเข้ากับ ศีล สมาธิ และปัญญา

พระพุทธพจน์คาถาที่สาม

หมายถึงวิธีการที่ธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาถือเป็นกลยุทธ์ พระภิกษุที่ออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งมีเป็นจำนวนมากให้ใช้วิธีการเหมือนกันเพื่อจะได้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและถูกต้องเป็นธรรม ได้แก่ วิธีการทั้ง 6

- 1) การไม่กล่าวร้าย (เผยแผ่ศาสนาด้วยการไม่กล่าวร้ายโจมตีดูถูกความเชื่อผู้อื่น)
- 2) การไม่ทำร้าย (เผยแผ่ศาสนาด้วยการไม่ใช้กำลังบังคับข่มขู่ด้วยวิธีการต่างๆ)
- 3) ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ (รักษาความประพฤติให้น่าเลื่อมใส)
- 4) ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค (เสพปัจจัยอย่างรู้ประมาณพอเพียง)
- 5) นิ่งนอนในที่อันสงัด (สันโดษไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ)
- 6) ความเพียรในอธิจิต (พัฒนาจิตใจด้วยสมถะและวิปัสสนาเสมอ มิใช่ว่าเอาแต่สอนแต่ตนเองไม่กระทำตามที่สอน)

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า หัวใจของพระพุทธศาสนา คือ หลักเมตตาธรรม เมตตาเป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อสร้างสันติสุขภายในใจของตน เมื่อมีความสงบในหัวใจ จิตใจจะมีกำลังเข้มแข็งสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่มากระทบได้ มีความสุขุมรอบคอบสามารถแก้ไขปัญหาด้วยสติปัญญาของตน หลักธรรมของพระพุทธศาสนาถ่อมเกลาจิตใจให้เป็นผู้มีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น มีความอดทน ไม่เบียดเบียนกัน โดยมุ่งเน้นในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังคำธรรมภาษิตที่กล่าวว่า “โลโกปตมมกิกา เมตตา” แปลว่า เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก ความเมตตา เป็นธรรมที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อสังคมโลกมาก ทำให้มนุษย์ในโลกสามารถดำเนินอยู่ได้ หากขาดเสียซึ่งความเมตตาต่อกันแล้ว มนุษย์คงต้องอยู่ในโลกนี้ด้วยความไม่สงบสุข

2.2.2 หลักธรรมว่าด้วยความสันติสุข

หลักธรรมที่สำคัญที่หล่อหลอมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนรักสันติสุข มีนိสยโอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณาต่อกัน ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 สปัจริยธรรม 7 และอปริหานิยธรรม 7 (สามัคคีธรรม) เป็นต้น

สังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมที่ทำให้สังคมเป็นสังคมที่สันติสุข ซึ่ง ประกอบด้วย

- 1) ทาน คือการให้ มีทั้งวัตถุทานสิ่งของ ให้ธรรมทานและให้ภัยทาน
- 2) ปิยวาจา คือวาจาที่สุภาพ มีประโยชน์ วาจานั้นต้องเป็นวาจาสุภาพ คือ จริง ไพเราะ เหมาะแก่การ ประสานสามัคคี รวมถึงคำแนะนำ สั่งสอน ชักจูงในทางที่ดี
- 3) อตถจริยา การทำประโยชน์มีทั้งประโยชน์ตน ประโยชน์ต่อผู้อื่น บางที่เราเรียกว่าผู้มีจิตอาสา และ

4) สมนัตตตา ร่วมสุขร่วมทุกข์กันได้ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย เสมอต้นเสมอปลายรู้จักหน้าที่รู้จักวางตน

พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหมหรือให้เสมอด้วยพรหมในทางปฏิบัติ หมายถึง คุณธรรมของผู้ใหญ่ ซึ่งต้องมีประจำในอยู่ตลอดเวลา มี 4 ประการ ดังนี้

- 1) เมตตา คือ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
- 2) กรุณา คือ ความสงสาร มีความปรารถนาช่วยผู้อื่นหรือสัตว์ที่ประสบความทุกข์ให้พ้นทุกข์
- 3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี
- 4) อุเบกขา คือ ความวางเฉย หรือความรู้สึกเป็นกลาง ๆ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสุขหรือความทุกข์

สัปปริยธรรม 7 หมายถึง หลักธรรมของคนดี หรือหลักธรรมของสัตบุรุษ 7 ประการ ได้แก่

- 1) ธัมมัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ
- 2) อัตถัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักผล
- 3) อัตตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน
- 4) มัตตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ
- 5) กาลัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา
- 6) ปริสัจญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติ การปรับตนและแก้ไขตนให้เหมาะสม
- 7) ปุคคลัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน

จากข้อมูลเบื้องต้นนี้ สามารถสรุปได้ว่า ลักษณะของหลักธรรมที่เกี่ยวกับความสันติสุขของสังคมในพระพุทธศาสนา นั้นมีอยู่อย่างมากมาย เพราะเกือบทุกหลักพุทธธรรมนั้นเป็นการอบรมแนะนำสั่งสอนแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี มีเมตตาต่อกัน มีความอดทนอดกลั้น ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจาหรือใจ อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น เพื่อให้เกิดความสุขสงบแก่ตนและผู้อื่น โดยมีหลักธรรมสำคัญได้แก่ โอวาทปาฏิโมกข์ เป็นหัวใจสำคัญ เป็นหลักธรรมว่าด้วยการละเว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งเน้นย้ำการประพฤติตน เพื่อสร้างสันติสุขภายในใจของตน กล่อมเกล่าจิตใจให้เป็นผู้มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น มีความอดทน ไม่เบียดเบียนกัน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

2.3 สิ่งที่ทำให้เกิดสันติสุข

สังคมไม่ว่าจะเกิดสันติสุขขึ้นได้หากมนุษย์ยังไม่ ลด ละ เลิก พฤติกรรมที่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นทางกายวาจาหรือใจ ยังใช้ความรุนแรงต่อกัน อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น แม้จะเป็นผู้มีสติปัญญาความรู้ทางวิชาการเลิศล้ำ หรือจะเป็นผู้มั่งมีเงินทอง หรือจะ

เป็นผู้มีศถาบรรดาศักดิ์สูงส่งอย่างไรก็ตาม ก็ไม่อาจจะทำให้ชีวิตมีสันติสุขได้ เพราะสติปัญญา ลามและยศ ไม่ได้เป็นปัจจัยให้เกิดสันติสุขและสันติภาพที่ถาวรแก่ตน จะต้องมียุทธศาสตร์คุณธรรมจริยธรรมที่นำมากล่อมเกลาจิตใจของตนประกอบกันด้วย จึงจะทำให้เกิดสันติและความสุขแก่ตนเองได้ เมื่อสันติสุขเกิดขึ้นแก่ตนเองแล้วจึงจะสามารถทำให้เกิดสันติสุขแก่ผู้อื่นและแก่สังคมได้

หลักธรรมคำสอนของศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้เกิดสันติสุข เป็นศูนย์รวมจิตใจ เสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้กับศาสนิกชน ทำให้เกิดมีจิตสำนึก มีความรู้สึกนึกคิด มีเมตตา รู้จักการเสียสละ การแบ่งปันกัน มีน้ำใจแก่กัน เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล สงเคราะห์กัน ไม่เบียดเบียน และสร้างเดือดร้อนให้แก่กัน ดังที่กล่าวแล้วว่า หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาถือได้ว่า เป็นหลักธรรมที่สามารถทำให้เกิดสันติสุขแก่ตนและผู้อื่นได้ เพราะเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตนเอง และนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถเรียกได้ว่า พระพุทธธรรมเป็นหลักธรรมแห่งสันติวิธี หรือ พุทธสันติวิธี ก็ได้

พุทธธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติในวิถีชีวิตของมนุษย์ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มนุษย์เข้าถึงสัจจะแห่งชีวิตและสันติสุข รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ลดความขัดแย้งขจัดความเห็นแก่ตัว มีขันติธรรมทนต่อกันได้ รู้จักการให้อภัย สร้างคนในสังคมให้สามัคคีมีเมตตา หลักธรรมดังกล่าวจะเป็นพลังสำคัญที่ผลักดันขับเคลื่อนให้เกิดสังคมสันติสุขได้ สามารถสร้างภาวะที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน ป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงจากความขัดแย้งทางสังคมและการเมืองเกิดขึ้นซ้ำอีก นำพามนุษย์ในสังคมให้มีความปรองดองไม่แตกแยก มีความปรารถนาดีต่อกัน เข้าอกเข้าใจกัน ทำให้สังคมเกิดความปรองดองลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างสังคมให้มีเสถียรภาพ ถักทอให้คนในสังคมมีสำนึก ร่วม ยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่กำหนดโดยสังคม หลักพุทธธรรมจึงเป็นพลังอันสำคัญที่ขับเคลื่อนผลักดันหรือเสริมสร้างสังคมให้ไปสู่เส้นทางแห่งสังคมสันติสุขได้อย่างแท้จริง

2.3.1 หลักการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคมเพื่อสังคมสันติสุข

การที่สังคมจะเกิดสันติสุขขึ้นได้อย่างยั่งยืน จะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลในสังคมทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และที่สำคัญคือ คนในสังคมจะต้องมีความร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อทำให้เกิดสันติสุขและความสุขขึ้นในสังคมของตนเอง โดยคนในสังคมจะต้องทำตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ร่วมมือกันสร้างสรรค์ให้เกิดสันติสุขแก่สังคมของตน โดยการอาศัยหลักธรรมตามหลักพุทธสันติวิธีมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง แก่ผู้อื่นและแก่สังคม ทั้งนี้ นอกเหนือจาก **หลักสังคหวัตถุ 4** อันประกอบด้วย 1) การให้สิ่งของเครื่องอุปโภค การบริจาค ทรัพย์สินและการให้ความรู้ ศีลธรรม เพื่อการครองตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในอนาคต 2) ปิยวาจา การเจรจาด้วยถ้อยคำในการประสานงาน ให้เกิดประสิทธิภาพ 3) อัตถจริยา การช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน และได้รับโอกาสที่จะนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 4) สมานัตตตา การให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติต่าง ๆ อยู่เสมอ แล้วยังมีแนวปฏิบัติอย่างอื่นที่ทำให้เกิดสันติสุข

ได้ โดย ชัยยศ อินทแสนและคณะ กล่าวว่า การมีจิตสาธารณะ เป็นลักษณะของความรู้สึกนึกคิดที่เป็นส่วนรวม หรือ การตระหนักรู้ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมร่วมกัน การตระหนักรู้ต้นที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสังคมในทุกด้าน ฉะนั้นการสร้างเสริมด้านจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกระดับ โดยแบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ คือ ด้านการเต็มใจช่วยเหลือสังคม ด้านการตระหนักและช่วยแก้ปัญหาสังคม ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ด้านการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม และด้านการรับรู้และเคารพในสิทธิของบุคคล สามารถส่งผลการพัฒนาการเรียนรู้ให้นักศึกษาเพื่อเพิ่มการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติต่อการมีจิตสาธารณะของนักศึกษา เพื่อพัฒนาประเทศถ้านักศึกษามีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะที่สมบูรณ์แล้วก็จะสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

จากข้อมูลเบื้องต้นนี้ ทำให้ทราบว่า มีหลักการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคมที่สามารถทำให้เกิดสันติสุขขึ้นได้ นอกเหนือจากหลักธรรมตามแนวพุทธสันติวิธี ที่กล่าวไว้ในแล้วนั้น การมีจิตสาธารณะ ถือว่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดสันติสุขแก่สังคมได้ การมีจิตสาธารณะ เป็นการเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันที่เป็นส่วนรวม ส่งเสริมให้เกิดการตระหนักรู้และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมร่วมกันให้กับคนในสังคม ทั้งนี้เพราะ การมีจิตสาธารณะจะทำให้มีความตระหนักรู้ตนว่า การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมนั้น ควรจะต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร ควรจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง แก่ผู้อื่น แก่สังคมและแก่ส่วนรวม อันมีผลต่อการพัฒนาสังคมในทุกด้าน

2.4 สาเหตุที่ทำให้ไม่เกิดสันติสุข

การที่มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า เรียกว่า สังคม ย่อมก่อให้เกิดปัญหาขึ้นพร้อมกับการเกิดสังคมของมนุษย์ มีปัญหาและความยุ่งยากเกิดขึ้นมากมายและเป็นไปอย่างรวดเร็ว อาทิ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การก่อความไม่สงบในพื้นที่ต่าง ๆ ความขัดแย้งอันเกิดจากความเห็นที่แตกต่างของกลุ่มชน ความขัดแย้งเดือดร้อนในเรื่องการทำมาหากิน ความยากจนและรายได้ที่ไม่เพียงพอ รวมไปถึงอบายมุขต่าง ๆ ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาขโมย-ฉกชิง-ปล้นฆ่าเพื่อแย่งชิงทรัพย์สิน ปัญหาทะเลาะวิวาท ปัญหาอหังการกรรม เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคม ก่อให้เกิดความไม่สงบสุขในสังคม ปัญหาสังคมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้สังคมไม่เกิดสันติสุข

นักสังคมวิทยาทำการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในส่วนที่เป็นปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อหาทางแก้ไขและเยียวยาให้สังคมนั้นเกิดความสงบสุขอย่างรวดเร็ว โดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ให้ผลอย่างชัดเจนมาใช้ในการแก้ไขปัญหา นักสังคมวิทยากลุ่มดังกล่าวได้แก่ ออกัส คองท์ อิมิล เดอร์ไคม์ คาร์ล มาร์กและ เลสเตอร์ แฟรงค์ วอร์ด เป็นต้น

ออกัส คองท์ (August Comte) เป็นนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของวิชาสังคมวิทยา คองท์ สนใจเงื่อนไขต่าง ๆ ของสังคมที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพ และความ

มั่นคง และพร้อมที่จะแก้ปัญหาสังคม โดยให้ประชาชนมีความมีความตระหนักถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม ด้วยความเชื่อว่า นักสังคมวิทยาสามารถใช้กระบวนการทางสังคมแก้ไขปัญหาสังคมได้ เป็นอย่างดี สิ่งซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ คือ ความขัดแย้ง ความรุนแรง สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และทำให้สถาบันทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัวและสถาบันศาสนา ลดความสำคัญลงไป

อีมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส มีความคิดเห็นเหมือนคองท์ มีความสนใจในการศึกษาปัญหาสังคม โดยศึกษาเกี่ยวกับการกระทำอัตวิบาตกรรม เป็นการศึกษาปัจจัยที่จะมีผลต่อความมั่นคงของสังคม **เดอร์ไคม์** ได้กล่าวว่าการกระทำอัตวิบาตกรรมเป็นเงื่อนไขทางสังคม ซึ่งเป็นผลพิสูจน์ได้จากพลังทางสังคม แสดงให้เห็นว่าอาจเป็นเพราะสังคมขาดความมั่นคง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้คนกระทำอัตวิบาตกรรม ถือว่า **เดอร์ไคม์** เป็นนักสังคมวิทยาคนแรกที่ใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อการวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์ในการศึกษาปัญหาสังคม

คาร์ล มาร์ค (Karl Marx) เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน เป็นผู้ได้รับความนิยมนิยมชมชอบจากชนชั้นผู้ใช้แรงงานในสังคม ได้เสนอแนวทางในการศึกษาปัญหาสังคมที่แตกต่างจากคองท์และเดอร์ไคม์ **มาร์ค** ตระหนักว่า ความมั่นคงในสังคมเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์ต่อคนกลุ่มหนึ่ง แต่คนส่วนที่เหลือต้องประสบกับความยากจน เคราะห์กรรม การเอารัดเอาเปรียบจากชนอีกกลุ่มหนึ่งของสังคม ในขณะที่คองท์และเดอร์ไคม์ ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องความเป็นระเบียบและความมั่นคงในสังคม **มาร์ค** ให้ทัศนะว่า สาเหตุของปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น คือ ความไม่เสมอภาคกัน ความทุกข์ยาก และความอยุติธรรมต่าง ๆ หากสิ่งเหล่านี้ถูกขจัดออกไปจากสังคม จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ บรรเทาลงไปได้ การที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ จะต้องจัดองค์กรและโครงสร้างทางสังคมใหม่

เลสเตอร์ แฟรงค์ วอร์ด (Lester Frank Ward) เป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน **แฟรงค์** มีแนวคิดว่า กระบวนการทางสังคมและความสามารถของบุคคล สามารถสร้างทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ การแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น จึงสามารถแก้ไขได้โดยการปรับปรุงทางด้านการศึกษา และการให้โอกาสในการประกอบอาชีพแก่คนทุกคน อีกทั้ง **แฟรงค์** ยังมีแนวคิดในการวางโครงการเพื่อสังคมต่าง ๆ เช่น การให้การศึกษาโดยไม่คิดมูลค่า และให้ความสำคัญต่อกฎหมายการใช้แรงงานเด็ก

หากพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมตามแนวทางวิชิชาวพุทธ จะพบว่า ปัญหาเหล่านั้นล้วนเกิดขึ้นจาก ความโลภ ความโกรธ ความหลงมัวเมา ความอยากมี อยากเป็น อยากได้ หรือที่เรียกว่า “กิเลสตัณหา” นั่นเอง จึงทำให้เกิดความวุ่นวายเดือดร้อน การแก่งแย่ง การเอารัดเอาเปรียบ การกดขี่ข่มเหง การเห็นแก่ประโยชน์เฉพาะตนเองเป็นสำคัญ ฯลฯ ขึ้นในสังคมจนก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาส่งผลให้สังคมไม่มีสันติสุข

จากข้อมูลเบื้องต้นนี้ สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัญหาสังคมต่าง ๆ อาทิ เช่น การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การก่อความไม่สงบในพื้นที่ต่าง ๆ ความขัดแย้งและความรุนแรงอันเกิดจากความเห็นที่แตกต่างของกลุ่มชน ความทุกข์ยาก ความยากจน รายได้ที่ไม่เพียงพอและความขัดสนเดือดร้อนในเรื่องการทำมาหากิน รวมไปถึงการเกิดอบายมุขต่าง ๆ ส่งผลให้สังคมขาดความมั่นคง มีความไม่เสมอภาคกัน ความอยุติธรรมและการเอารัดเอาเปรียบจากชนอีกกลุ่มหนึ่งของสังคม ทั้งนี้ ต้นเหตุของปัญหาคือ “กิเลสตัณหา” ที่มีแบบไม่สิ้นสุดของคนในสังคม ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาขโมย-ฉกชิง-ปล้นฆ่าเพื่อแย่งชิงทรัพย์สิน ปัญหาทะเลาะวิวาท ปัญหาอุบัติเหตุกรรม เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมเป็นสาเหตุทำให้สังคมไม่เกิดสันติสุข

มุมมองทางสังคมนั้น นักสังคมวิทยาเชื่อว่า กระบวนการทางสังคมและความสามารถของบุคคล สามารถสร้างทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ การแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น สามารถแก้ไขได้โดยการปรับปรุงทางการศึกษา และการให้โอกาสในการประกอบอาชีพแก่คนทุกคน สอดคล้องมุมมองของพุทธวิธี หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา นั้นสอนให้รู้จัก “อริยสัจ 4” คือ ทุกข์/ปัญหา สมุทัย/ต้นเหตุของปัญหา นิโรธ/การแก้ไขปัญหา มรรค/แนวทางวิธีการแก้ปัญหา ปัญหาคือความไม่มีสันติสุขในสังคม ต้นเหตุคือกิเลสตัณหาของคนในสังคม การแก้ปัญหาคือการทำให้สังคมเกิดสันติสุข แนวทางวิธีการแก้ไขปัญหาคือการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางสังคมในด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมทัดเทียมกัน การเสริมสร้างความรู้ความสามารถทางการศึกษา การส่งเสริมและให้โอกาสในการสร้างอาชีพ และการกำกับดูแลให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนอันดีงามของสังคม รวมถึงการพัฒนาสร้างเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมอันเป็นการปรับปรุงสภาวะทางจิตให้แก่คนในสังคม กระบวนการดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งสมาชิกในสังคม หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ร่วมแรงร่วมใจกันผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลง ด้วยเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทันสมัย โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติและพัฒนาจิตใจของคนในสังคม ให้มีจิตสำนึกที่ดีงาม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม เพราะเมื่อจิตสำนึกดี ความคิด-คำพูด-การกระทำจะดีไปด้วย ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม และจะทำให้ไม่เกิดปัญหาขึ้นมาอีก สังคมต่อจากนี้ก็จะเกิดสันติสุขขึ้นมาได้

2.5 ความสำคัญของสันติศึกษา

ดังที่ได้กล่าวถึงสันติวิธีไว้แล้วในหัวข้อ 2.1 ว่าเป็นการจัดการกับความขัดแย้งและความรุนแรงด้วยความสงบ จึงต้องมาทำการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสันติสุขและสันติวิธีที่เรียกว่า “สันติศึกษา”

2.5.1 ความเป็นมาของสันติศึกษา

นับแต่โบราณมา เมื่อมนุษย์เริ่มรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นสังคมย่อมแสดงให้เห็นแล้วว่า มนุษย์ต้องการความช่วยเหลือ ต้องการความสุข ต้องการสันติสุขเพื่อดำเนินชีวิตของตน เป็นที่ทราบดีว่าการที่มีคนมากกว่าสองคนมาอยู่ร่วมกันย่อมจะต้องเกิดปัญหา เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ และเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น ก็จะมีการเลือกใช้วิธีการหรือ แนวทางต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการ แก้ไขความขัดแย้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นในระดับครอบครัว ระดับสังคม กล่าวคือ ในระดับครอบครัว ลูกเป็นตัวประสานให้เกิดความสุข สามีหรือภรรยาวางเฉยเพื่อลดความขัดแย้ง ในระดับสังคมก็มี หัวหน้าหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนในการวางกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดความสุขใน สังคม ในระดับโลกก็มีองค์การระหว่างประเทศ เช่น สันนิบาตชาติและสหประชาชาติคอยทำหน้าที่ สร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลก อย่างไรก็ตาม ผลจากการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยวิธีการที่รุนแรง ความชิงชังและทารุณกรรมที่มนุษย์กระทำต่อกันในสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ.1914-1919) และครั้งที่ 2 (ค.ศ.1939-1945) ส่งผลให้มนุษยชาติตระหนักถึงภัยอันตรายของสงครามและความพยายามในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น ซึ่งสันติศึกษาเป็นความพยายามอย่างหนึ่งในการพัฒนาความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับการต่อต้านสงครามและส่งเสริมสันติภาพให้เกิดขึ้น โดยสันติศึกษา (Peace Studies) ได้ก่อตัวขึ้นเป็นสาขาวิชาอย่างเป็นทางการตั้งแต่ในช่วงปลายทศวรรษที่ 19 และมีการก่อตั้ง สถาบันวิจัยสันติภาพในแถบภูมิภาคยุโรปตอนเหนือ ได้แก่ สถาบันวิจัยสันติภาพนานาชาติ ประเทศ นอร์เวย์ สถาบันวิจัยสันติภาพนานาชาติสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน โดยประเด็นที่สันติศึกษาให้ความสนใจส่วนใหญ่เป็นเรื่องสงคราม และความรุนแรงที่เกิดจากสงคราม สำหรับประเทศไทยความสนใจ ในสาขาวิชาสันติศึกษาเริ่มปรากฏชัดเจนในปี พ.ศ. 2528-2529 ในวาระครบรอบ 40 ปีที่สงครามโลก ครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง และในปี พ.ศ. 2529 เป็นปีสันติภาพสากลของของสหประชาชาติทั่วโลก สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยจึงได้มีกิจกรรมทางวิชาการที่สอดคล้องกับปีสันติภาพสากลดังกล่าว จนทำให้ “สันติศึกษา” เป็นที่สนใจอย่างกว้างขวาง สถาบันการศึกษาหลายแห่งได้เริ่มเปิดสอนวิชา สันติศึกษาขึ้นในเวลาต่อมา

ทำไมต้องเรียนสันติศึกษา ?

สันติศึกษาคืออะไร ?

มนุษย์จำเป็นต้องศึกษาสันติศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและหาวิธีการ/แนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดสันติภาพ คือการปราศจากหรือลดต่ำลงของความ รุนแรงในทุกรูปแบบ ทั้งนี้แบ่งออกเป็น สันติภาพเชิงลบ (negative peace) และสันติภาพเชิงบวก (positive peace)

สันติภาพเชิงลบ คือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรงทางตรง ไม่มีการทารุณกัน สังคมมี ความสงบ ซึ่งเราสามารถเรียกได้ว่าสังคมมีความเป็น ปกติสุข

สันติภาพเชิงบวก คือสถานะที่สังคมมีความสุข ปราศจากความรุนแรง ผู้คนมีสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียม ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ได้รับความเคารพ ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ มีความยุติธรรม มีความสมดุลทางธรรมชาติ ซึ่งเราเรียกสถานะเช่นนี้ว่าสันติสุข

โดยทั่วไปมนุษย์ทุกคนต้องการสภาวะการดำรงชีวิตที่ความเป็นปกติสุข คือผู้คนอยู่ได้ไม่มีสงคราม ไม่มีการปองร้ายกัน พอจะทามาหากินได้ พอจะดำรงชีวิตได้ แต่อาจจะขาดความเท่าเทียม ขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในความแตกต่างหลากหลายหมู่ผู้คนในสังคม ยังมีการเอารัดเอาเปรียบ ยังมีการดูถูกดูแคลนกัน ฯลฯ ชีวิตปกติสุขหรือชีวิตสันติสุข คือชีวิตที่มีความสุขและสงบของคนในสังคมสามารถดำรงชีพออยู่ได้โดยปราศจากความรุนแรงทุกประเภทในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.5.2 ความหมายของสันติศึกษา

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา อธิบายว่า **สันติศึกษา** หมายถึง กระบวนการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้มนุษย์มีสันติ และโลกมีสันติภาพ โดยสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องความขัดแย้ง ความรุนแรง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามารถป้องกัน และแก้ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงด้วยสันติวิธี เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดี พร้อมทั้งจะตอบสนองต่อเหตุการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรง และความไม่สงบด้วยสันติวิธี

จินดารัตน์ โพธิ์นอก อธิบายว่า สันติศึกษาเป็นความพยายามที่ทำให้เกิดภาวะสันติ แนวคิดนี้เริ่มมีบทบาทกว้างขวาง ในช่วงทศวรรษแรก ๆ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ.1950 - 1960) องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (United Nations Education, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) ได้พยายามใช้แนวทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ โดยหวังว่าแนวทางการศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และลดความรุนแรงของมนุษยชาติได้ทางหนึ่ง หรืออาจเป็นการส่งเสริมสันติภาพได้เช่นกัน

กิตติศักดิ์ ลักษณะ รวบรวมความหมายและลักษณะของสันติศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ไวเกอร์ต (Wiegert) กล่าวว่า สันติศึกษามีลักษณะเป็นสาขาวิชาที่เป็นสหวิทยาการ พหุวิทยาการ และข้ามสาขาวิชา ที่ครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างและกระบวนการสร้างสันติภาพและการลดความรุนแรง ดังนั้น สาขาวิชานี้จึงมุ่งให้ความสนใจโน้ตชนเกี่ยวกับสันติภาพ ความขัดแย้ง การไม่ใช้ความรุนแรง และความรุนแรง

กัลตุง (Galtung) กล่าวว่า สันติศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาสภาวะหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ของการทำงานด้านสันติภาพซึ่งเป็นการลดทอนความรุนแรงด้วยสันติวิธี

โบลด์ิง (Building) กล่าวว่า สันติศึกษาเป็นสาขาที่เป็นสหวิชาของบรรดาสาขาสังคมศาสตร์ ที่ยึดถือวิธีการศึกษาที่เป็นวิทยาศาสตร์ ในการสำรวจตรวจสอบระบบสังคมต่าง ๆ เพื่อให้ได้ความรู้อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ เพื่อปรับปรุงเสริมสร้างมวลมนุษยย์ในด้านการทำให้ความเสียหายจากความขัดแย้ง โดยเฉพาะในแง่ความรุนแรงและการทำลายล้างลดน้อยลงให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

ชาญชัย ชัยสุขโกศล กล่าวว่า สันติศึกษาเป็นการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับสภาวะ/เงื่อนไขที่ช่วยให้ความรุนแรงสามารถลดลงได้โดยสันติวิธี

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ กล่าวว่า สันติศึกษาเป็นการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อให้รู้จัก เข้าใจและมองเห็นถึงลักษณะความเป็นจริงของสันติภาพ ความขัดแย้ง สงคราม พร้อมทั้งพิจารณาถึงองค์ประกอบและความเข้าใจที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร

จากข้อมูลเบื้องต้น อาจสรุปความหมายโดยทั่วไปของ **สันติศึกษา** ได้ว่า สันติศึกษาเป็นการศึกษาเรื่องของความสงบ การทำให้เกิดความสงบและความสุข สันติศึกษาเป็นการศึกษาที่เริ่มต้นจากการพัฒนาสันติภายใน ทำความสงบให้เกิดขึ้นภายในใจของตนเอง จากนั้นจึงนำพลังแห่งสันติไปสู่การสร้างสันติภายนอก ต่อสังคม ต่อกลุ่มคน ต่อชุมชนต่าง ๆ ในสังคม เพื่อที่จะนำไปช่วยบรรเทาความขัดแย้งและลดทอนความรุนแรงที่เกิดขึ้นด้วยสันติวิธี สันติศึกษานั้นมีขอบข่ายเนื้อหาที่กว้างขวางครอบคลุมในทัศนต่าง ๆ โดยมีลักษณะเป็นสหวิชาการที่มีองค์ความรู้ของสาขาวิชาต่าง ๆ มารวมกัน

2.5.3 ความสำคัญของสันติศึกษา

ปัจจุบัน “สันติศึกษา” มีสถานะทางวิชาการเป็นสาขาย่อย (sub-discipline) สาขาหนึ่งในวงการวิชาการนานาชาติ สำหรับผู้ที่สนใจเรื่องราวเกี่ยวกับสันติภาพและสันติวิธี สันติศึกษามีจุดมุ่งหมายให้ศึกษาเรื่องราวของสันติภาพ ความขัดแย้ง และความรุนแรงระหว่างบุคคล ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องสันติภาพของสังคมอื่น ๆ การจัดเนื้อหาการเรียนรู้โดยบูรณาการเนื้อหาด้านสันติศึกษากับเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง เช่น บทเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยหรือประวัติศาสตร์โลกในแต่ละสมัยที่มีปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรง การแก้ปัญหา และประนีประนอม ด้วยสันติวิธี แล้วจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การแก้ปัญหา การสืบสวนสอบสวน อภิปราย แสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง ในเรื่องเกี่ยวกับสันติภาพ ความขัดแย้ง และความรุนแรง การจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาในสถานศึกษา ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งของสังคม อันนำไปสู่ความรุนแรง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา และหาแนวทางป้องกันหรือการแก้ปัญหาเพื่อก่อให้เกิดการสร้างสันติภาพในสังคมต่อไป

2.5.4 หลักการของสันติวิธี

ในการรับมือกับความขัดแย้งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ แนวทาง คือ การใช้ความรุนแรง และการไม่ใช้ความรุนแรงหรือสันติวิธี ซึ่งการไม่ใช้ความรุนแรงหรือสันติวิธีนั้นนับว่าเป็นแนวคิดที่ท้าทายการดำรงอยู่ของการใช้ความรุนแรงในการรับมือกับความขัดแย้ง เนื่องจากผลของการใช้ความรุนแรงนั้นคือ การทำลายชีวิตปกติผู้คน นั่นคือ แทนที่บุคคลคนหนึ่งจะสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติตามศักยภาพของเขา เช่น มีชีวิตอย่างปลอดภัย มีครอบครัว มีบุตรแต่การใช้ความรุนแรงในการรับมือกับความขัดแย้งได้ขัดขวางชีวิตแบบนั้น

สันติวิธีเป็นแบบแผนหรือระบบของการกระทำที่สอดคล้องกันในตัวเกิดขึ้นจากแนวคิดหรือทัศนคติการมองโลกและชีวิตแบบหนึ่ง ๆ เป็นพื้นฐาน แนวคิดดังกล่าวเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สมมติฐานของสันติวิธี”

2.5.4.1 ลักษณะสำคัญของสันติวิธี

ลักษณะสำคัญของสันติวิธี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดา การใช้สันติวิธีจะเป็นไปเพื่อการทำให้ความขัดแย้งที่แฝงเร้นหรือพยายามปกปิดปรากฏออกมาโดยไม่ทำให้ขยายลุกลามเนื่องจากการใช้ความรุนแรงมีแต่จะทำให้ความขัดแย้งลุกลามเพราะวัฏจักรแห่งการตอบโต้จะขยายตัวอย่างต่อเนื่อง
2. สันติวิธีเป็นการหาหนทางที่จะเอาชนะความอยู่ดีธรรมไม่ใช่เอาชนะคน เพราะแนวทางสันติวิธีนั้นตระหนักว่าคนที่ก่อให้เกิดความชั่วร้ายต่าง ๆ นั้นก็เป็นเหยื่อด้วยเหมือนกัน ดังนั้น สันติวิธีจึงเป็นวิธีการต่อสู้เพื่อให้สัจจะปรากฏต่อทุกฝ่าย เนื่องจากแต่ละฝ่ายของความขัดแย้งย่อมมีส่วนถูก ไม่มีฝ่ายใดถูกหรือผิดโดยสมบูรณ์ ทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่อาจที่จะอ้างความชอบธรรมในการกำจัดอีกฝ่ายได้
3. ความขัดแย้งนั้นจะระงับไปได้ต่อเมื่อทุกฝ่ายร่วมกันแก้ไข ดังนั้น สันติวิธีจึงเป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดสถานการณ์อย่างใหม่ซึ่งเป็นผลดีต่อทุกฝ่าย
4. ทุกคนมีความเป็นมนุษย์เหมือนกัน สันติวิธีสามารถปลุกความเป็นมนุษย์ในส่วนที่ดีหรือมโนธรรมออกมาจากการถูกบดบังด้วยอุดมการณ์ทฤษฎีที่คับแคบแข็งกร้าว ความหลงใหลในอำนาจความยิ่งใหญ่และความปรารถนาที่ไม่รู้จักพอ
5. วิธีการต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย ในประเด็นนี้ โรเบิร์ต โฮล์ม (Robert L. Holmes) อธิบายโดยการเปรียบเทียบกับการทำขนมปัง โฮล์ม กล่าวว่า แป้งคือวิธีการหรือส่วนผสมหนึ่งของขนมปัง ถ้าใช้แป้งโฮลวีท ขนมปังที่ได้ก็จะมีสีน้ำตาล แต่ถ้าใช้แป้งสีขาวก็จะได้ขนมปังสีขาว ในแง่มุมเชิงจริยธรรมนั้นคุณลักษณะของผลลัพธ์ที่ได้ก็จะมาจากหรือถูกตัดสินโดยวิธีการที่ใช้
6. อำนาจไม่ได้เกิดจากอาวุธ หากขึ้นอยู่กับ การยอมรับหรือการยินยอมเชื่อฟัง ดังนั้นจึงสามารถที่จะจำกัดอำนาจลงไปได้ด้วยการเพิกถอนการให้ความร่วมมือหรือการยินยอมเชื่อฟัง

2.5.4.2 ประเภทของสันติวิธี

ประเภทของสันติวิธี สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สันติวิธีในฐานะหลักการ (Principled Nonviolence)

สันติวิธีในลักษณะนี้มีศาสนาและศีลธรรมเป็นรากฐาน เช่น อหิงสาของคานธี เป็นต้น ผู้ใช้สันติวิธีในแง่ nàyมักจะใช้แนวทางสันติวิธีในฐานะวิถีชีวิตของตนเอง นั่นคือเป็นความปรารถนาที่จะใช้สันติวิธีโดยมีความประพฤติที่ถูกต้องตามศีลธรรมเป็นหลัก ดังนั้น การใช้สันติวิธีจึงถือเป็นความดีงามแบบหนึ่ง ส่วนประสิทธิภาพของปฏิบัติการเป็นเรื่องรองลงมา

ผู้ใช้สันติวิธีในแง่นี้มักจะเน้นการพยายามหาข้อตกลงร่วมกันในสถานการณ์ความขัดแย้ง รวมทั้งพยายามเปลี่ยนทัศนคติของฝ่ายตรงข้าม (conversion) นอกจากนี้ สันติวิธีแนวนี้ยังเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์และศีลธรรมของฝ่ายตรงข้าม นอกจากนี้ยังเชื่อมั่นว่า ความไว้วางใจ รวมทั้งการเปิดเผยอย่างจริงใจและความรักเป็นสิ่งที่สำคัญมาก

2. สันติวิธีในฐานะยุทธศาสตร์หรือการปฏิบัติ (Strategic or Practical or Pragmatic Nonviolence)

ผู้ใช้สันติวิธีในลักษณะนี้มักจะใช้สันติวิธีในฐานะเป็นวิธีการหนึ่ง หรือเป็นกลยุทธ์ ยุทธวิธี หรือยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการอื่น ๆ ในการรับมือกับความขัดแย้ง นั่นคือมีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้ความรุนแรง การใช้สันติวิธีแนวนี้ไม่จำเป็นต้องยึดถือการปฏิบัติแนวทางสันติวิธีในฐานะวิถีชีวิตหรือศีลธรรม และจะใช้สันติวิธีด้วยความปรารถนาที่จะเห็นถึงความสำเร็จ

ดังนั้นโดยภาพรวม **สันติศึกษา** จึงหมายถึง กระบวนการจัดการการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดสันติสุข เป็นการจัดการป้องกัน/แก้ไขและจัดปัญหาต่าง ๆ ด้วยความสันติวิธี และเพื่อสันติภาพ โดยมุ่งเน้นการบรรเทาความขัดแย้ง ลดทอนความรุนแรง ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดี อันจะทำให้เกิดสันติสุขของการอยู่ร่วมกันในสังคม ความสำคัญของสันติศึกษาเป็นไปเพื่อทำการศึกษารเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางวิธีปฏิบัติในการจัดการและแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรงด้วยสันติวิธี เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายของบุคคลและสังคม และให้เป็นไปเพื่อสันติภาพของผู้เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ การใช้หลักสันติวิธีที่ได้จากสันติศึกษามาใช้ในการขจัดปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ถูกแก้ไขได้ด้วยความสะดวกสบาย ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายและทรัพย์สิน

2.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีสันติสุขและโทษของการขาดสันติสุข

มนุษย์ย่อมเลือกที่จะมีความสุขมากกว่าความทุกข์ ดังนั้นการอยู่ในสังคมที่มีความสุขสงบย่อมดีกว่าการอยู่ในสังคมที่มีแต่ความทุกข์ ปัญหาและความเดือดเนื้อร้อนใจ เมื่อสังคมเป็นสุขมีความสุขสงบ

ร่วมเย็น การดำเนินชีวิตของคนในสังคมก็ย่อมดีไปด้วย ดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อ 2.4 แล้วว่า การจะทำให้สังคมเกิดความสงบเย็นและเป็นสุข จะต้องเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกของสังคมหลาย ๆ ฝ่าย อาจจะไม่สามารถได้รับความร่วมมือจากทุกคนในสังคมได้ เพราะในสังคมนั้นมีทั้งคนดีและคนไม่ดี แต่หากสามารถทำให้คนส่วนใหญ่ของสังคมประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนอันดีงามของสังคม และเป็นผู้มีจิตสำนึกที่ดีตามแนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนา ก็ย่อมจะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความสงบสุข

การดำเนินชีวิตในสังคมที่มีสมาชิกเป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติที่ดีตามกฎระเบียบแบบแผนอันดีงามของสังคม และเป็นผู้มีจิตใจใฝ่คุณธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นพื้นฐาน สังคมนั้นจะเป็นสังคมที่มีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์ เห็นอกเห็นใจกัน ไม่เห็นแก่ตนเอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง สังคมนั้นย่อมเกิดความสงบสุข เป็น “สังคมสันติสุข” เป็นสังคมในฝันที่ใคร ๆ ก็อยากอาศัยอยู่ร่วมกัน เป็นสังคมที่ปราศจากปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโมย-ฉกชิง-ปล้นฆ่าเพื่อแย่งชิงทรัพย์สิน ปัญหาทะเลาะวิวาท ปัญหาอุบัติเหตุจราจร ฯลฯ ที่เกิดจากความไม่เสมอภาคกัน ความอยุติธรรม การเอารัดเอาเปรียบ การใช้ความรุนแรง ฯลฯ

2.6.1 ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีสันติสุข

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และการพึ่งพาอาศัยกัน ถือเป็นแนวทางการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อกันของสมาชิกในสังคม กล่าวคือ สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยเฉพาะสังคมที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม เช่นสังคมไทยนั้น สมาชิกในสังคมยังจำเป็นต้องเรียนรู้การปฏิบัติตน ให้กลมกลืนไปกับความแตกต่าง เพื่อป้องกันความแตกแยกที่อาจเกิดขึ้นตามมา

คุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและพึ่งพาอาศัยกัน ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

ประโยชน์ต่อตนเอง

1. ทำให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และรู้สึกปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ
2. มีผู้คอยให้ความช่วยเหลือเมื่อตกยาก หรือประสบกับความยากลำบากจากเหตุการณ์ต่าง ๆ และทำให้ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว หรือไร้ที่พึ่งเมื่อเจอปัญหา
3. ประสบความสำเร็จในการประกอบหน้าที่การงาน เพราะได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลจากบุคคลรอบข้าง

ประโยชน์ต่อส่วนรวม สังคมและประเทศชาติ

1. ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุข ปราศจากปัญหาความแตกแยกขัดแย้งใด ๆ

2. เกิดการพัฒนาที่รวดเร็วและยั่งยืน เพราะความสงบสุขในสังคม จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนทางเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศชาติมีรายได้เพิ่มขึ้น เพียงพอต่อการนำมาปรับปรุงโครงสร้างทางสังคมให้มีประสิทธิภาพ และพร้อมรับมือกับความเสี่ยงหรือการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์

3. ความสุขของคนในชาติเพิ่มมากขึ้น เพราะมีความอยู่ดีกินดี รู้สึกปลอดภัยในการดำเนินชีวิต มีหน้าที่การงานและรายได้ที่มั่นคง

การบริหารจัดการกฎกติการะเบียบแบบแผนที่ดีและเหมาะสมของสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการอยู่ร่วมกันของคนจำนวนมาก เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม การวางแนวทางการประพฤติปฏิบัติให้กับสมาชิกในสังคมทุกคน ไม่ว่าจะเป็น ชาย-หญิง เด็ก-หนุ่มสาว-ผู้สูงวัย คนปกติ-คนพิการ-คนป่วย-ผู้ด้อยโอกาส นักเรียน-นักศึกษา-ข้าราชการ-นักธุรกิจ ฯลฯ เป็นไปเพื่อพัฒนาวิถีชีวิตอันดีงามของสมาชิกทุก ๆ คนในสังคมนั้น นอกจากการส่งเสริมด้านการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความสามารถเพื่อนำไปประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงดูตนเองแล้ว จะต้องให้การปลูกฝังเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ทุก ๆ คนด้วย โดยจำเป็นต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามให้ตั้งแต่ยังเป็นผู้เยาว์ ควรต้องมีหลักสูตรการอบรมสั่งสอนด้านการพัฒนาจิตใจ ด้วยการสอนหลักพุทธธรรมเพื่อการเป็นคนดี เช่น เบญจศีล เบญจธรรม หิริโอตตปปะ ทิธ 6 สปัจริยธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 มรรคมีองค์ 8 ฯลฯ เป็นต้น หลักธรรมเหล่านี้เป็นหลักธรรมปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจให้เป็นผู้มีคุณภาพประพฤติดีปฏิบัติชอบ และมีจิตใจดีงาม เป็นธรรมที่จะนำสังคมไปสู่สันติสุขได้

การมุ่งเน้นการพัฒนาชีวิตของคนในสังคมไทยให้มีความรู้ความสามารถควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม เป็นการขับเคลื่อนผลักดันเปลี่ยนแปลงสังคมที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เมื่อคนในสังคมไทยได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพทั้งทางด้านกายและจิตใจ สังคมไทยของเราก็จะเป็นสังคมที่มีสันติสุข มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี มีการเจริญก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจ ผู้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมไทย ก็จะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้ที่มีความสงบสุขและความผาสุกในการดำเนินชีวิต ในการประกอบอาชีพ ในการสร้างฐานะความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น อีกทั้งเป็นผู้มีส่วนที่จะทำให้ชุมชนสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้รับความสุขไปด้วย เป็นสังคมที่น่าอยู่น่าอาศัย เพราะมีความสุขกายสบายใจในการดำรงชีวิต ไม่ต้องกังวลว่าจะถูกเบียดเบียน ถูกทำร้าย ถูกเอารัดเอาเปรียบ จากคนอื่น ให้ต้องได้รับความเดือดร้อนกายและความรำคาญใจ การสร้างแนวทางการพัฒนาชีวิตเช่นนี้เป็นเสมือนการสร้างเกราะป้องกันภัยให้กับชีวิตตนเองในการดำเนินชีวิตในสังคม เพื่อการใช้ชีวิตได้อย่างสงบสุข

จากข้อมูลเบื้องต้น ทำให้ทราบว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีสันติสุข คือ ความสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม มีสังคมที่น่าอยู่ สังคมที่มีความเป็นระเบียบแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติอันดีงาม สังคมที่ให้ความสงบและเป็นสุขแก่ผู้อยู่อาศัย ทำให้เกิดการพัฒนานิเวศน์ชีวิตอันดีงามของคนในสังคมนั้น คนในสังคมได้รับการส่งเสริมด้านการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความสามารถเพื่อนำไป

ประกอบอาชีพหาเลี้ยงชีพ ได้รับการปลูกฝังเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดี เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม เป็นผู้มีความภาคภูมิใจ

2.6.2 โทษของการขาดสันติสุข

สังคมที่มีสันติสุข เป็นสังคมที่น่าอยู่น่าอาศัย คือสังคมที่มีความสงบ คนในสังคมก็จะมี สุขทั้งทางกายและทางจิตใจ แต่หากสังคมใดไร้ซึ่งสันติสุข ก็จะเป็นสังคมที่ไม่มีคนอยากอยู่อยาก อาศัย เพราะเป็นสังคมที่มีแต่ความเดือดร้อนทั้งทางกายและทางใจ เมื่อสังคมไม่มีความสงบสุข สังคม นั้นย่อมจะเกิดความรุนแรงขึ้นได้ง่าย มีปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการใช้ความรุนแรงเข้าต่อสู้กัน โดยเป็นความรุนแรงในด้านพฤติกรรมและด้านอารมณ์ของคนในสังคม อันนำมาซึ่งปัญหาการก่อ อาชญากรรมที่ร้ายแรงต่าง ๆ

ความแตกต่างทางความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงแนวความคิดทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ก่อให้เกิดความขัดแย้งในหลายรูปแบบ เกิด เป็นวิกฤตทางสังคม มีความแตกแยกของวิถีชีวิตคนในสังคม ก่อเกิดปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการใช้ ความรุนแรง เป็นผลให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน การต่อสู้ การสูญเสีย อันมีผลกระทบต่อทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ รวมถึงความเสียหายในรูปแบบอื่น ๆ อีกมากมาย ความขัดแย้งและความ รุนแรงเหล่านี้ถือเป็นโทษที่เกิดจากการขาดสันติสุขของบุคคลของสังคม

2.6.2.1 ความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง หมายถึง ความคับข้องใจหรือความไม่เข้าใจกันและตกอยู่ในภาวะที่ไม่ สามารถหาข้อยุติเป็นที่พอใจได้ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความไม่เห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ทศนคติ ความต้องการ ค่านิยม บทบาทหน้าที่ การ สื่อสารที่ไม่ถูกต้อง และผลประโยชน์ที่พึงได้รับ

ความขัดแย้ง เป็นการปฏิสัมพันธ์หรือสถานการณ์ที่เชื่อว่าเป้าหมายของตนนั้นไปด้วยกัน ไม่ได้กับของอีกฝ่าย และมองว่าถูกอีกฝ่ายขัดขวาง

องค์ประกอบของความขัดแย้ง ได้แก่

1. ความต้องการ เมื่อเราละเลยความต้องการที่จำเป็นของอีกฝ่ายหนึ่ง
2. ความเข้าใจ ความต้องการที่ไม่ตรงกันทำให้เกิดความขัดแย้งได้ง่าย
3. อำนาจ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพยายามบังคับให้อีกฝ่ายทำตามหรือยอมรับในผลประโยชน์ ที่จัดสรรอย่างไม่เป็นธรรม
4. คุณค่า เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับการให้คุณค่าความหมายที่อีกฝ่ายเชื่อถือ
5. อารมณ์ความรู้สึก เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับรู้และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของอีก ฝ่ายหนึ่ง

สาเหตุของความขัดแย้ง มี 5 ด้าน ดังนี้

1. ปัญหาด้านความสัมพันธ์
2. ปัญหาด้านค่านิยมที่แตกต่างกัน
3. ปัญหาด้านข้อมูล
4. ปัญหาด้านโครงสร้าง
5. ปัญหาด้านความต้องการหรือผลประโยชน์

นอกจากเหนือจากที่กล่าวแล้ว พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง มักจะเกิดจากความมีแนวคิดหรืออุดมการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ความไม่เป็นธรรม การถูกกดขี่ข่มเหงโดยไม่เป็นธรรม (ความอยุติธรรม) และการเอาวัดเอาเปรียบ ฯลฯ เป็นต้น

แนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง คือ การลดความขัดแย้งและการสร้างความสมานฉันท์

1. การลดความขัดแย้ง

การลดความขัดแย้งนั้นมีหลายวิธีที่ถูกนำมาใช้ ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์/สถานการณ์ของปัญหาความขัดแย้งนั้น ๆ ว่าเหมาะสมกับวิธีการรูปแบบใด ได้แก่ การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง การเจรจาแก้ปัญหาอย่างไม่เป็นทางการ การเจรจาต่อรอง จะใช้สำหรับประเด็นที่ไม่ซับซ้อนมาก การเจรจาไกล่เกลี่ยโดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลาง การตัดสินปัญหาข้อพิพาทของผู้บริหาร อนุญาโตตุลาการ ใช้ในกรณีที่คู่ตกลงตั้งบุคคลที่สามเป็นกลางคนเดียวหรือหลายคนที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งให้ตัดสินข้อพิพาท แต่ไม่ใช้การพิจารณาคดีในศาล กระบวนการทางศาล กระบวนการออกกฎหมาย การไม่ใช้ความรุนแรงหรืออหิงสา และการใช้ความรุนแรง จะได้ผลต่อเมื่อคู่กรณีสร้างอำนาจต่อรองได้เพียงพอจะทำลายคู่ต่อสู้และลงให้อีกฝ่ายเห็นว่าตนมีพลังพอและพร้อมจะใช้มันให้อีกฝ่ายยอมปฏิบัติตามข้อขัดแย้ง ฯลฯ วิธีการลดความขัดแย้งจะมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อฝ่ายที่ขัดแย้งกัน ลดความรุนแรงของการโต้ตอบลง มีความเข้าใจกันและกัน

2. การสร้างความสมานฉันท์

การสร้างความสมานฉันท์ คือ ทำให้ฝ่ายที่ขัดแย้งกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน แนวทางการสร้างความสมานฉันท์ ประกอบด้วยแนวคิดหลัก 10 ประการ คือ การเปิดเผยความจริง ความยุติธรรม ความพร้อมรับผิดชอบ การให้อภัย การเคารพความหลากหลายทางศาสนาวัฒนธรรม และส่งเสริมสานเสวนาระหว่างกัน การถือหลักสันติวิธี การเปิดพื้นที่ให้ความทรงจำที่เจ็บปวด เพื่อรำลึกถึงความทรงจำที่เจ็บปวดจากความขัดแย้ง การมุ่งแก้ปัญหาในอนาคตด้วยจินตนาการ และการยอมรับความเสี่ยงทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน ฯลฯ เป็นต้น การสร้างความสมานฉันท์ในสังคม คือ การที่คนในสังคมมีความสามัคคี มีค่านิยมร่วมกัน และยอมรับในความต่าง

2.6.2.2 ความรุนแรง

ตามแนวคิดของ โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) ให้ความหมายว่า ความรุนแรง หมายถึง อุปสรรค ภาวะการณ์ที่ขัดขวางต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ไม่ให้เกิดบรรลุผล แต่ความจำเป็นพื้นฐานนี้ต่างไปจากปัจจัย 4 และดัชนี 10 ประการของแนวคิดการพัฒนาชนบทแนวใหม่ โดยที่หากความต้องการเหล่านี้ไม่ได้รับการตอบสนองหรือได้รับไม่เพียงพอก็จะเกิดความรุนแรงขึ้น

ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ 4 ประการ ตามความคิดของ กัลตุง ได้แก่ 1) ความต้องการมีชีวิตอยู่ (survival) 2) ความต้องการมีความเป็นอยู่ที่ดี (welfare) 3) ความต้องการมีเสรีภาพ (freedom) 4) ความต้องการมีอัตลักษณ์และความรู้สึกว่ามีความหมายในชีวิต (identity)

ประเภทของความรุนแรง สามารถแบ่งออกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก

กัลตุง แบ่งประเภทของความรุนแรงตามมิติของความรุนแรง ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

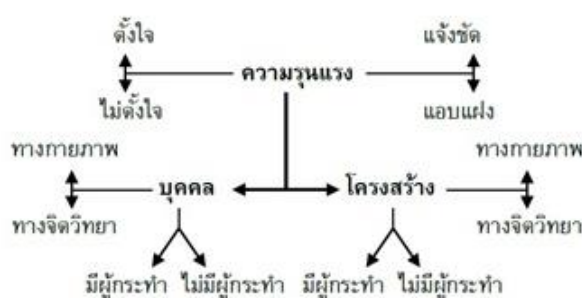
1. ความรุนแรงทางตรง (direct violence) เป็นความรุนแรงที่มีผลในเชิงการทำร้ายร่างกายและมีผู้กระทำอย่างชัดเจน ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1.1 มีผู้ที่ก่อความรุนแรง

1.2 มีเครื่องมือที่ใช้ในการก่อความรุนแรง เช่น ร่างกาย มีด เป็นต้น

1.3 มีผลที่เกิดขึ้นต่อร่างกาย ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ ผลในเชิงการทำลายร่างกาย เช่น การแทง การเผา ฯลฯ เป็นต้น และผลในเชิงการขัดขวางการทำงานของร่างกาย เช่น การไม่ให้อาหาร การไม่ให้มีอากาศ

1.4 ผลในเชิงจิตวิทยา เช่น ความกดดัน ความกลัว ฯลฯ เป็นต้น

ภาพมิติความรุนแรงของกัลตุง

แผนภูมิภาพที่ 1 ภาพมิติความรุนแรงของกัลตุง

2. ความรุนแรงทางโครงสร้าง (structural violence) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ หรืออะไรก็ตามที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างศักยภาพของมนุษย์ (potentiality) กับสิ่งที่มนุษย์เป็นอยู่จริง (actuality) โดย “อะไรก็ตาม” นั้นไม่ใช่ตัวบุคคลแต่เป็นระบบหรือโครงสร้าง ซึ่งลักษณะเด่นของ

ความรุนแรงนี้คือ ไม่ใช่สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนและสามารถหายไปได้อย่างรวดเร็ว หากแต่เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างยาวนานและต่อเนื่องในรูปของกระบวนการมากกว่าที่จะเป็นเหตุการณ์เฉพาะ ซึ่งความรุนแรงทางโครงสร้าง 2 ประการที่ดำรงอยู่อย่างโดดเด่นในบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจคือ การกดขี่ (repression) และการขูดรีด (exploitation)

3. ความรุนแรงทางวัฒนธรรม (cultural violence) เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นในบริบทของวัฒนธรรม เป็นความรู้ความเชื่อที่รองรับและให้ความชอบธรรมแก่การใช้ความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงทางโครงสร้าง ซึ่งความรุนแรงทางวัฒนธรรมนี้จะปรากฏอยู่ในรูปของสัญลักษณ์ ศาสนา อุดมการณ์ ภาษา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

ความรุนแรงตามแนวคิดของกัลตงั้น มีความซับซ้อนเป็นอย่างมาก การจะเข้าใจความรุนแรงทั้ง 3 ประเภทได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจมิติต่าง ๆ ของความรุนแรง

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม ได้ทำการจำแนกความรุนแรงออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ความรุนแรงที่จำแนกตามประเภทของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความรุนแรงที่บุคคลทำต่อตนเอง เช่น การฆ่าตัวตาย และการทำร้ายตัวเอง

1.2 ความรุนแรงระหว่างบุคคลหรือที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น การทะเลาะวิวาท การข่มขืน ความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงในชุมชน และความรุนแรงในสถาบันการศึกษา เป็นต้น

1.3 ความรุนแรงที่เกี่ยวกับกลุ่มคน เช่น ภัยรุ่นยกพวกตีกัน การต่อสู้ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ หรือระหว่างกลุ่มชนที่มีอุดมคติทางการเมือง ศาสนาและวัฒนธรรมต่างกัน รวมถึงการต่อสู้ด้วยอาวุธของชนกลุ่มน้อยและกระบวนการก่อการร้ายกับรัฐ เป็นต้น

2. ความรุนแรงที่จำแนกตามการกระทำรุนแรง

2.1 ความรุนแรงทางร่างกาย ได้แก่ การทำร้ายตนเองหรือผู้อื่นให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายหรือเสียชีวิต ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

2.2 ความรุนแรงทางเพศ หมายถึง การพูด หรือการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายทางเพศ เช่น พุดจาโลลาม ตามตื้อ การมีเพศสัมพันธ์โดยที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอม รวมถึงการค้าประเวณี ความไม่เท่าเทียมทางเพศ และการกดขี่ทางเพศ เป็นต้น

2.3 ความรุนแรงทางจิตใจ ได้แก่ การพูดหรือทำให้ผู้อื่นได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ วิตกกังวล เครียด หรือซึมเศร้า เป็นต้น

2.4 การลิดรอนสิทธิ ด้วยการเลือกปฏิบัติ หรือปิดกั้นบุคคลจากการมีหรือการนใช้สิทธิอันพึงมีพึงได้ของเขา

จากข้อมูลเบื้องต้น กล่าวได้ว่า โทษของการขาดสันติสุข คือ ทำให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงอันจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตโดยปกติสุข การกระทำโดยใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างทางความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงแนวความคิดทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ โดยความรุนแรงของการกระทำนั้นย่อมมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับบุคคลที่เป็นผู้กระทำ บุคคลที่ถูกกระทำ ความรุนแรงของความเสียหายที่มีต่อทรัพย์สิน สิทธิ ชื่อเสียง ร่างกาย ความรู้สึก จิตใจ ขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำนั้น ๆ

ทั้งนี้ ความรุนแรงสามารถจำแนกออกได้หลายประเภทตามเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น ตามมิติของความรุนแรง ตามประเภทของบุคคลที่เกี่ยวข้อง และตามการกระทำรุนแรง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ซึ่งอาจจะเกิดความเดือดร้อนเสียหายต่อทรัพย์สิน สิทธิ ชื่อเสียง ร่างกาย ความรู้สึก จิตใจ ขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำนั้น ๆ

2.7 แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ทำให้สามารถรวบรวม แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ได้ดังนี้

แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

การที่บุคคลจะอยู่ร่วมกันในสังคมได้นั้นแน่นอนว่า จะต้องเกิดปัญหาอย่างใดอย่างขึ้นได้ เมื่อเกิดปัญหาก็ย่อมทำให้สังคมนั้นขาดความสงบสุข เพราะโดยธรรมชาติของการอยู่ร่วมกัน จะต้องมีการกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จึงจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีขึ้นได้ การอยู่ร่วมกันควรจะมีการพูดคุยปรึกษาหารือกัน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ก็จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คนในสังคมจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ การควบคุมตนเอง การมีความรับผิดชอบ การมีวินัยในตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และการมุ่งมั่นพัฒนาสังคม และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ที่รวบรวมได้มีหลักปฏิบัติสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ตามแนวพระราชดำรัสของพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9) หลักการอยู่ร่วมกันอย่างมีขันติธรรม การเห็นคุณค่าของตนเอง การมองโลกในแง่ดี การบริโภคด้วยปัญญา และการปรับปรุงตนเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.7.1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า หลักการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานเพื่อให้ประชาชนได้ใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนให้มีความสุข ความพอเพียง หมายถึง ความพอเพียง ความมีเหตุผล รวมถึง

ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันตัวที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน โดยต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการมาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้การเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีคุณธรรม ความรอบรู้ และความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณา 5 ส่วน คือ 1) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตน โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย มุ่งเน้นเรื่องความยั่งยืนของการพัฒนา 2) คุณลักษณะ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ เน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน 3) คำนิยาม ความพอเพียงต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 4) เงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม และ 5) แนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน

2.7.2 หลักการอยู่ร่วมกันอย่างมีขันติธรรม

ขันติธรรม หมายถึง การอดทนอดกลั้น ความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มากระทบ รับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ และทำใจยอมรับความแตกต่างในสังคมที่เกิดขึ้น เป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยิ่ง สามารถนำมาเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาได้เป็นอย่างดี

หลักการอยู่ร่วมกันอย่างมีขันติธรรมประกอบด้วย หลักการอยู่ร่วมกันในสังคม มีดังนี้

- 1) รู้จักตัวเองและยอมรับตัวเอง คือ มีสุขภาพจิตดี ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี
- 2) ยอมรับและเข้าใจตนเองและผู้อื่น ควรทำความเข้าใจว่าไม่มีบุคคลใดที่สมบูรณ์แบบ
- 3) มีความจริงใจ จะช่วยให้สัมพันธ์ภาพดำเนินไปได้ด้วยดี
- 4) มีความซื่อตรง คือ มีลักษณะตรงไปตรงมา
- 5) มีความร่วมมือ เป็นสิ่งที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
- 6) มีความรับผิดชอบ คือ รับผิดชอบต่อการกระทำของตนและแบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่น
- 7) มีความยืดหยุ่น คือ ยอมที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ

นอกจากหลักขันติธรรม ที่กล่าวมาแล้ว การอยู่ร่วมกันต้องมีความสามารถในการประสานความสัมพันธ์กันโดยอาศัยหลักธรรมอื่น ๆ ด้วย อาทิเช่น 1) มีเมตตาภาวกรรม ได้แก่ ให้เกียรติและเคารพกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) มีเมตตาวจีกรรม ได้แก่ การพูดจาติดต่อกันด้วยความเมตตา แจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน 3) มีสาธารณโกศิ ได้แก่ การแบ่งปันผลประโยชน์โดยชอบธรรมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม 4) มีศีลสามัญญตา ได้แก่ การประพฤติดีตามกฎเกณฑ์ และมีวินัยในตนเอง และ 5) มีทวิฏฐิสามัญญตา ได้แก่ การปรับความเห็นให้เข้ากัน และมีสัมมาคารวะ เป็นต้น หลักธรรมปฏิบัติเหล่านี้จะมีส่วนเสริมสร้างให้เกิดความสัมพันธ์อันดีของคนในสังคม

2.7.3 การเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เพราะคนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ไม่มากก็น้อย แต่มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าในตนเองเท่าเทียมกัน ด้วยความประพฤติปฏิบัติที่ดีงามและเหมาะสม การสร้างคุณค่าและเห็นในคุณค่าของตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้มีขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิต เราสามารถทำตนเองให้เกิดคุณค่าได้ ด้วยการคิดดี ทำดี พูดดี แม้คนอื่นอาจจะมองไม่เห็นในคุณค่า ทว่าตัวของเราเองย่อมรู้และเข้าใจในคุณค่าของตนเอง โดยไม่ทำตนให้เสื่อมในการดำเนินชีวิต คือ ควรทำตนให้เป็นคนดี มีความประพฤติปฏิบัติดี เพื่อตนเองและผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีหลักธรรมมาค้ำชูจิตใจ ไม่ให้วันไหนคลอนแคลนได้

2.7.4 การมองโลกในแง่ดี

การมองโลกในแง่ดี หมายถึง การมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าเสี่ยง กล้าตัดสินใจ และมีความสุขมากกว่าคนที่มองคนในแง่ร้าย โดยการสร้างทักษะทางอารมณ์ที่ดีเพื่อประคับประคองอารมณ์และจิตใจของตน ทักษะทางอารมณ์หมายถึง ความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในได้อย่างเหมาะสม ทักษะทางอารมณ์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การบริหารจัดการกับอารมณ์ตนเอง การจูงใจตนเอง การหยั่งรู้อารมณ์ของผู้อื่น และการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.7.5 การบริโภคด้วยปัญญา

การบริโภคด้วยปัญญาสำหรับยุคโลกาภิวัตน์การสื่อสารไร้พรมแดนปัจจุบันนี้ นับว่าเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์ในสังคมยุคปัจจุบันเสพสื่อ เสพข้อมูลจากสังคมไร้พรมแดนเป็นหลัก ข้อมูล/ข่าวสารที่มาจากสื่อบางครั้งก็เชื่อถือได้ บางครั้งก็ไม่น่าเชื่อถือเป็นจริงบ้าง เป็นเท็จบ้าง ทำให้ประชาชนผู้เสพสื่อดังกล่าวจะต้องใช้วิจารณญาณในเสพ เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหายเดือดร้อนต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ทั้งทางด้านทรัพย์สิน ร่างกายและจิตใจ

ผู้บริโภคควรตระหนักรู้ความจริง และใช้ปัญญาพิจารณาว่า จะต้องปฏิบัติตนอย่างไร โดยการเลือกรับและปฏิเสธข้อมูลข่าวสาร นั้น ๆ การเลือกรับข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้โดยการเลือกรับเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เชื่อถือได้และเหมาะสมกับตนเอง เลือกรับข้อมูลข่าวสารที่รับมีความทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน และพิจารณาความถูกต้อง เทียบตรง และความสมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสาร การอ่านข่าวเพื่อจะเป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ควรพิจารณาข้อมูลสื่อต่าง ๆ โดยใช้หลักธรรมที่เรียกว่า กาลามสูตร 10 เข้ามาร่วมพิจารณา เพื่อให้เกิดปัญญาในการเสพ

2.7.6 การปรับปรุงตนเอง

การปรับปรุงตนเอง เป็นหลักของการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสังคมแห่งการเรียนรู้ต้องปลูกฝังระเบียบวินัยเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การมีแบบแผนความคิด การมีวิสัยทัศน์ ร่วมการเรียนรู้ของกลุ่ม และการคิดอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้บุคคลจะต้องหมั่นพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะทั้งทางกายและจิตใจ เพื่อความพร้อมในการดำเนินชีวิต ตามวิธีดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใฝ่หาความรู้ ศึกษาและพัฒนาความสามารถของตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

2) การพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิต หมายถึง การที่บุคคลได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ หรือนำแนวทางปฏิบัติของบุคคลอื่นมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตของตน เพื่อให้การดำเนินชีวิตนั้นเหมาะสม และนำความสุขมาให้กับตนเองและครอบครัว

ในระดับของสังคมโลก ผู้นำประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ด้วยความสงบและเป็นสุขของพลเมืองโลกเช่นกัน ทั้งนี้ในแต่ละปี ผู้นำประเทศต่าง ๆ จะมีการเข้าร่วมกิจกรรมและให้ความสำคัญกับข้อเรียกร้องของหน่วยงานและองค์กรนานาชาติที่ทำงานในด้านสันติภาพของโลก จนทำให้เกิด หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ๕ ประการขึ้น

2.7.7 หลักการ 5 ประการว่าด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

หลักการ “อยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการ” (Five Principles of Peaceful Coexistence) นี้เกิดขึ้นในช่วงเดือนมิถุนายนของปี ค.ศ. 1954 ขณะที่นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลของจีนไปเยือนอินเดียและพม่า โดยที่นายฯจีนกับนายฯอินเดียลงนามรับหลักการนี้ ณ วันที่ 28 มิถุนายน ในปีนั้น และวันถัดมา นายฯจีนก็เซ็นเอกสารยืนยันหลักการเดียวกันกับผู้นำพม่า เนื้อหาใจความสำคัญกล่าวถึง การเคารพต่ออธิปไตยและบูรณภาพเหนือดินแดน การไม่รุกรานกัน ความเที่ยงธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสันติภาพโลกคือ สหประชาชาติและองค์การสันนิบาตชาติ ได้ร่วมกันกำหนดหลักการ 5 ประการว่าด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยกำหนดไว้ใน กฎบัตรสหประชาชาติและหลักการขององค์การสันนิบาตชาติ โดยใช้เป็นพื้นฐานการกำหนดกฎหมายระหว่างประเทศจนถึงทุกวันนี้ หลักการดังกล่าวยังมีความสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ สันติภาพและความปลอดภัยเป็นปัญหาสำคัญที่ประเทศและประชาชนทั่วโลกต่างสนใจกัน

เนื้อหาสำคัญของหลักการ 5 ประการ ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คือ

1. เคารพในบูรณภาพแห่งดินแดน และอธิปไตยซึ่งกันและกัน/การเคารพอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนซึ่งกันและกัน
2. ไม่รุกรานซึ่งกันและกัน

3. ไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศซึ่งกันและกันทางการเมือง เศรษฐกิจ และลัทธินิยม
4. ให้ความเสมอภาค รักษาความเท่าเทียม และผลประโยชน์ร่วมกันและกัน
5. อยู่ร่วมกันโดยสันติ

เมื่อนำมาประยุกต์เข้ากับในระดับบุคคลและสังคม แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และการพึ่งพาอาศัยกัน การเรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เต็มไปด้วยความหลากหลายและแตกต่าง เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบุคคลรอบข้าง จะก่อให้เกิดความสุขในการอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกทุกคน โดยยึดแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้คือ

1. เคารพซึ่งกันและกัน ได้แก่ แสดงกิริยาที่อ่อนน้อมต่อกัน พุดดีต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างทั้งความเชื่อ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม เชื้อชาติ ผิวพรรณ เป็นต้น

2. เมตตาต่อกัน ได้แก่ เอาใจเขามาใส่ใจเรา คิดถึงจิตใจของผู้อื่น แสดงความห่วงใยต่อบุคคลรอบข้าง ไม่ซ้ำเติมให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ยากมากขึ้น ฝึกใจให้รักในการให้มากกว่าการรับ และเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น

3. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ได้แก่ บริจาคทรัพย์สิน หรือสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นที่ยากลำบากหรือประสบภัยต่าง ๆ ช่วยเหลือผู้อื่นทำงาน หรือช่วยงานตามความสามารถของตนด้วยความทุ่มเทและเต็มใจ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือระเบียบของสังคม เป็นต้น

4. มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ได้แก่ แสดงความจริงใจต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้าและรับหลัง รักษาสิ่งจะวาจา ต้องทำให้ได้ตามที่รับปากไว้ ไม่ทุจริต หรือเอาเปรียบผู้อื่นด้วยกลอุบายต่าง ๆ ไว้วางใจกัน ไม่ระแวงผู้อื่นจนเกิดความเป็นความบาดหมาง และฝึกความมีระเบียบวินัยในตนเองให้กลายเป็นนิสัย เป็นต้น

5. ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน ได้แก่ ไม่ดูถูกการกระทำ คำพูด หรือความคิดของผู้อื่น ไม่แสดงกิริยาหรือวาจาถูกศรัทธาความเชื่อ วัฒนธรรม เชื้อชาติ หรือชาติพันธุ์ของผู้อื่น และเคารพสิทธิมนุษยชน ด้วยการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม เป็นต้น

หากคนในสังคม ร่วมมือร่วมใจกันประพฤติปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวนี้ เชื่อได้ว่า สังคมจะเกิดสันติสุขขึ้นได้อย่างแน่แท้

“เทคโนโลยีก้าวไกล เศรษฐกิจรุดก้าวหน้า แต่สังคมจมอยู่กับปัญหา ต้องนำพุทธศาสนศึกษา มาสนับสนุนสร้างเสริมปัญญา พัฒนาจิตใจให้สังคมสันติสุข”

2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 หนังสือและเอกสาร

กระทรวงศึกษาธิการ ทำการกำหนดวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำหรับผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561) เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ : หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. หลักการ : หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

2.1 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2.2 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

2.3 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.4 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้

2.5 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ

2.6 เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

3. จุดหมาย : หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

3.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

3.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน : หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนา สมรรถนะความสามารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนี้

4.1 ความสามารถในการสื่อสาร

4.2 ความสามารถในการคิด

4.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา

4.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ

4.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ : หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขใน ฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

5.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

5.2 ซื่อสัตย์สุจริต

5.3 มีวินัย

5.4 ใฝ่เรียนรู้

5.5 อยู่อย่างพอเพียง

5.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

5.7 รักความเป็นไทย และ

5.8 มีจิตสาธารณะ

5.8.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถาบันพระปกเกล้า โดยนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การเสริมสร้างสังคม สันติสุข รุ่นที่ 6 ทำรายงานการศึกษา เรื่อง “สันติสุขเกิดได้ภายใต้ความแตกต่าง” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นประชาธิปไตย และความไม่เป็นธรรมในสังคม ความไม่เสมอภาค

การเลือกปฏิบัติ สองมาตรฐาน และการไม่ยอมรับความคิดเห็นของคนที่แตกต่างกัน เป็นสาเหตุพื้นฐานของความขัดแย้งในสังคมไทย อันเกิดจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ระบบอุปถัมภ์ รวมถึงปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ทำให้เกิดความรุนแรงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สังคมไทยมีโอกาที่จะเกิดความปรองดองและสงบสันติได้ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม ผ่านการสร้างกลไกใหม่ทางการเมือง มีความเป็นกลาง และมีกระบวนการยุติธรรมที่เชื่อถือได้ โดยทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วม และมีการนิรโทษกรรมเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การสร้างความปรองดองภายใต้บรรยากาศที่เอื้ออำนวย

การสร้างสันติสุขมีทางปฏิบัติด้วยการยึดกรอบยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เริ่มจากเข้าใจบริบทของสังคม เงื่อนไขที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้ง และเป้าหมายการขับเคลื่อนของผู้เห็นต่างจากรัฐ เข้าถึงโดยการสร้างความสัมพันธ์ และเปิดโอกาสให้ประชาชนถ่ายทอดความคิดความรู้สึกและสิ่งที่ต้องการ และพัฒนาบนพื้นฐานแนวคิดสันติวิธี ใช้การเมืองนำการทหาร และการมีส่วนร่วม สำหรับการอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างของนักศึกษา 5 ประกอบด้วย

- 1) การมีพื้นที่ปลอดภัยที่จะแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี โดยมีผู้รับฟังที่เป็นกลาง
- 2) การติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว และมากพอเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน
- 3) การทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งกิจกรรมการเรียนและกิจกรรมอื่น ๆ
- 4) การให้ข้อคิดและสอดแทรกให้ผู้เห็นต่างได้มีจุดคิดร่วมกันผ่านเนื้อหาของหลักสูตร รวมทั้งให้นักศึกษาได้เปิดมุมมองและเข้าใจความแตกต่าง สามารถเปิดใจรับฟังและใช้หลักเหตุผล
- 5) การมีเพื่อนร่วมรุ่นที่มีความเป็นกลาง มีวุฒิภาวะ ไม่สร้างเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดความขัดแย้ง ทำให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการสื่อสาร

โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังแนวคิดในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธีแก่เด็กและเยาวชนในทุกระดับทั่วประเทศรวมทั้งประชาชนทั่วไป

ชัยยศ อินทแสน, บรรจบ บรรณรุจิ และชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของมูลนิธิมิราเคิลออฟไลฟ์ตามหลักพุทธสันติวิธี” ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมที่ทำให้สังคมเป็นสังคมที่สันติสุขซึ่งประกอบด้วย 1) ทาน คือการให้ มีทั้งวัตถุทานสิ่งของ ให้ธรรมทานและให้อภัยทาน 2) ปิยวาจา คือวาจาที่สุภาพ มีประโยชน์ วาจานั้นต้องเป็นวาจาสุภาสิต คือ จริง ไพเราะ เหมาะการ ประสานสามัคคี รวมถึงคำแนะนำ สั่งสอน ชักจูงในทางที่ดี 3) อัตถจริยา การทำประโยชน์มีทั้งประโยชน์ตน ประโยชน์ต่อผู้อื่น บางที่เราเรียกว่าผู้มีจิตอาสา และ 4) สมานัตตตา ร่วมสุขร่วมทุกข์กันได้ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย เสมอต้นเสมอปลายรู้จักหน้าที่รู้จักวางตน

2. มูลนิธิมิราเคิล ออฟไลฟ์ มีโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อสนองพระดำริของทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี มุ่งหวังที่จะเป็นแรงผลักดันที่จะทำกิจกรรมดี ๆ ให้เกิดขึ้นกับประชาชนคนไทยทุกภาคส่วน โดยมีหลักการดำเนินงาน ประกอบด้วย

ด้านการช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ด้านการเสริมสร้างอาชีพ ด้านการสร้างหลักยึดเหนี่ยวจิตใจและลดความเลื่อมล้ำ 3) **แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของมูลนิธิมิราเคิล ออฟไลฟ์** ตามหลักพุทธสันติวิธี คือ การดำเนินงานด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 อันประกอบด้วย 1) การให้สิ่งของเครื่องอุปโภค การบริจาคทรัพย์เงินและการให้ความรู้ ศีลธรรม เพื่อการครองตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในอนาคต 2) ปิยวาจา การเจรจาด้วยถ้อยคำในการประสานงาน ให้เกิดประสิทธิภาพ 3) อัตถจริยา การช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน และได้รับโอกาสที่จะนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต 4) สมานัตตา การให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติต่าง ๆ อยู่เสมอ

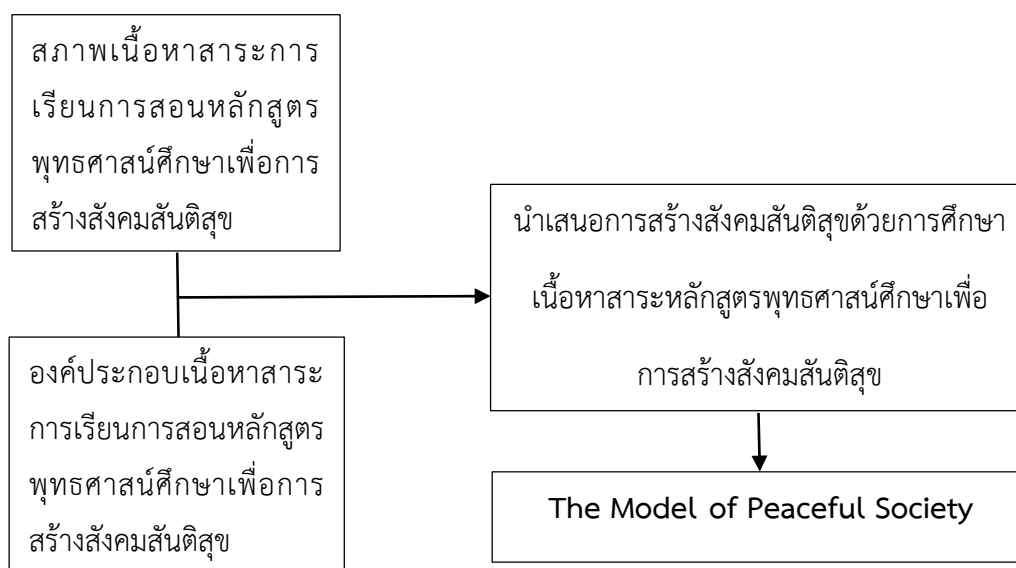
นอกจากนี้ การมีจิตสาธารณะ เป็นลักษณะของความรู้สึกรักใคร่ที่เป็นส่วนรวม หรือการตระหนักรู้ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมร่วมกัน การตระหนักรู้ตนที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสังคมในทุกด้าน ฉะนั้น การสร้างเสริมด้านจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกระดับโดยแบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ คือ ด้านการเต็มใจช่วยเหลือสังคม ด้านการตระหนักและช่วยแก้ปัญหาสังคม ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ด้านการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม และด้านการรับรู้และเคารพในสิทธิของบุคคล สามารถส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ให้นักศึกษาเพื่อเพิ่มการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติต่อการมีจิตสาธารณะของนักศึกษา เพื่อพัฒนาประเทศถ้านักศึกษามีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะที่สมบูรณ์แล้วก็จะสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

กิตติศักดิ์ ลักษณะ ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยเน้นทีม สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย” จากการวิจัยพบว่า การกำหนดให้ผู้เรียนได้ศึกษาในหลักสูตรสันติศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากด้านเนื้อหาสาระสันติศึกษาที่ต้องให้ความสนใจ ในด้านการจัดการเรียนการสอนก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้โดยเน้นทีมมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับหลักสูตรสันติศึกษา เพื่อปัญหาคุณภาพของผู้เรียนและผู้สอน กล่าวคือ 1. ด้านเนื้อหาวิชา สันติศึกษาเป็นรายวิชาที่พัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนในด้านสันติภาพและความรุนแรงในสังคมซึ่งเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหว อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้โดยเน้นทีมมีความเหมาะสมมากที่จะนำมาใช้สอนเนื้อหาหรือประเด็นที่อ่อนไหว 2. ด้านผู้เรียน 2.1) วิทยุติและการพัฒนาการ ผู้เรียนมีวิทยุติและระดับพัฒนาการที่เหมาะสม 2.2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนรู้โดยเน้นทีมจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ การเรียนรู้โดยเน้นทีมจะมีประสิทธิผลมากกว่าผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูง ส่วนผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำก็จะได้ประโยชน์จากการอภิปรายในชั้นเรียนซึ่งจะช่วยเพิ่มความเข้าใจด้านเนื้อหาสาระของผู้เรียนกลุ่มนี้ได้มากขึ้น 2.3) การพัฒนาทักษะ การเรียนรู้โดยเน้นทีมช่วยพัฒนาทักษะของผู้เรียนหลายด้านได้แก่ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหา

ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 อาทิ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นต้น 2.4) การพัฒนาคุณลักษณะ การเรียนรู้โดยเน้นทีมช่วยพัฒนาคุณลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ความรับผิดชอบ การรับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

2.9 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการค้นคว้า ศึกษา และรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยจากแหล่งที่ของข้อมูลต่าง ๆ ทั้งที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ตกผลึกตัวแปรออกมาเป็นกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 : กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Research) ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาข้อมูลที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Survey) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ทราบรายละเอียดของประเด็นสำคัญที่ศึกษาและครอบคลุมเนื้อหาสาระอย่างครบถ้วน พร้อมกันนี้ในการวิจัยเชิงคุณภาพทำให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึกที่มีรายละเอียดชัดเจนโดยสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะได้ (Analytical Induction) ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอกระบวนการและขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงความรู้และมีประสบการณ์ทางด้านพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ส่วนนี้ได้มีกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อคำถามสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสร้างประเด็นเพื่อการสนทนากลุ่มเฉพาะของผู้ทรงความรู้และมีประสบการณ์ทางด้านพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

(1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ผู้วิจัยได้ทำการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายเสริม สนับสนุน ข้อโต้แย้งต่าง ๆ และให้ความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นในประเด็นที่มีข้อขัดแย้งหรือเห็นสมควรเพิ่มเติมความรู้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องนี้ที่ผู้วิจัยได้เลือกอย่างเจาะจงประกอบไปด้วย กลุ่มที่ 1 คณาจารย์ผู้บรรยายวิชาการทางด้านพุทธศาสนศึกษา จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 คณาจารย์ผู้บรรยายวิชาการทางด้านสันติศึกษา จำนวน 2 คน และ กลุ่มที่ 3 นักศึกษาผู้ศึกษาวิชาการทางด้านพุทธศาสนศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 13 รูป/คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 17 รูป/คน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 กลุ่มและรายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นคณาจารย์ด้านพุทธศาสนศึกษา		
ลำดับที่	ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
1	พระศรีวินยาภรณ์ (สายรุ้ง)	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มมร
2	รศ.ดร.สุวิญ รักษ์ตย์	กรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสนศึกษา มมร
กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นคณาจารย์ด้านสันติศึกษา		
ลำดับที่	ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
3	พระปาโมทย์ วาทีโกวิท, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรสันติศึกษา มจร
4	ผส.ดร.ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์	อาจารย์ประจำหลักสูตรสันติศึกษา มจร
กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านพุทธศาสนศึกษา		
ลำดับที่	ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
5	U. Sucitta Bhikkhu	นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
6	พระพิพัฒน์ ปวทุมนโน (ท่าดี)	นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
7	นางสาววนิดา ชุลิกาวิทย์	นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
8	นายสฤกษ์พงศ์ เทศะบำรุง	นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
9	นางมณีนรัตน์ มีจันเพชร	นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
10	นายมนต์เทียน มนตราภิบุลย์	นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
11	พ.ม.พงศธร เขมธโร (ตรีสุวรรณ์)	นักศึกษาปริญญาโท สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
12	แม่ชีจิราพร ทิพย์ดวงรัตน์	นักศึกษาปริญญาโท สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร

13	นายก่อกเกียรติ ทองวณิชนิยม	นักศึกษาปริญญาโท สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
ลำดับที่	ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
14	นางสาวอนุสรณ์ สอนตน	นักศึกษาปริญญาโท สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
15	นางสาวพริธาสร์ วิชยภิตต์	นักศึกษาปริญญาโท สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
16	นางสาวธัญธวัฒน์ เณรวาจา	นักศึกษาปริญญาโท สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
17	นายพงษ์ศิษฐ์ พึ่งอยู่สุข	นักศึกษาปริญญาโท สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร

(2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงกับผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านพุทธศาสนศึกษา เพื่อการสร้างสังคมสันติสุข โดยใช้วิธีการสนทนาผ่านระบบออนไลน์ทางโปรแกรมซูม (ZOOM) เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2565 เวลา 21.00 น. เป็นต้นไป จำนวนทั้งสิ้น 9 รูปหรือคน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 รายนามผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านพุทธศาสนศึกษาที่ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ		
ลำดับที่	ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
1	พระศรีวินยาภรณ์, ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มมร
2	พระปลัดระพีณ พุทธิสาร	ประธานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร
3	พระครูวินัยธรบุญศรี ญาณวุฑฒ	อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มมร
4	พระมหาวิโรจน์ คุตตวิโร (ธราพุด)	อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มมร
5	ศ.ดร.พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส	ผู้อำนวยการหลักสูตรสันติศึกษา มจร
6	รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน	อาจารย์ประจำคณะศาสนาและปรัชญา มมร
7	พระมหาวุฒิชัย ธมฺมวิโช	นศ.ปริญญาเอก สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
8	นายมนต์เทียน มนตราภิบุลย์	นศ.ปริญญาเอก สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร
9	นายก่อกเกียรติ ทองวณิชนิยม	นศ.ปริญญาโท สาขาพุทธศาสนศึกษา มมร

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

a การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

(1) การสร้างเครื่องมือ

1.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structure Interview) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Questions) ทั้งนี้ การดำเนินการจัดสร้างเครื่องมือมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดโจทย์การวิจัย (Research Question) เป็นเกณฑ์หลัก
2. กำหนดวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ที่ต้องการทราบเพื่อให้สอดคล้องกับโจทย์การวิจัย
3. กำหนดข้อคำถามเชิงโครงสร้าง (Structure Interview Guideline) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Questions) เป็นเกณฑ์
4. นำเสนอแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เป็นพี่ปรึกษาโครงการวิจัยตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)
6. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยส่งทางออนไลน์เพื่อความรวดเร็วและสะดวก

1.2 แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form) การวิจัย ครั้งนี้นอกจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แล้ว ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านพุทธศาสนศึกษา โดยผู้วิจัยได้เจาะจงเลือกอาราธนาและเชิญผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการวิจัยจำนวน 9 รูป/คน ร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันหรือปรับปรุงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์และทำเป็นแบบจำลอง (Model)
2. นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์และทำเป็นแบบจำลอง (Model) นั้น ต่อที่ประชุมการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่รับฟังจากที่ประชุมการสนทนากลุ่มเฉพาะไปปรับปรุงแก้ไของค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัย และปรับปรุงแบบจำลอง (Model) ให้เหมาะสมและถูกต้องตามกระบวนการวิจัย

(2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยผู้เชี่ยวชาญก่อนที่จะนำไปใช้ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาทั้งด้านเนื้อหาสาระ ความตรงตามเนื้อหา รายข้อและความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับตลอดจนภาษาที่ใช้ ซึ่งมีระดับความสอดคล้องอยู่ 4 ระดับ คือ 1 = สอดคล้อง, 2 = สอดคล้องบางส่วน, 3 = ค่อนข้างสอดคล้อง และ 4 = มีความสอดคล้องมาก อนึ่ง เฉพาะแบบสัมภาษณ์ข้อที่ได้รับการประเมินในระดับ 3 หรือ 4 เท่านั้น จึงจะนำไปใช้เพื่อการวิจัย สำหรับค่าความตรงตามเนื้อหา รายข้อ (Item Content Validity Index: I-CVI)

มีค่าเป็น 1 และค่าความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (Content Validity for Scale: S-CVI) มีค่าเป็น 1 แสดงว่า แบบสัมภาษณ์มีความตรงตามเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือไว้ คือ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก มีความรู้ความเข้าใจด้านพุทธศาสนศึกษา และมีความรู้ความเข้าใจด้านเครื่องมือการวิจัยเป็นอย่างดี จำนวน 5 คน ดังแสดงไว้แล้ว ณ เบื้องต้น

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม สำหรับการวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

(1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source)

ข้อมูลปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

(2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source)

ข้อมูลทุติยภูมิ คือ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร หนังสือ งานวิจัย และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วารสารวิชาการ บทความวิชาการ บทความวิจัย ตลอดจนข้อมูลสถิติที่รวบรวมไว้โดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาหรือแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นที่ยอมรับได้

(3) การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Form) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคณาจารย์ด้านพระพุทธศาสนศึกษา จำนวน 2 รูป/คน (2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคณาจารย์ด้านสันติศึกษา จำนวน 2 รูป/คน และ (3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข จำนวน 13 รูป/คน

2) ส่งหนังสือเชิญบุคคลเพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3) เตรียมการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ส่งข้อมูลเพื่อประกอบการสัมภาษณ์ และนัดวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์ทางออนไลน์ (ZOOM) แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละคนในแต่ละกลุ่ม ศึกษาประเด็นคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน เตรียมเครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กล้องถ่ายรูปให้พร้อมก่อนการสัมภาษณ์

4) ดำเนินการสัมภาษณ์ ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสนทนอย่างกันเองในเรื่องทั่ว ๆ ไป แจกวัสดุประสงค์และเหตุผลของการ

สัมภาษณ์ ขออนุญาตบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ ขออนุญาตถ่ายภาพขณะมีการให้สัมภาษณ์ และแจ้งให้ทราบว่า ข้อมูลทั้งหมดที่บันทึกหรือขอไว้ ผู้วิจัยจักเก็บไว้เป็นความลับ

5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำผลไปวิเคราะห์และสรุปข้อมูลการสัมภาษณ์

สำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนศึกษา และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญด้านสันติศึกษา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. **จัดเตรียมเครื่องมือ** ได้แก่ คำถามเพื่อการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form) เพื่อทำการสนทนากลุ่มเฉพาะในการยืนยันข้อมูลและผลการวิจัย สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน ที่คัดเลือกไว้แล้วแบบเจาะจง ประกอบด้วย คณาจารย์ผู้สอนด้านพุทธศาสนศึกษา คณาจารย์ผู้สอนด้านสันติศึกษา และผู้มีความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ด้านพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

2. ทำหนังสือเชิญผู้ที่จะเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

3. เตรียมการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอเชิญผู้ที่จะเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นรายบุคคล เตรียมประเด็นคำถาม และเอกสารข้อมูลประกอบการสนทนากลุ่มให้เพียงพอตามจำนวนของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ

4. ประสานผู้ที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะทุกท่านเพื่อยืนยันวัน เวลา สถานที่ในการจัดทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) (ทางออนไลน์)

5. จัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ ที่ม้านั่ง และอุปกรณ์ที่จะใช้ในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะด้วยตนเอง

6. ตรวจสอบความสมบูรณ์และครบถ้วนของผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อนำไปวิเคราะห์และสรุปเพื่อตอบโจทย์วิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาแล้ว มาจัดเก็บให้เป็นระบบ ระเบียบ ให้ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ความหมายข้อมูล วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมายข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้ “การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)” คือวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเรื่องเดียวกันไว้ ผู้วิจัยเป็นผู้

เก็บข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดมาพิจารณาแม้จะมาจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันทั้งเวลา สถานที่ และบุคคลก็ตาม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ซึ่งมี 4 วิธี ดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

การตรวจสอบลักษณะนี้เป็นการตรวจสอบข้อมูลด้วยการใช้ความหลากหลายของแหล่งข้อมูลทั้งในเชิงเวลา ระยะเวลา สถานที่ และบุคคล โดยเปรียบเทียบจากข้อมูลหลายแหล่งที่มา

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านนักวิจัย (Investigator Triangulation)

การตรวจสอบลักษณะนี้เป็นการตรวจสอบด้วยการใช้ผู้วิจัยที่ต่างกัน การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้มีส่วนได้เสีย การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในบริบทระหว่างที่นักวิจัยลงพื้นที่ศึกษา

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation)

การตรวจสอบลักษณะนี้เป็นการตรวจสอบโดยการใช้หลายมุมมองในการแปลความหมาย หากผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎีที่ต่างจากเดิมจะทำให้การตีความแตกต่างกัน เพื่อนำผลที่ได้มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

4. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

การตรวจสอบลักษณะนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มีความสอดคล้องกับประเด็นของการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 รูป/คน มาสรุปประเด็นตามข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นขององค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยโดยตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ

2. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อนำคำตอบที่ได้มาสรุปเป็นการยืนยันหรือปรับแก้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข 2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข และ 3. เพื่อนำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนามโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเก็บข้อมูลโดยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 รูป/คน เพื่อยืนยันหรือเสนอแนะข้อปรับปรุงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

4.2 องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

4.3 นำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

4.4 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยโดยทำการสังเคราะห์เป็นรูปแบบจำลอง (Model)

4.1 สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่ได้รับการเลือกแบบเจาะจงซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านพุทธศาสนศึกษาจำนวน 17 รูป/คน จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านศีล 2) ด้านสมาธิ และ 3) ด้านปัญญา ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายสนับสนุน รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย

4.1.1 สภาพเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข : ด้านศีล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นสภาพเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข ด้านศีล พบว่า :

1) การสอนพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของศีล ศีลเป็นเนื้อหาสาระในพระพุทธศาสนศึกษา เมื่อบุคคลมีศีล ย่อมนำมาความสงบสุขมาสู่สังคมอย่างแน่นอน เพราะศีลเป็นขั้นพื้นฐานของการปฏิบัติทางพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและทางวาจาในทางที่ดี ให้เป็นกฎหลักที่ก่อให้เกิดสันติสุขสร้างสังคมที่สงบสุข

2) มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องศีล และเป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนพุทธศาสนา ศีลนั้นสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี เพราะศีลนั้นคือเรื่องสังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนา เป็นส่วนใหญ่ ถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติ การดำเนินชีวิตของคนไทยและวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลหล่อหลอมด้วยการหลักธรรมคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในความคิด ชีวิตจิตใจของคนไทยมาเป็นเวลายาวนาน โดยมีสถาบันหลักที่เป็นเอกลักษณ์ของชนชาติไทย และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทย อันได้แก่ ชาติ ศาสนา (พระพุทธศาสนา) และพระมหากษัตริย์ที่มุ่งส่งเสริมให้มีหลักอยู่ร่วมกันอย่างมีเหตุผลและ สันติสุข โดยมีหลักธรรมที่เป็นเบื้องต้นในการ นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน คือ ศีล โดยศีลเป็นกำลังไม่มีที่เปรียบศีลเป็นอาวุธสูงสุดเป็นเครื่องประดับอย่างประเสริฐสุด ศีลเป็นเกาะอย่างอัศจรรย์เป็นเลิศในโลกนี้ศีลเป็นพื้นฐานอันบริสุทธิ์สำหรับสาธุชนทั้งปวง การรักษาศีลให้บริสุทธิ์นั้นย่อม มีรุกขเทวดาและ ทำให้เทวดาเมตตา

3) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเกี่ยวกับศีล โดยมีเนื้อหาสาระ การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันตามลักษณะของ ปัญหา ตามสติปัญญาและความประสงค์ของแต่ละบุคคล

ศีลสามารถสร้างสันติสุขได้ เพราะการใช้ศีล5 การประพฤติตนตามปกติ ทำทุกอย่างที่ควรจะทำ ไม่เดือดร้อนกระวนกระวาย มีระเบียบทางกาย วาจา เป็นพื้นฐาน ไม่ล่วงเกินตนเองและผู้อื่น

4) เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับศีล เพราะนั่นคือเนื้อหาสาระการสอนพุทธศาสนาโดยตรงสอนเรื่องละความชั่ว ทำความดี ทำจิตให้บริสุทธิ์

ศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เพราะศีลเป็นเครื่องป้องกันการเบียดเบียนตนเองและบุคคลอื่น ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

5) การสอนพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของศีล ศีลเป็นเนื้อหาสาระในพระพุทธศาสนศึกษา เมื่อบุคคลมีศีล ย่อมนำมาความสงบสุขมาสู่สังคมอย่างแน่นอน เพราะศีลเป็นขั้นพื้นฐานของการปฏิบัติ

ทางพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและทางวาจาในทางที่ดี ให้เป็นกฎหลักที่ก่อให้เกิดสันติสุขสร้างสังคมที่สงบสุข

6) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาควมมีเรื่องเกี่ยวกับศีล ควรมีเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนพุทธศาสนา ศีลสามารถสร้างสังคมสันติสุขได้ เพราะศีลคือ การให้ความเคารพต่อตัวเอง และบุคคลอื่น ด้วยการไม่ไปเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ถ้าทำได้สังคมก็จะเกิดสันติสุข

7) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเนื้อหาเกี่ยวกับศีล แต่ไม่เป็นสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาโดยตรง กล่าวคือ ศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะศีล มีคุณค่าในแง่ของการพัฒนาพฤติกรรมของคนในสังคม ฉะนั้นศีลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการขัดเกลาจิตใจของคนในสังคมให้มีความรัก ความสามัคคีและสร้างสันติสุข ให้เกิดขึ้นในสังคมได้ ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า คุณค่าของศีลนั้นเป็นไป เพื่อการพัฒนาตน พัฒนาคณะ พัฒนางาน การพัฒนาตนเป็นไปเพื่อความเรียบร้อยในการครองตน พัฒนาคณะเป็นการฝึกฝนการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อการสร้างมิตรภาพอันยั่งยืน และการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งนับได้ว่าศีลเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

8) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับศีล ศีลเป็นส่วนหนึ่งของมรรคมีองค์ 8 คือ สัมมากัมมันตะ สัมมาวาจา สัมมาอาชีวะ หลักการของศีล เพื่อไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เมื่อคนส่วนใหญ่มีศีล เมื่อคนในสังคมไม่เบียดเบียนกัน สังคมย่อมสงบ ย่อมสันติสุขอย่างแน่นอน ศีลย่อมใช่เนื้อหาสาระของการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา ที่สำคัญยิ่งคือต้องสอนให้รู้ เข้าใจหลักการของศีลอย่างแท้จริง ไม่ให้เป็นการถือหรือรักษาศีล แบบ ”สัลลพตปราชญ์” ผลของการรักษาศีลยังมีอีกประการหนึ่งคือ จิตสงบเป็นฐานการฝึกสมาธิ นอกจากนี้ยังเป็นเหมือนเกราะป้องกันภัยจากการหลอกลวงต่าง ๆ ที่มีอยู่มากในปัจจุบันด้วย

9) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับศีล ศีลเป็นเนื้อหาสาระสำคัญในการศึกษาพุทธศาสนศึกษา เมื่อบุคคลมีศีล ย่อมสร้างสันติสุขให้แก่สังคมแน่นอน เพราะศีลคือข้อปฏิบัติตนขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย และทางวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม มีความปกติสุข เพื่อเป็นกติกากลางซึ่งทำให้เกิดความสงบสุขสร้างสังคมสันติสุขได้

10) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับศีล ทั้งศีลของพระภิกษุ ภิกษุณี และศีลของคฤหัสถ์ รวมทั้งมีจุลศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล ด้วยที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก

-ใช่เป็นสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเลย

-ศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ดีทีเดียว? เพราะเหตุว่า สังคมใดที่คนส่วนมากมีศีล(ธรรม) สังคมนั้นก็ไม่เกิดความความวุ่นวาย ถึงมีก็น้อย เป็นสังคมที่มีความสงบสุข

11) เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษา มีเนื้อหาสาระสำคัญเรื่องศิลปะอยู่ในแง่ของการสร้างขอบเขตความคิดการสร้างสรรค์พัฒนาจิตใจ ให้เกิดความสุขจากภายในของตนเอง และสามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้

12) เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับศิลปะ เพราะนั่นคือเนื้อหาสาระการสอนพุทธศาสนาโดยตรงสอนเรื่องละความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์

ศิลปะสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เพราะศิลปะเป็นเครื่องป้องกันการเบียดเบียนตนเองและบุคคลอื่น ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

13) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเกี่ยวกับศิลปะ โดยมีเนื้อหาสาระ การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันตามลักษณะของ ปัญหา ตามสติปัญญาและความประสงค์ของแต่ละบุคคล

ศิลปะสามารถสร้างสันติสุขได้ เพราะการใช้ศิลปะ 5 การประพฤติตนตามปกติ ทำทุกอย่างที่ควรจะทำ ไม่เดือดร้อนกระวนกระวาย มีระเบียบทางกาย วาจา เป็นพื้นฐาน ไม่ล่วงเกินตนเองและผู้อื่น

14) เรื่องเกี่ยวกับศิลปะ เป็นสภาพเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา และศิลปะสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เนื่องจากศิลปะเป็นพื้นฐานของสร้างวินัยและข้อปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนใช้เป็นเครื่องป้องกันมิให้ทำความเดือดร้อนหรือทำความชั่วให้กับตนเองและผู้อื่น เมื่อไม่ทำความเดือดร้อนซึ่งกันและกันสังคมจึงเกิดสันติสุข

15) มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องศิลปะ และเป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนพุทธศาสนา ศิลปะนั้นสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี เพราะศิลปะนั้นคือเรื่องสังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติ การดำเนินชีวิตของคนไทยและวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลหล่อหลอมด้วยการหลักธรรมคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในความคิด ชีวิตจิตใจของคนไทยมาเป็นเวลายาวนาน โดยมีสถาบันหลักที่เป็นเอกลักษณ์ของชนชาติไทย และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทย อันได้แก่ ชาติ ศาสนา (พระพุทธศาสนา) และพระมหากษัตริย์ที่มุ่งส่งเสริมให้มีหลักอยู่ร่วมกันอย่างมีเหตุผลและ สันติสุข โดยมีหลักธรรมที่เป็นเบื้องต้นในการ นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน คือ ศิลปะ โดยศิลปะเป็นกำลังไม่มีที่เปรียบศิลปะเป็นอาวุธสูงสุดเป็นเครื่องประดับอย่างประเสริฐสุด ศิลปะเป็นเกาะอย่างอัศจรรย์เป็นเลิศในโลกนี้ศิลปะเป็นพื้นฐานอันบริสุทธิ์สำหรับสาธุชนทั้งปวง การรักษาศิลปะให้บริสุทธิ์นั้นย่อม มีรุกขเทวดาและ ทำให้เทวดาเมตตา

16) มีเรื่องเกี่ยวกับศิลปะ ใช้สภาพเนื้อหา ศิลปะสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะคือจุดเริ่มต้นของสังคมที่สันติสุข เมื่อทุกคนในชาติมีศิลปะธรรม ประจำตัว สังคมก็จะดี มีความสุข เกิดความผาสุก นิรันดร์

17) ตอบ เกี่ยวข้องกับศีลและเป็นเนื้อหาสาระการเรียนการสอนด้วย อนึ่ง ศีลสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เพราะถ้าทุกคนดำเนินชีวิตด้วยข้อห้ามในศีลครบทุกข้อนั้น ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะไม่ตามมา คือ ความสันติสุขที่เกิดขึ้นในสังคมแล้ว

4.1.2 สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข : ด้านสมาธิ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข ด้านสมาธิ พบว่า :

1) การสอนพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการทำสมาธิ การทำสมาธิเป็นองค์ประกอบในเนื้อหาของการสอนพระพุทธศาสนา การทำสมาธิสามารถนำความสงบสุขมาสู่สังคมได้เพราะการทำสมาธิช่วยให้จิตใจปลอดโปร่งและคลายความเครียด การทำสมาธิเป็นเรื่องของการรู้และจดจ่ออยู่กับสิ่งเดียวเท่านั้น ดังนั้นจึงสมเหตุสมผลที่คน ๆ หนึ่งสามารถจดจ่อกับสิ่งต่าง ๆ จดจ่อกับสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น

2) ในการเรียนมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการสมาธิตั้งแต่วันแรกที่เข้าเรียน และสมาธิเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เนื่องด้วย ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นเจ้าใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะทำชั่วหรือทำชั่ว ตามไปด้วยเพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามเขา ไปเหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป” หากบุคคลมีจิตใจผ่องใสแล้ว จะพูดก็ตาม จะทำก็ตาม ความสุขย่อมติดตามมา เหมือนดังเงาที่ติดตามตัว ดังนั้น ชีวิตมนุษย์มีความสุขอย่าง แท้จริงได้นั้น จึงต้องมีการพัฒนาจิตปัญญาหรือคุณภาพจิตใจการพัฒนาจิตใจทำได้ด้วยการฝึกฝนการปฏิบัติเพื่อให้จิตเป็นสมาธิการเจริญสมาธิ เพื่อให้จิตเป็นสมาธินั้น ทำได้หลายวิธีไม่ว่าจะเป็นการฝึกกรรมหรือการฝึกปฏิบัติวิปัสสนา เป็นต้น การเจริญสมาธิอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิด ผลดีต่อสุขภาพกายและจิตใจเมื่อมนุษย์มีสุขภาพ กายและจิตใจที่ดีก็จะทำให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ไม่เบียดเบียนกัน มีความเมตตาต่อกัน สังคมก็จะมีแต่ความสงบร่มเย็น

3) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเกี่ยวกับสมาธิ โดยมีเนื้อหาสาระการนำหลักสมาธิสามารถความสงบ ทำให้มีสติและเกิดปัญญาแล้ว ยังมีจุดประสงค์ในด้านการวิปัสสนา

การเจริญสมาธิภาวนาจึงเป็นจุดเชื่อมโยงที่จะทำให้เกิดสันติภาพของโลกอย่างแท้จริง พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ผู้ฉลาดในการเจริญสมาธิภาวนา มีสติตั้งมั่น มีจิตบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว พึงบรรลุนิรามิสสุข เสวยรสแห่งธรรมที่น้อมไปเพื่ออัสวักขยญาณทำให้จิตหลุดพ้น

4) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับสมาธิ สมาธิเป็นสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพราะสมาธิเป็นวิธีการทำให้กายและจิตสงบ ทำให้

สามารถระงับอารมณ์รู้เท่าทันอารมณ์ และสามารถควบคุมอารมณ์ที่ไม่ดีได้ การทำสมาธิจึงสำคัญมากกับทุกคน พระพุทธเจ้าทรงทำสมาธิจนตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ด้วยการทำสมาธิ สมาธิสามารถทำให้สังคมสงบสุขเกิดขึ้นได้เพราะถ้าทุกคนรู้ทันอารมณ์ กำจัดอารมณ์ไม่ดีที่เกิดขึ้นได้ ก็จะไม่เกิดความรุนแรงหรือทะเลาะกัน ทั้งยังเกิดความสามัคคีขึ้นด้วย

5) การสอนพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการทำสมาธิ การทำสมาธิเป็นองค์ประกอบในเนื้อหาของการสอนพระพุทธศาสนา การทำสมาธิสามารถนำความสงบสุขมาสู่สังคมได้เพราะการทำสมาธิช่วยให้จิตใจปลอดโปร่งและคลายความเครียด การทำสมาธิเป็นเรื่องของการรู้และจดจ่ออยู่กับสิ่งเดียวเท่านั้น ดังนั้นจึงสมเหตุสมผลที่คน ๆ หนึ่งสามารถจดจ่อกับสิ่งต่าง ๆ จดจ่อกับสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น

6) การเรียนการสอนควรมีเรื่องสมาธิ ควรมีสภาพเนื้อหาสาระเรื่องสมาธิในการเรียนพุทธศาสน์ สมาธิสามารถสร้างสันติสุขให้สังคมได้ เพราะสมาธิมีความจำเป็นต่อชีวิตจิตใจของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะเรื่องอารมณ์สมาธิช่วยได้

7) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสน์ศึกษามีเนื้อหาเกี่ยวกับสมาธิโดยตรง เนื่องจากมีการสอนสมาธิทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในส่วนของภาคปฏิบัติได้กำหนดให้นักศึกษาสาขาพุทธศาสน์ศึกษา แต่ละรุ่นต้องไปปฏิบัติกัมมัฏฐานตามวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กำหนดเป็นเวลา 15 วัน สมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะการทำสมาธิมีจุดประสงค์ให้เกิดความสงบและสร้างสันติสุขภายในจิตใจ หัดใจไม่ให้คิดถึงเรื่องความกำหนด ความโกรธ ความโลภ ความหลง ความกลัว ความฟุ้งซ่านรำคาญ ความลังเลใจ ทำให้ใจไม่เด็ดเดี่ยว ไม่เด็ดขาด เมื่อละสิ่งเหล่านี้ได้เป็นเหตุให้ใจสงบ เป็นสันติสุขทางจิตใจ เมื่อคนในสังคมมีสันติสุขทางจิตใจแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดสันติสุขแก่สังคมด้วย

8) การเรียนการสอนพุทธศาสน์ศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับสมาธิ สมาธิส่วนหนึ่งของมรรคมงคล 8 คือ สัมมาวายามะ สัมมาสมาธิ สัมมาสติ สมาธิเป็นบาทฐานของการปฏิบัติวิปัสสนาเพื่อให้เกิดปัญญา ผู้ปฏิบัติสมณะสมาธิละนิวรณ์ ละกิเลส มีความสงบความสุขเฉพาะตนชั่วคราว เมื่อออกจากสมาธิแล้วก็ยังมีนิวรณ์ มีกิเลส มีทุกข์เหมือนเดิม การเรียนการสอนสมาธิใช้สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสน์ศึกษา แต่สมาธิไม่ได้สร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้โดยตรง สันติสุขสังคมต้องเกิดจากทั้งสองส่วนคือศีลและสมาธิ สำหรับการเรียนการสอนต้องสอนให้ทราบด้วยว่า สมาธิทางพุทธศาสนาหลักการคือเป็นฐานของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

9) การเรียนการสอนพุทธศาสน์ศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับสมาธิ สมาธิเป็นองค์ประกอบในเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสน์ศึกษา สมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะการทำสมาธิช่วยให้

จิตใจผ่องใส ผ่อนคลายความเครียด การทำสมาธิเป็นการกำหนดรู้และจดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงสิ่งเดียว จึงทำให้รู้สึกว่าคุณสามารถจดจ่อกับสิ่งต่าง ๆ มีสมาธิในการทำสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น

10) เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาที่มีเรื่องเกี่ยวกับสมาธิ ทั้งสมาธิในระดับโลกียะและสมาธิในโลกุตระ

- ไซ่ นี่เป็นสภาพเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษา

- สมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะเหตุว่า สมาธิเป็นเรื่องเกี่ยวกับความมุ่งมั่นการทำจิตใจให้เกิดความสงบ เมื่อจิตใจนิ่งสงบ การทำหน้าที่การงานในทุกระดับก็มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ส่งผลให้สังคมเกิดความสันติสุขไปด้วย

11) สาระสำคัญของการเรียนในสาขาพุทธศาสนศึกษา มีความสอดคล้องผสมหลักการใช้สมาธิ ที่เกิดจากสมาธิ ในการคิด วิเคราะห์แยกแยะ ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

12) เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาที่มีเรื่องเกี่ยวกับสมาธิ สมาธิเป็นสภาพเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาเพราะสมาธิเป็นวิธีการทำให้กายและจิตสงบ ทำให้สามารถระงับอารมณ์รู้เท่าทันอารมณ์ และสามารถควบคุมอารมณ์ที่ไม่ดีได้ การทำสมาธิจึงสำคัญมากกับทุกคน พระพุทธเจ้าทรงทำสมาธิจนตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ด้วยการทำสมาธิ สมาธิสามารถทำให้สังคมสุขสงบสันติได้เพราะถ้าทุกคนรู้ทันอารมณ์ ถ้าจิตอารมณ์ไม่ดีที่เกิดขึ้นได้ ก็จะไม่เกิดความรุนแรงหรือทะเลาะกัน ทั้งยังเกิดความสามัคคีขึ้นด้วย

13) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเกี่ยวกับสมาธิ โดยมีเนื้อหาสาระการนำหลักสมาธิสามารถความสงบ ทำให้มีสติและเกิดปัญญาแล้ว ยังมีจุดประสงค์ในด้านการวิปัสสนา

การเจริญสมาธิภาวนาจึงเป็นจุดเชื่อมโยงที่จะทำให้เกิดสันติภาพของโลกอย่างแท้จริง พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ผู้ฉลาดในการเจริญสมาธิภาวนา มีสติตั้งมั่น มีจิตบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว พึงบรรลุนิรามิสสุข เสวยรสแห่งธรรมที่น้อมไปเพื่ออัสวักขยญาณทำให้จิตหลุดพ้น

14) เรื่องเกี่ยวกับสมาธิ เป็นสภาพเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา และสมาธิสร้างสันติสุขให้กับสังคมได้ เนื่องจาก สมาธิเป็นเครื่องฝึกอบรมจิต เพื่อพัฒนาไปสู่ความเจริญทำให้เกิดปัญญาสามารถทำให้ตนเกิดความคิดถูก พูดถูก และทำถูก สังคมจึงเกิดสันติสุข

15) ในการเรียนมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการสมาธิตั้งแต่วันแรกที่เข้าเรียน และสมาธิเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เนื่องด้วย ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นเจ้าใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะทำชั่วหรือทำชั่ว ตามไปด้วยเพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามเขา ไปเหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป” หากบุคคลมีจิตใจผ่องใสแล้ว จะพูดก็ตาม จะทำก็ตาม ความสุขย่อมติดตามมา เหมือนดังเงาที่ติดตามตัว ดังนั้น ชีวิต

มนุษย์มีความสุขอย่าง แท้จริงได้นั้น จึงต้องมีการพัฒนาจิตปัญญาหรือคุณภาพจิตใจการพัฒนาจิตใจทำได้ด้วยการฝึกฝนการปฏิบัติเพื่อให้จิตเป็นสมาธิการเจริญสมาธิ เพื่อให้จิตเป็นสมาธินั้น ทำได้หลายวิธีไม่ว่าจะเป็นการฝึกกรรมหรือการฝึกปฏิบัติวิปัสสนา เป็นต้น การเจริญสมาธิอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิด ผลดีต่อสุขภาพกายและจิตใจเมื่อมนุษย์มีสุขภาพ กายและจิตใจที่ดีก็จะทำให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ไม่เบียดเบียนกัน มีความเมตตาต่อกัน สังคมก็จะมีแต่ความสงบร่มเย็น

16) การสอนพุทธศาสนศึกษาที่มีเรื่องเกี่ยวกับสมาธิ/ ใสสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา/สมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะเหตุที่สมาธิ ทำให้จิตใจนิ่ง สงบ เมื่อเราทำการฝึกสมาธิแม้เพียงวันละ 5 นาที ก็เป็นการสะสมพลังอำนาจพลังสมาธิ ให้เกิดขึ้นได้ แล้วนำไปสู่การมีสติ สัมปชัญญะ ทำกิจการงานใด ๆ ก็ทำสำเร็จ ได้อย่างง่ายดาย

17) เกี่ยวข้องกับสมาธิและเป็นเนื้อหาสาระการเรียนการสอนด้วย อนึ่ง สมาธิสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เพราะสมาธิทำให้เรามีสติ รู้จักระงับยับยั้ง ไม่ด่วนทำอะไอย่างขาดสติ เป็นคนสุภาพ อ่อนโยน ใจเย็น มองโลกในแง่ดี มีความสุข อารมณ์เย็น และคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ จะทำให้สังคมเกิดสันติสุขตามมา

4.1.3 สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข : ด้านปัญญา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข ด้านปัญญา พบว่า :

1) การสอนพุทธศึกษาเป็นเรื่องของปัญญา ปัญญาเป็นองค์ประกอบในเนื้อหาการสอนพุทธศึกษา ปัญญาสามารถนำความสงบสุขมาสู่สังคมได้เพราะปัญญาเกิดจากการใช้ความรู้ การพิพากษาโดยปราศจากอคติตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม และการทำเพื่อผู้อื่น

2) ในเนื้อหาการเรียนการสอนนั้นมีเรื่องเกี่ยวกับปัญญา และปัญญาสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้อย่างแท้จริง ด้วยเพราะเมื่อมนุษย์นั้นมีศรัทธาเกิดขึ้นในจิตใจอย่างแรงกล้า และได้ศึกษาพระธรรมคำสอน นำหลักคำสอนนั้นไปปฏิบัติจนเกิดปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงจนชีวิตมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ

๓) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเกี่ยวกับปัญญาโดยมีเนื้อหาสาระในด้านที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นการพัฒนาศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้ไม่เชื่ออะไรอย่าง งามาย ไม่สักแต่ว่าเชื่อตาม ๆ กันมา หรือเชื่อตามตำรา เชื่อข่าวลือ

การนำปัญญาเพื่อสร้างความสุขให้แก่สังคม โดยที่ตัวตน ตัวเรา ต้องพิจารณาในเรื่องข่าวสารว่าสิ่งไหนที่เป็นจริง และสิ่งไหนที่ไม่ควรเชื่อ

4) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับปัญญา พระพุทธเจ้าสอนให้ใช้ปัญญาแก้ปัญหาชีวิต พิจารณาตามความเป็นจริง ปัญญาสร้างสันติสุขแก่สังคมได้ เพราะหากบุคคลไม่มีปัญญาแล้วไม่สามารถเอาตัวรอดจากความทุกข์ต่าง ๆ ได้ ปัญญาเกิดจากการรู้ถึงปัญหาของการเกิดทุกข์และกำจัดทุกข์นั้นออกไป สังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ถ้ามีปัญญา

5) การสอนพุทธศึกษาเป็นเรื่องของปัญญา ปัญญาเป็นองค์ประกอบในเนื้อหาการเรียนการสอนพุทธศึกษา ปัญญาสามารถนำความสงบสุขมาสู่สังคมได้เพราะปัญญาเกิดจากการใช้ความรู้ การพิพากษา โดยปราศจากอคติตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม และการทำเพื่อผู้อื่น

6) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาควรมีเรื่องของปัญญา ควรมีเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา ปัญญาสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะปัญญาเป็นเรื่องของการแยกแยะว่าอะไรดี อะไรไม่ดี อะไรไม่ควรทำ อะไรไม่ควรทำ ดังนั้นปัญญามีความจำเป็นต่อการสร้างสันติสุขให้แก่สังคมอย่างยิ่ง

7) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีเรื่องเกี่ยวกับปัญญา แต่ไม่เป็นสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาโดยตรง กล่าวคือ ปัญญาช่วยสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เนื่องจากเมื่อฝึกหัดให้เกิดสันติสุขทางจิตใจ ความเห็นด้วยปัญญา พิจารณาให้เห็นว่า สรรพสิ่งทั้งหลายไม่แน่นอนเป็นอนิจจังไม่เที่ยง คงทนอยู่ไม่ได้ ต้องเสื่อมสิ้นแปรปรวนดับไป เมื่อรู้เห็นความเป็นจริงเช่นนี้ จะทำให้จิตใจเข้มแข็ง มั่นคง เด็ดเดี่ยว ไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์ทั้งหลาย เพราะรู้เห็นตามความเป็นจริงด้วยปัญญาวาสถานั้นมันไม่แน่นอน มันคงอยู่ไม่ได้ต้องเปลี่ยนแปลงเสื่อมสลายดับไป ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาฝ่าฝืนของผู้ใดได้ ไม่ต้องเร่งรัดให้เสียกำลังใจ คงรักษาใจให้เป็นอิสระมันคงอยู่เสมอ ไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์เหล่านั้น เป็นเหตุให้ใจตั้งอยู่ในสันติสุขได้

8) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับปัญญา ปัญญาส่วนหนึ่งของมรรคมีองค์ 8 สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ ปัญญาใช้สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา ปัญญาทางพุทธศาสนาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะปัญญาเกิดจากการเห็นไตรลักษณ์เห็นการเกิดดับของสังขาร บุคคลที่เรียนรู้ถึงระดับปัญญายังสามารถสอนให้บุคคลอื่นให้สร้างความสงบสุขให้สังคมได้ด้วย

9) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับปัญญา ปัญญาเป็นองค์ประกอบในเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา ปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะปัญญาเกิด

จากการใช้ความรู้ ปัญญามักเกี่ยวข้องกับลักษณะ ความเข้าใจ การตัดสินใจโดยไม่เอนเอียง ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมและการทำเพื่อผู้อื่น

10) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีเรื่องเกี่ยวกับปัญญา เกิดการเรียนรู้ เกิดการรู้ผิดรู้ถูก รู้ชอบรู้ชั่ว รู้ดีในสภาวะการณ์ต่าง ๆ มีปัญญาแยกแยะสิ่งที่มีคุณมีโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น

นี่คือสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา เพราะการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มุ่งเน้นให้เกิดปัญญาในทุกระดับชั้น ปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ดีที่สุด เพราะเหตุ

11) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีหลักการสอนแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดคิด แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ และนำมาพิจารณาโดยการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ วางแบบแผนด้วยพุทธวิธี เพื่อให้เกิดปัญญาในการแก้ไขปัญหาได้

12) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีเรื่องเกี่ยวกับปัญญา พระพุทธเจ้าสอนให้ใช้ปัญญาแก้ปัญหาชีวิต พิจารณาตามความเป็นจริง ปัญญาสร้างสันติสุขแก่สังคมได้ เพราะหากบุคคลไม่มีปัญญาแล้วไม่สามารถเอาตัวรอดจากความทุกข์ต่าง ๆ ได้ ปัญญาเกิดจากการรู้ถึงปัญหาของการเกิดทุกข์และกำจัดทุกข์นั้นออกไป สังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ถ้ามีปัญญา

13) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเกี่ยวกับปัญญา โดยมีเนื้อหาสาระในด้านที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นการพัฒนาศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ไม่สักแต่ว่าเชื่อตาม ๆ กันมา หรือเชื่อตามตำรา เชื่อข่าวลือ

การนำปัญญาเพื่อสร้างความสุขให้แก่สังคม โดยที่ตัวตน ตัวเรา ต้องพิจารณาในเรื่องข่าวสารว่าสิ่งไหนที่เป็นจริง และสิ่งไหนที่ไม่ควรเชื่อ

14) เรื่องเกี่ยวกับปัญญา เป็นสภาพเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา และปัญญาสร้างสันติสุขให้กับสังคมได้ เนื่องจาก ปัญญาเป็นเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิตให้ไปสู่ความดีงามและความเจริญในชีวิตได้ทั้งทางโลกและทางธรรม เมื่อดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควรแล้ว สังคมจึงเกิดสันติสุข

15) ในเนื้อหาการเรียนการสอนนั้นมีเรื่องเกี่ยวกับปัญญา และปัญญาสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้อย่างแท้จริง ด้วยเพราะเมื่อมนุษย์นั้นมีศรัทธาเกิดขึ้นในจิตใจอย่างแรงกล้า และได้ศึกษาพระธรรมคำสอน นำหลักคำสอนนั้นไปปฏิบัติจนเกิดปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงจนชีวิตมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ

16) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับปัญญา ใช้สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา ปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะเหตุที่ที่ใดมีปัญญาย่อมสามารถคิด วิเคราะห์ แยกแยะ การใช้ชีวิตและการทำงาน ได้เป็นอย่างดี

17) เกี่ยวข้องกับปัญญาและเป็นเนื้อหาสาระการเรียนการสอนด้วย อนึ่ง ปัญญาสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เพราะปัญญาทำให้เรามีความมั่นคงทางด้านความคิด ด้านอารมณ์ ระวังถึงแต่สิ่งที่ควรทำ หรือไม่ควรทำ รู้จักผิดชอบ ชั่วดี อะไรที่ทำแล้วตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อนก็จะไม่ทำจะทำอะไรก็ต้องใช้เหตุผลเสมอ จะทำให้สังคมเกิดสันติสุขตามมา

สรุปได้ว่า สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขมีการเรียนการสอนเรื่องเกี่ยวกับศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาเป็นเหตุก่อให้เกิดสันติสุขแก่สังคมได้เมื่อมีการนำมาประพฤติปฏิบัติ สมดังคำกล่าวที่ว่า “ศีลธรรมใดก็ไร้ค่าหากไม่มีการนำมาปฏิบัติ” ทั้งนี้ เพราะเมื่อมีการเรียนการสอนให้รู้เรื่องศีล สมาธิ และปัญญา แล้วต้องมีการนำศีล สมาธิ และปัญญา มาประพฤติปฏิบัติด้วยจึงจักทำให้ศีล สมาธิ และปัญญา สามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้จริง

4.2 องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่ได้รับการเลือกแบบเจาะจงซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านพุทธศาสนศึกษาจำนวน 17 รูป/คน จำแนกเป็น 3 ด้าน/องค์ประกอบ คือ 1) ด้านศีล อาณิสสรศีล และการรักษาหรือปฏิบัติตามศีล เพื่อการสร้างสังคมสันติสุข 2) ด้านสมาธิ อาณิสสรสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิ เพื่อการสร้างสังคมสันติสุข 3) ด้านปัญญา อาณิสสรปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติตามปัญญา เพื่อการสร้างสังคมสันติสุข ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนสามารถอธิบายสนับสนุน รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย

4.2.1 องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข : ด้านศีล อาณิสสรศีล และการรักษาศีลหรือการปฏิบัติตามศีล เพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ในประเด็นองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข : ด้านศีล อาณิสสรศีล และการรักษาศีลหรือการปฏิบัติตามศีล เพื่อการสร้างสังคมสันติสุข พบว่า :

1) เนื้อหาของพุทธศาสนศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีล อาณิสสรศีล และการรักษาศีลหรือการปฏิบัติตามศีล การเรียนรู้ศีล ประโยชน์ของศีลและการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามนั้น สามารถนำสันติสุขมาสู่สังคมได้ เพราะผู้รักษาศีลจะมีพฤติกรรมทางกายหรือทางวาจาที่ดี

2) ในการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีล และนี่เป็นองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา ส่วนการรู้เรื่องศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ ด้วยเพราะ ศีลเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม

3) การศึกษาเรื่องศีล และการรักษาศีล โดยเนื้อหาสาระ เพื่อประยุกต์ใช้ศีลในชีวิตประจำวัน ซึ่งการรักษาศีลในการสร้างสันติสุขแก่สังคม โดยผู้ที่รักษาศีลโดย เป็นผู้สร้างความสุข ให้กับตนเองและครอบครัว เมื่อจากภายในครอบครัวแล้วจะส่งผลต่อสังคมรอบข้าง

4) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีล และปฏิบัติตามศีลเพราะเป็นองค์ประกอบการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา

การรู้เรื่องศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะศีลมีกับบุคคลใดแล้วชีวิตย่อมมีปกติสุข สังคมใดมีศีลย่อมมีความเจริญสงบร่มเย็น

5) เนื้อหาของพุทธศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีล ศีล และการรักษาศีลหรือการปฏิบัติตามศีล การเรียนรู้ศีล ประโยชน์ของศีลและการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามนั้น สามารถนำสันติสุขมาสู่สังคมได้ เพราะผู้รักษาศีลจะมีพฤติกรรมทางกายหรือทางวาจาที่ดี

6) ควรปฏิบัติตามเรื่องศีล ไซ้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องศีล การรู้เรื่อง อานิสงส์ของศีล และปฏิบัติตามศีลสามารถสร้างสังคมสันติสุขได้ เพราะศีลคือการไม่เห็นแก่ตัว เพราะศีลการสร้างความปลอดภัยให้แก่สังคม

7) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีล หรือปฏิบัติตามศีล แต่ไม่เป็นองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาโดยตรง สำหรับการรู้เรื่องของศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีล มีส่วนช่วยสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ ดังรายละเอียดข้อ 3

8) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีทั้งเรื่องศีล อานิสงส์ศีล การรักษาศีลและปฏิบัติตามศีล เป็นองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนา การเรียนรู้เรื่องศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้อย่างแน่นอน เพราะหลักการของศีล คือการไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น ย่อมนำมาซึ่งสันติสุขให้แก่สังคมได้อย่างแน่นอน

9) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีล หรือปฏิบัติตามศีล เป็นองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนา การเรียนรู้เรื่องศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะผู้รักษาศีลจะมีพฤติกรรมทางกายวาจาดีงาม

10) เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีล หรือปฏิบัติตามศีลครบทุกขั้นตอน ในทุกระดับทั้งพระภิกษุ ภิกษุณี สามเณร อุบาสก อุบาสิกา

สิ่งเหล่านี้ คือ องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาสาระในกระบวนการเรียนการสอนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ทางด้านศีลทั้งในระดับ ความจำ ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

การเรียนรู้เรื่องศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะเหตุว่า การรู้เรื่องศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสามารถสร้างสันติสุข ให้แก่สังคมได้อย่างดีที่สุด

11) เนื้อหาสาระการเรียนรู้สอน ย่อมควบคุมเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีล ด้วยการ นำมาปฏิบัติ แต่เนื้อหาสาระสำคัญตามประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ยังไม่ชัดเจน หรือเป็นประเด็น เด่นชัดในเนื้อหา มีเพียงแค่การสอดแทรกเพียงเท่านั้น

12) เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีล และปฏิบัติตามศีลเพราะเป็นองค์ประกอบการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษา

การเรียนรู้เรื่องศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะศีลมีกับบุคคลใดแล้วชีวิตย่อมมีปกติสุข สังคมใดมีศีลย่อมมีความเจริญสงบร่มเย็น

13) การศึกษาเรื่องศีล และการรักษาศีล โดยเนื้อหาสาระ เพื่อประยุกต์ใช้ศีลในชีวิตประจำวัน ซึ่งการรักษาศีลในการสร้างสันติสุขแก่สังคม โดยผู้ที่รักษาศีลโดย เป็นผู้ที่สร้างความสุข ให้กับตนเอง และครอบครัว เมื่อจากภายในครอบครัวแล้วจะส่งผลต่อสังคมรอบข้าง

14) เรื่องเกี่ยวกับศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีล เป็นเนื้อหาสาระ และองค์ประกอบการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษา และสร้างสันติสุขให้กับสังคมได้ เนื่องจาก การรู้ เรื่องศีล คือ ข้อปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่กำหนดการปฏิบัติ กาย วาจา และใจให้ถูกต้องดีงามไม่ผิด ระเบียบวินัย เมื่อปฏิบัติตามแล้วสังคมจะเป็นระเบียบเรียบร้อย การปกครองเป็นไปโดยง่าย ทำให้สังคม เกิดสันติสุข

15) ในการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และ การรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีล และนี่เป็นองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสน ศึกษา ส่วนการเรียนรู้เรื่องศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคม ได้ ด้วยเพราะ ศีลเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม

16) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติ ตามศีล องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษา ใช้ถูกต้องแล้วได้มีการรู้เรื่องศีล

อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะเหตุที่ว่า ศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดีในวิถีชีวิตของชาวพุทธ หรือ พุทธบริษัททั้ง 4 นั้น ศีลถือเป็นการปฏิบัติที่เป็นปกติ เป็นธรรมชาติที่ทุกคนในสังคมต้องมี เมื่อสังคมมีสิ่งเหล่านี้ จะทำให้สังคมนั้น เกิดความสงบสุขสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้น ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ

17) มีเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีล คือ องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาด้วย และมีการนำเสนอว่า ศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เพราะศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลนั้นเป็นรากฐานที่สร้างบรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติตนให้คนอยู่ในกรอบแห่งคุณงามความดีและการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นผลทำให้คนที่อยู่ในสังคมจะไม่เบียดเบียนกัน จะไม่ลุ่มล่า ทำให้อันอื่น ๆ เตือนตรึง อยู่ในกรอบเหตุผลที่ควรปฏิบัติ ทั้งต่อตนเอง และต่อผู้อื่นด้วย จึงทำให้สังคมเกิดสันติภาพขึ้นได้

4.2.2 องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข : ด้านสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติตามสมาธิ เพื่อสร้างสังคมสันติสุข

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ในประเด็นองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข : ด้านสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติตามสมาธิ เพื่อการสร้างสังคมสันติสุข พบว่า :

1) เนื้อหาของพุทธศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำสมาธิ การทำสมาธิ และการทำสมาธิ ความรู้เกี่ยวกับการทำสมาธิ ประโยชน์ของการทำสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการฝึกสมาธิ สามารถนำความสงบสุขมาสู่สังคมได้ ชันติ มีเมตตา เมตตา สงบ ตั้งจิตให้เป็นฐานแห่งปัญญา

2) ในเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษานั้นมีเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิ และนี่เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาการเรียนรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือปฏิบัติสมาธิ สร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี เพราะ ทำให้สังคมสงบสุข ปราศจาก ปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคม เพราะปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหา การฆ่า การข่มขืน โจรผู้ร้าย การทุจริตคอร์รัปชัน ล้วนเกิดขึ้นมาจากคนที่ขาดคุณธรรม เป็นผู้มีจิตใจ อ่อนแอ หวั่นไหวต่ออำนาจสิ่งชั่วร้ายหรือกิเลส ได้ง่ายผู้ที่ฝึกสมาธิย่อมมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณธรรม ในใจสูงถ้าแต่ละคนในสังคมต่างฝึกฝนอบรมใจของตนให้หนักแน่น มั่นคง ปัญหาเหล่านี้ก็จะไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้สังคมสงบสุขได้

3) การศึกษาเรื่องสมาธิ เพื่อเป็นการศึกษาแนวทางในการปฏิบัติสมาธิและมาใช้ในการชีวิตประจำวัน เมื่อชีวิตเรากำหนดให้ตนเองมีสมาธิส่งผลต่อจิตใจ จะทำให้เกิดสันติภาพของโลกอย่างแท้จริง

4) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิเพราะเป็นองค์ประกอบในการเรียนการสอน

การรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือปฏิบัติสมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เพราะสมาธิเกิดมีกับผู้ใดผู้หนึ่งสังคมนั้นย่อมสงบสุขเนื่องจากสมาธิสร้างสติให้มันคงขึ้นกับจิต ขจัดอารมณ์ไม่ดี สมาธิสร้างความสงบให้แก่ผู้ปฏิบัติและไม่ทำความเดือดร้อนให้บุคคลอื่น

5) เนื้อหาของพุทธศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำสมาธิ การทำสมาธิ และการทำสมาธิ ความรู้เกี่ยวกับการทำสมาธิ ประโยชน์ของการทำสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการฝึกสมาธิ สามารถนำความสงบสุขมาสู่สังคมได้ ขันติ มีเมตตา เมตตา สงบ ตั้งจิตให้เป็นฐานแห่งปัญญา

6) ควรปฏิบัติตามเรื่องสมาธิ ใช้ควรมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องสมาธิ การรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิ สมาธิสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะเป็นการลดความรุนแรงในด้านอารมณ์ และสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้

7) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิและการรักษาสมาธิแต่ไม่เป็นองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาโดยตรง สำหรับการรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิและการรักษาสมาธิ มีส่วนช่วยสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ ดังรายละเอียดข้อ 3

8) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ การรักษาสมาธิ และการปฏิบัติสมาธิ เป็นองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา การรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือปฏิบัติสมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะผู้ที่มีสมาธิต้องมีศีลเป็นพื้นฐานจึงสามารถเข้าสมาธิได้

9) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิ นั่นคือองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา การรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือปฏิบัติสมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะสมาธิที่มันคงทั้งสติ ขันติ เมตตา กรุณา ทำให้จิตสงบ ผ่องใส เป็นฐานให้เจริญปัญญา

10) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิครบทุกขั้นตอน ในทุกระดับของสมาธิ ทั้งสมาธิที่เป็นโลกียะ และสมาธิที่เป็น โลกุตตระ นั่นคือองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาสาระในกระบวนการเรียนการสอนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ทางด้านสมาธิทั้งในระดับความจำ ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติประยุกต์ใช้ในการชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

การรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือปฏิบัติสมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี เพราะเหตุว่า การรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือปฏิบัติสมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้อย่างยั่งยืนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

11) เนื้อหาสาระการเรียนรู้สอน ย่อมควบเอาเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิ เข้ามาร่วมด้วยการนำมาปฏิบัติ แต่เนื้อหาสาระสำคัญตามประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ยังไม่ชัดเจน หรือเป็นประเด็นเด่นชัดในเนื้อหา มีเพียงแค่การสอดแทรกเพียงเท่านั้น

12) เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาในเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิเพราะเป็นองค์ประกอบในการเรียนการสอน การรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือปฏิบัติสมาธิ จะสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เพราะสมาธิเกิดมีกับผู้ใดผู้นั้นสังคมนั้นย่อมสงบสุขเนื่องจากสมาธิสร้างสติให้มั่นคงขึ้นกับจิต ขจัดอารมณ์ไม่ดี สมาธิสร้างความสงบให้แก่ผู้ปฏิบัติและไม่ทำความเดือดร้อนให้บุคคลอื่น

13) การศึกษาเรื่องสมาธิ เพื่อเป็นการศึกษาแนวทางในการปฏิบัติสมาธิและมาใช้ในการชีวิตประจำวัน เมื่อชีวิตเรากำหนดให้ตนเองมีสมาธิส่งผลต่อจิตใจ จะทำให้เกิดสันติภาพของโลกอย่างแท้จริง

14) เรื่องเกี่ยวกับสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือปฏิบัติสมาธิ เป็นเนื้อหาสาระและองค์ประกอบการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษา และสร้างสันติสุขให้กับสังคมได้ เนื่องจากการรู้เรื่องสมาธิ คือ ความที่จิตตั้งมั่น มีความสำรวมใจแน่วแน่ไม่ฟุ้งซ่านเพื่อให้จิตสงบ เมื่อจิตสงบจึงเกิดปัญญา รู้แจ้งเห็นจริง.เมื่อปฏิบัติตามแล้วจะพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ทำให้สังคมเกิดสันติสุข

15) ในเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษานั้นมีเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิ และนี่เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบของเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาการเรียนรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือปฏิบัติสมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี เพราะทำให้สังคมสงบสุข ปราศจากปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคมอื่น เพราะปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการฆ่า การข่มขืน โจรผู้ร้าย การทุจริตคอร์รัปชัน ล้วนเกิดขึ้นมาจากคนที่ขาดคุณธรรม เป็นผู้มีจิตใจอ่อนแอหวั่นไหวต่ออำนาจสิ่งยั่วยวนหรือกิเลสได้ง่ายผู้ที่ฝึกสมาธิย่อมมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณธรรมในใจสูง ถ้าแต่ละคนในสังคมต่างฝึกฝนอบรมใจของตนให้หนักแน่น มั่นคง ปัญหาเหล่านี้ จะไม่เกิดขึ้นหรือเกิดน้อยลงส่งผลให้สังคมสงบสุขได้

16) การเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิ คือ องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา การรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือปฏิบัติสมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะสมาธิเป็นการฝึกปฏิบัติตนให้มีจิตที่ผ่องใส ลดความคิดฟุ้งซ่าน และทำให้จดจ่ออยู่กับปัจจุบัน สำหรับการนั่งสมาธิในทางพระพุทธศาสนา นอกจากต้องการความสงบ ทำให้มีสติและเกิดปัญญาแล้ว ยังมีจุดประสงค์ในด้านการวิปัสสนาขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนั่งสมาธิเจริญกรรมฐานว่า ต้องการเพียงความสงบในจิตใจ หรือต้องการฝึกปฏิบัติเพื่อให้รู้แจ้งเห็นธรรม โดยการนั่งสมาธิในระดับ "ญาณ" ก็จะต้องมีผู้รู้มาคอยชี้แนะในการปฏิบัติ

17) มีเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิ คือ องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาด้วยสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาสมาธิ หรือปฏิบัติสมาธิ ทำให้เรามีสติรู้จักระงับยับยั้ง ไม่ด่วนทำอะไรอย่างขาดสติ เป็นคนสุภาพอ่อนโยนต่อกัน ใจเย็น ถ้อยทีถ้อยอาศัย มองโลกในแง่ดี มีความสุข อารมณ์เย็น และคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ จะทำให้สังคมเกิดสันติสุขตามมา ด้วยเหตุนี้สมาธิจึงทำให้สังคมเกิดสันติภาพขึ้นได้

4.2.3 องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข : ด้านปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติตามปัญญา เพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ในประเด็นองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข : ด้านปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติตามปัญญา เพื่อการสร้างสังคมสันติสุข พบว่า :

1) เนื้อหาของพุทธศึกษาเป็นเรื่องปัญญา ปัญญาและการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติ กล่าวคือ แก่นสารของพุทธศึกษา การรู้จักปัญญา ประโยชน์ของปัญญา การรักษาปัญญาหรือการกระทำด้วยปัญญา สามารถนำความสงบสุขมาสู่สังคมได้ เพราะปัญญาทำให้รู้แจ้ง มองตามความเป็นจริง ปลดปล่อยใจ ให้ปราศจากกิเลสตัณหา

2) ในเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติ และนี่คือองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา การรู้เรื่องปัญญา อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติด้วยปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะคนในสังคมเรียนรู้ประโยชน์จากสมาธิจนเกิดปัญญา และสร้างสังคมที่สงบสุขได้เป็นอย่างดี

3) การศึกษาปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญา เพื่อให้มีการรักษาปัญญาตนเอง ไม่เชื่อในสิ่งมมาย ให้มีการคิดและใช้ปัญญา ในการไตร่ตรองในสิ่งที่ได้เห็น ได้ยินก่อนที่จะเรานำสิ่งที่ได้เห็น ได้ยังไปคุยหรือสื่อต่อกับคนอื่น

4) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีเรื่องปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติเพราะเป็นองค์ประกอบการเรียนการสอนพุทธศาสนา

การรู้เรื่องปัญญา อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติด้วยปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะปัญญาย่อมเกิดจากผู้ปฏิบัติ พิจารณาธรรมที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงแล้วได้ประจักษ์แล้วว่าสิ่งนี้ดีแก่การทำจะไม่เกิดผลร้ายตามมา ด้วยเหตุดีสังคมที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

5) เนื้อหาของพุทธศึกษาเป็นเรื่องปัญญา ปัญญาและการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติ กล่าวคือ แก่นสารของพุทธศึกษา การรู้จักปัญญา ประโยชน์ของปัญญา การรักษาปัญญาหรือการกระทำด้วยปัญญา สามารถนำความสงบสุขมาสู่สังคมได้ เพราะปัญญาทำให้รู้แจ้ง มองตามความเป็นจริง ปลดปล่อยใจ ให้ปราศจากกิเลสตัณหา

6) ควรปฏิบัติตามเรื่องสมาธิ มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญา ปัญญานั้นสามารถทำให้สังคมเกิดสันติสุขได้ เพราะปัญญาเป็นเรื่องของเหตุผล การแยกแยะ วิเคราะห์ ให้เราอยู่ในปัจจุบันได้เพราะนำหลักปัญญามาใช้ในการดำเนินชีวิต สมดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “ปัญญา โลกสมบัติ ปชโชโต” แปลว่า ปัญญาเป็นแสงสว่างส่องโลก (การสร้างสังคมให้สว่างไสวด้วยปัญญา)

7) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีเรื่องเกี่ยวกับปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติ แต่ไม่ใช่องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาโดยตรง กล่าวคือ การรู้ปัญญา อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติด้วยปัญญา มีส่วนช่วยสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้

การสร้างสันติสุขให้แก่สังคม ประการแรก คือ ต้องพัฒนาตนเองก่อน แล้วจึงขยายวงกว้างออกไปยังคนรอบข้าง จนถึงระดับสังคมส่วนรวม หลักธรรมสำคัญในทางพระพุทธศาสนาที่ถูกลำมา เป็นเครื่องมือ เพราะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและประสานสังคมให้ประสบความสำเร็จ และมีความสุขได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของการให้ความรัก ความจริงใจต่อกันและกันของสมาชิกในสังคม ไม่ว่าจะมีความเชื่อ หรือศาสนาที่แตกต่างกัน ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยการนำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการสร้างสันติสุขสัมพันธ์ ที่มุ่งเปิดใจ ยอมรับความแตกต่างของจุดยืน ความคิด และอัตลักษณ์ของคนในสังคม รับฟัง เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ทั้งมุมมองของตนและของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

8) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา มีเรื่องปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติ เป็นองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา การรู้เรื่องปัญญา อานิสงส์ของปัญญา การรักษาปัญญาและปฏิบัติด้วยปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้

เพราะปัญญาทางพระพุทธศาสนาคือการเห็นธรรมชาติตามจริง เช่นเดียวกับที่พระพุทธเจ้าทรงเห็นเมื่อ 2600 กว่าปีก่อน เป็นอริยะบุคคลขั้นต้น โสตาปัตติมรรค มีศีลบริบูรณ์ มีกิเลสเบาบาง ย่อมนำมาซึ่งสันติสุขแก่สังคม

9) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติ นั้น คือ องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา การรู้เรื่องปัญญา อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติด้วยปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะปัญญาทำให้เกิดความรู้แจ้ง มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความจริง ทำให้จิตหลุดพ้นปราศจากกิเลสและความทุกข์

10) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติครบทุกขั้นตอน ในทุกระดับของปัญญา ทั้งปัญญาที่เป็นโลกียะ และปัญญาที่เป็น โลกุตระ

- ถ้ามีนั่นคือองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาสาระในกระบวนการเรียนการสอนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ทางด้านปัญญาทั้งในระดับความจำ ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

การรู้เรื่องปัญญา อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติด้วยปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี เพราะเหตุว่า การรู้เรื่องปัญญา อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติปัญญาสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้อย่างยั่งยืนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

11) เนื้อหาสาระการเรียนสอน ย่อมควบคุมเรื่องปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญา ด้วยการนำมาปฏิบัติ แต่เนื้อหาสาระสำคัญตามประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ยังไม่ชัดเจน หรือเป็นประเด็นเด่นชัดในเนื้อหา มีเพียงแค่การสอดแทรกเพียงเป็นองค์ประกอบไว้ด้วยเท่านั้น

12) เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติเพราะเป็นองค์ประกอบการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษา

การรู้เรื่องปัญญา อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติด้วยปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะปัญญาย่อมเกิดจากผู้ปฏิบัติ พิจารณาธรรมที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงแล้วได้ประจักษ์แล้วว่าสิ่งนี้ดีแก่การจะไม่เกิดผลร้ายตามมา ด้วยเหตุดีสังคมที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

13) การศึกษาปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญา เพื่อให้มีการรักษาปัญญาตนเองไม่เชื่อในสิ่งมมาย ให้มีการคิดและใช้ปัญญา ในการไตร่ตรองในสิ่งที่ได้เห็น ได้ยินก่อนที่จะเรานำสิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน ไปคุยหรือสื่อต่อกับคนอื่น

14) เรื่องเกี่ยวกับปัญญา อานิสสปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญา เป็นเนื้อหาสาระและองค์ประกอบการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษา สามารถสร้างสันติสุขให้กับสังคมได้ เนื่องจาก ปัญญา คือ ความรอบรู้ ความฉลาดอันเกิดจากการเรียนรู้ การคิด วิเคราะห์ สามารถแก้ไข ปัญหา หรือความทุกข์ที่เข้ามาในชีวิตได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น สามารถเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต ทำให้สังคมเกิดสันติสุข

15) ในเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องปัญญา อานิสสปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติ และนี่คือองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษา การรู้เรื่องปัญญา อานิสสของปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติด้วย ปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะคนในสังคมเรียนรู้ประโยชน์จากสมาธิจนเกิดปัญญา และสร้างสังคมที่สงบสุขได้เป็นอย่างดี

16) การเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องปัญญา อานิสสปัญญา และการรักษาปัญญา หรือการปฏิบัติด้วยปัญญา องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาใช้ดังที่กล่าวมานั้น อนึ่ง การรู้เรื่องปัญญา อานิสสของปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติด้วยปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะปัญญานั้น หมายถึง ความฉลาด รอบรู้ ความเข้าใจชัดในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นความรู้ทั่วถึงเหตุผล รู้อย่างชัดเจนในบาป ปัญญา เป็นคุณธรรมที่ทั้งเข้าถึงธรรมชาติและทั้งสามารถจัดสรรสังคม จึงจะสมบูรณ์ด้วยความหมาย ปัญญาขั้นที่หนึ่ง คือ ปัญญาขั้นรู้หลักความจริง ได้แก่ รู้ความจริงของธรรมชาติ ปัญญาขั้นที่สอง คือ ปัญญาขั้นจัดสรรดำเนินการ ได้แก่ ความสามารถ จัดตั้งวางระบบในสังคมมนุษย์บนฐานแห่งความรู้ในความจริงนั้น

17) เรื่องปัญญา อานิสสปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติด้วยปัญญา คือ องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรต้องการให้ผู้เรียน ทราบปัญญา อานิสสปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติตามปัญญาเนื่องจากสามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้ เพราะเรื่องปัญญา อานิสสปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติด้วยปัญญา ทำให้เรามีความมั่นคงทางด้านความคิด ด้านอารมณ์ ระลึกรู้ถึงแต่สิ่งที่ควรทำ หรือไม่ควรทำ รู้จักผิดชอบ ชั่วดี ตระหนักได้ว่าอะไรที่ทำแล้วตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อนก็จะไม่ทำจะทำอะไรก็ต้องใช้เหตุผลเสมอ ทำให้ดำรงตนอยู่ในทางที่ถูกต้อง และจะเจริญต่อทุกสิ่งที่ทำ จะเป็นบุคคลที่ประสบผลสำเร็จไปในทุก ๆ ด้าน และเมื่อทุกคนยึดถือปฏิบัติจะทำให้สังคมเกิดสันติสุขตามมา

สรุปได้ว่า องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขมีเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา อานิสสของศีล อานิสสของสมาธิ อานิสสของปัญญา และการรักษาศีลหรือการปฏิบัติตามศีล การรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติตามสมาธิ การรักษาปัญญาหรือการ

ปฏิบัติตามปัญญา ด้วยเหตุนี้หากผู้ศึกษาพุทธศาสนศึกษาแล้วน้อมนำองค์ประกอบดังกล่าวที่เป็นเนื้อหาสาระของสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาไปปฏิบัติในชีวิตจริง ๆ ย่อมสามารถมีวิถีชีวิตที่เป็นไปเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะว่าศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นเหตุแห่งการสร้างสันติสุขแก่ชีวิตของผู้ปฏิบัติอยู่แล้ว เรื่องนี้สอดคล้องกับหลักการสากลของโลกที่ยอมรับกันอยู่แล้ว

4.3 นำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่ได้รับการเลือกแบบเจาะจงซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านพุทธศาสนศึกษาจำนวน 17 รูป/คน จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการสร้างสังคมสันติสุขด้วยศีล 2) ด้านการสร้างสังคมสันติสุขด้วยสมาธิ และ 2) ด้านการสร้างสังคมสันติสุขด้วยปัญญา ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายสนับสนุน รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย

4.3.1 นำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข : ด้านการสร้างสังคมสันติสุขด้วยศีล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ในประเด็นบุคคลผู้ศึกษาพุทธศาสนศึกษาแล้วน้อมนำความรู้ไปสร้างสังคมสันติสุข ด้านการสร้างสังคมสันติสุขด้วยศีล พบว่า :

1) ศีลเป็นเครื่องหมายขั้นต้น การแสดงออกและการบังคับของแง่มุมภายนอกทั้งหมด ศีลขั้นต่ำคือไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนตนเอง สนับสนุนผู้อื่น สร้างสภาพแวดล้อม ปิดกั้นโอกาสของความชั่วร้ายไม่ให้เกิดขึ้น เพิ่มโอกาสในการอยู่ในสังคมเพื่อเพิ่มคุณค่าหรือความดี จึงจะสามารถสร้างสันติได้

2) ศีลเป็นเครื่องปฏิบัติ เพื่อให้เป็นข้อบังคับและข้อห้ามไม่ให้ประพฤติไปในทางที่ผิด ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นหรือ สัตว์ทั้งหลายด้วยโดยเมื่อสังคมเกิดความ ชัดแจ้ง วุ่นวาย มีอาชญากรรมสูงทำให้เกิดแนวคิดที่จะสร้างสันติสุขให้กับมาในสังคมอีกครั้ง เมื่อเราแนวคิดนำหลักการรักษาศีล 5 มาปรับใช้เพื่อให้เข้าใจในเรื่องของศีลมากขึ้นโดย ประพฤติปฏิบัติตามหลักการรักษาศีล 5 อาจส่งผลให้เกิดความสงบสุขของชีวิต ทรัพย์สิน ของตนเอง และผู้อื่น ทำให้ ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติเกิดสันติสุขได้

3) การนำศีล 5 มารักษาในชีวิตประจำวัน ให้เกิดสันติสุขในสังคมไทยและเสนอแนวทางเพื่อส่งเสริมการสร้างสันติสุขในสังคมให้ยั่งยืน ด้วยหลักการประพฤติปฏิบัติตามหลักการ รักษาศีล 5 เนื่องจากการรักษาศีล 5 เปรียบเสมือนหลักประกันชีวิตที่ทำให้เกิดความสงบสุข

4) ศิลข้อที่ 1 ห้ามฆ่าสัตว์ เมื่อบุคคลใดรักษาได้ย่อมไม่ทำการเบียดเบียนข่มเหงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ประทุษร้ายทำร้ายชีวิตของคนอื่นสัตว์อื่น เมื่อไม่ไปทำร้ายชีวิตคนอื่น ตนย่อมปลอดภัยจากคนรักของผู้ที่ต้องการทำร้ายสังคมจึงสงบสุข ศิลข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ สิ่งของ ของรักของผู้อื่น เมื่อทุกคนรักษาศิลข้อนี้ได้รู้ว่าถ้าของรักตัวเองหายไปรู้สึกอย่างไร ทุกคนมีศิลปข้อ 2 สังคมจะสงบสุขไม่ก่อให้เกิดการต่อสู้แย่งชิง ศิลข้อที่ 3 เว้นจากการประทุษพิณในกามล่วงเกินลูก หลาน สามี ภรรยาใคร ๆ ของผู้อื่น ก็จะไม่มีความหวาดกลัวกัน ทำให้อสังคัมสงบได้เพราะมีศิลปข้อ 3 ศิลข้อที่ 4 เว้นจากการพูดเท็จ เพื่อเจ้อ หลอกลวง ทำลายชื่อเสียงคนอื่น ถ้าคนมีศิลปจะไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ถ้ามีศิลปข้อนี้ทุกคนสงบ ศิลข้อที่ 5 เว้นจากดื่มของเมา อันทำให้ขาดสติสามารถทำอะไรไม่รู้ตัว ศิลข้อ 5 ทำให้รักษาศีลไว้ได้ดังนี้แล้วศิลปที่มีที่ใดที่นั่นสังคมนั้นย่อมเกิดสันติสุข

5) ศิลเป็นเครื่องหมายขั้นต้น การแสดงออกและการบังคับของแง่มุมภายนอกทั้งหมด ศิลขั้นต่ำคือไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนตนเอง สนับสนุนผู้อื่น สร้างสภาพแวดล้อม ปิดกั้นโอกาสของความชั่วร้ายไม่ให้เกิดขึ้น เพิ่มโอกาสในการอยู่ในสังคมเพื่อเพิ่มคุณค่าหรือความดี จึงจะสามารถสร้างสันติได้

6) การแก้ปัญหาสังคมที่ดีที่สุด ก็คือ การแก้ไขตัวเอง ข้อความข้างต้นนี้ บ่งบอกได้ว่า เป็นเรื่องของ ศิล หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองในทางที่ดีโดยไม่ไปเบียดเบียนตนเองหรือบุคคลอื่น ๆ สัตว์อื่น ๆ เพราะถ้าเราไม่เบียดเบียนบุคคลอื่น เพราะเรามีศิลป ตัวเราเองก็ปลอดภัย และเป็นทำให้สังคมเกิดความปลอดภัยยิ่งขึ้น ไม่มีการฆ่ากัน ลักขโมยกัน ผิดประเวณีกัน เป็นต้น

7) ศิล ช่วยสร้างสังคมสันติสุขได้ เนื่องจากศิลป คือข้อปฏิบัติสำหรับชาวพุทธ เพื่อให้เกิดความปกติสุขหรือความสุขแก่ตนเองและสังคม ดังนั้นศิลปจึงหมายถึง ความปกติทางกายและทางใจ ในทางพระพุทธศาสนา มักคุ้นเคยกับชื่อเรียกทั้งสองอย่างนั้นคือ เบญจศิลป (ข้อห้าม 5 ข้อ) และเบญจธรรม (ข้อปฏิบัติ 5 ข้อ) หากชาวพุทธนำหลักเบญจศิลปและเบญจธรรมมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จะทำให้มีความประพฤติชอบทั้งกาย วาจา และใจ ช่วยให้จิตใจผ่องใส ลดการเบียดเบียน สุขภาพดี มีสติมั่นคง มีอารมณ์ที่เยือกเย็น ผู้รักษาศิลยังเกิดความรู้สึกรักเอื้อเฟื้อ มีความสุขทั้งกายและใจ ส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุข จึงสรุปได้ว่าศิลปช่วยสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้

8) ศิล ก่อนเข้ามาศึกษาสาขาวิชานี้ ตนเองอาจจะถือศิลปแบบตาม ๆ กัน คือ แบบต้องการไปสวรรค์ เมื่อเข้ามาแล้วได้เรียนรู้ เข้าใจหลักการของศิลป ไม่เบียดเบียน ย่อมมีส่วนทำให้สังคมเกิดสันติสุขอย่างมั่นคง อย่างมีหลักการสามารถชี้นำสังคมให้เห็นเหตุปัจจัยของสังคมสันติสุขอย่างแท้จริง สร้างสังคมสันติสุขที่ยั่งยืน

9) ศิลเป็นสิกขาขั้นต้น เป็นการแสดงออกและการบังคับตนด้านภายนอกทั้งหมด ศิลขั้นต่ำคือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นเช่นเดียวกับการไม่เบียดเบียนตนเอง เกื้อกูลแก่ผู้อื่น สร้างสภาพแวดล้อม ปิดกั้น

โอกาสแห่งความชั่วร้ายไม่ให้เกิดขึ้น เพิ่มพูนโอกาสแห่งการดำเนินชีวิตในสังคมเพื่อเพิ่มคุณค่าหรือความดีงามยิ่งขึ้นไป จึงสร้างสันติสุขได้

10) ความรู้เกี่ยวกับศีล สร้างสังคมสันติสุขได้อย่างดี เพราะการเรียนรู้เรื่องศีล เป็นการเรียนรู้เรื่องของระเบียบสังคมนั่นเอง เมื่อเกิดการเรียนรู้จนเกิดเป็นองค์ความรู้และเข้าใจในเรื่องศีลซึ่งเป็นระเบียบของสังคมแล้ว สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวมได้ ทำให้สังคมมีกฎระเบียบที่ปฏิบัติร่วมกันอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมแก่คนในสังคมทุกฝ่าย ส่งผลให้สังคมเกิดเป็นสังคมที่มีแต่ความสงบสุข เป็นสังคมสันติสุขอย่างที่จะเป็นอย่างแท้จริง

11) ในฐานะที่เป็นชาวพุทธการศึกษาเรื่องศีลเป็นสิ่งสมควรและสำคัญยิ่งที่ควรศึกษา และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ปัญหาในสังคมที่เกิดขึ้นนับวันแต่จะทำให้การดำเนินชีวิตยากลำบากมากยิ่งขึ้น ผลกระทบมาจากความเหลื่อมล้ำ หรือยึดค่านิยมที่ผิดแปลกไป ดังนั้น การศึกษา ปฏิบัติ และทำความเข้าใจเรื่องศีลเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพื่อความสุขจากตนเอง และสังคม

12) ศีลข้อที่ 1 ห้ามฆ่าสัตว์ เมื่อบุคคลใดรักษาได้ย่อมไม่ทำการเบียดเบียนข่มเหงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ประทุษร้ายทำร้ายชีวิตของคนอื่นสัตว์อื่น เมื่อไม่ไปทำร้ายชีวิตคนอื่น ตนย่อมปลอดภัยจากคนที่ต้องการทำร้าย เหตุนี้สังคมจึงสงบสุข ศีลข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ สิ่งของ ของรักของผู้อื่น เมื่อทุกคนรักษาศีลข้อนี้ ก็จะได้รู้ว่าถ้าของรักตัวเองหายไปรู้สึกอย่างไร ทุกคนมีศีลข้อ 2 สังคมจะสงบสุขไม่ก่อให้เกิดการต่อสู้แย่งชิง ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดินในกามล่วงเกินลูก หลาน สามี ภรรยา ใคร ๆ ของผู้อื่น ก็จะไม่มีความหึงหวง อิจฉากันแก่งแย่งกัน ทำให้สังคมสงบได้เพราะมีศีลข้อ 3 ศีลข้อที่ 4 เว้นจากการพูดเท็จ พูดเพ้อเจ้อ พูดหลอกลวง พูดทำลายชื่อเสียงคนอื่น ถ้าคนมีศีลจะไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ถ้ามีศีลข้อนี้ทุกคนสงบและสังคมก็สงบ และ ศีลข้อที่ 5 เว้นจากดื่มของมึนเมา อันทำให้ขาดสติทำสิ่งใดไม่รู้ตัว ศีลข้อนี้ ทำให้รักษาศีลข้ออื่นได้ดังนี้ สรุปว่า ศีลมีอยู่ที่ใด ที่นั้นย่อมเกิดสันติสุข

13) การนำศีล 5 มารักษาศีลปฏิบัติในชีวิตประจำวันทำให้เกิดสันติสุขในตนและสังคม และข้อนี้เป็นแนวทางส่งเสริมการสร้างสันติสุขในสังคมให้ยั่งยืน เพราะการประพฤติปฏิบัติตามหลักการรักษาศีล 5 เปรียบเสมือนหลักประกันชีวิตที่ทำให้เกิดความสันติสุข

14) ความรู้เกี่ยวกับศีล สร้างสังคมสันติสุขได้ กล่าวคือ ศีล เป็นการประพฤติดีที่เป็นกุศล โดยไม่ล่วงละเมิดทาง กาย วาจา และมีเจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนางดเว้นจากการลักขโมย เจตนางดเว้นจากการประพฤติดินในกาม เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ และเจตนางดเว้นจากของมึนเมา เป็นการเริ่มที่การพัฒนาตนเองโดยการฝึกควบคุมตนเองตามหลักศีล 5 ทำให้สมาชิกในสังคมไม่เบียดเบียนกัน สามารถลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ จึงสร้างสันติสุขขึ้นในสังคมไทย

15) ศิลปะเป็นการปฏิบัติเพื่อบังคับและห้ามไม่ให้ประพฤติไปในทางที่ผิด ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นหรือแม้แก่สัตว์ทั้งหลายด้วย เมื่อสังคมเกิดความขัดแย้ง วุ่นวาย มีอาชญากรรมสูง ทำให้เกิดแนวคิดที่จะสร้างสันติสุขให้กลับมาสู่สังคมอีกครั้ง เมื่อเรามีแนวคิดนำหลักการรักษาศีล 5 มาปรับใช้ ก็ควรต้องเข้าใจเรื่องของศีลให้มากขึ้นด้วยว่า การประพฤติปฏิบัติตามหลักการรักษาศีล 5 ส่งผลให้เกิดความสงบสุขแก่ชีวิต ทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่น ทำให้ ชุมชน สังคม และประเทศชาติเกิดสันติสุขได้

16) ศิลปะ ได้แก่ สภาพความมีสติ รู้สิ่งที่ควรหรือไม่ควร ระวางการแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ให้เป็นไปในขอบเขตของศีลที่เป็นสภาพปกติตามความบริสุทธิ์ดั้งเดิมของจิตใจ สำหรับศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติสำคัญที่ควรนำมาถือ ดังนี้ **ศีลข้อที่ 1** เว้นจากการฆ่าสัตว์ สิ่งที่มีชีวิต เป็นสิ่งที่มีคุณค่า จึงไม่ควรเบียดเบียน ช่มเหิง และทำลายคุณค่าแห่งความเป็นอยู่ของเขาให้เสียไป **ศีลข้อที่ 2** เว้นจากการลักทรัพย์ สิ่งของของใคร ๆ ก็รักและสงวน ไม่ควรทำลาย ฉกฉก ปล้น จี้ เป็นต้นเพราะเป็นการทำลายสมบัติและทำลายจิตใจกัน **ศีลข้อที่ 3** เว้นจากการประพฤติดินในกาม ลุก หลาน สามี ภรรยา ใคร ๆ ก็รักสงวนอย่างยิ่ง ไม่ปรารถนาให้ใครมาอาจเอื้อม ล่วงเกิน เป็นการทำลายจิตใจของผู้อื่นอย่างหนัก และเป็นบาปไม่มีประมาณคือบาปมาก **ศีลข้อที่ 4** เว้นจากการพูดเท็จเพราะเป็นสิ่งทำลายความเชื่อถือของตนจากผู้อื่นให้ขาดสะบั้นลง แม้แต่ความจริงก็ไม่พอใจคำหลอกลวง จึงไม่ควรโกหกหลอกลวงให้ผู้อื่นเสียหาย และ **ศีลข้อที่ 5** เว้นจากการดื่มน้ำเมา สุรา ยาเสพติด เป็นของมีเมาและให้โทษ ดื่มเข้าไปย่อมทำให้คนดี ๆ กลายเป็นคนบ้า ลดคุณค่าคนลงโดยลำดับ ผู้ต้องการเป็นคนดีมีสติ ปกครองตัวอย่างมนุษย์ จึงไม่ควรดื่มสุราเครื่องทำลายสุขภาพกายและใจอย่างยิ่ง เพราะเป็นการทำลายตัวเองและผู้อื่นด้วยในขณะเดียวกัน

17) สร้างสังคมให้สันติสุขได้ เพราะ ศิลปะ เป็นพื้นฐานแห่งการประพฤติดี ประพฤติชอบ ด้วยกาย วาจา ใจ เพราะศีลแต่ละข้อ คือ ข้อ 1 เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ข้อ 2 เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ข้อ 3 เป็นผู้เว้นขาดจากการประพฤติดินในกาม ข้อ 4 เป็นผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จ และ ข้อ 5 เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมีเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นสาเหตุของความประมาท ถ้าทุกคนดำเนินชีวิตด้วยข้อห้ามตามศีลครบ ปัญหาในสังคมจะไม่มาก นั่น คือ ความสันติสุขที่เกิดขึ้นในสังคม

4.3.2 นำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข : ด้านการสร้างสังคมสันติสุขด้วยสมาธิ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ในประเด็นบุคคลผู้ศึกษาพุทธศาสนศึกษาแล้วย่อมใช้ความรู้นั้นสร้างสังคมสันติสุข ด้านการสร้างสังคมสันติสุขด้วยสมาธิ พบว่า :

1) การทำสมาธิ คือ การฝึกสมาธิอย่างมีคุณภาพ คือ การรวมสติและสมาธิเข้าไว้ด้วยกัน โดย การฝึกให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง มั่นคง และแน่วแน่ ควบคุมได้ ทำใจให้สงบ แจ่มใส เป็นสุข ปราศจากความ พุ่งซ่านหรือทุกข์ยาก เป็นสภาวะที่เหมาะสมต่อการใช้งานโดยเฉพาะกับงานสร้างสันติสุขแก่โลก

2) สมาธิสร้างสังคมสันติสุขได้ด้วยการที่เราฝึกสมาธิแล้วเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง สมาธิมีผลในหลายด้าน เราสามารถสรุปประโยชน์ของสมาธิออกเป็น 3 ประการได้ดังนี้

1. สมาธิมีผลต่อตนเอง

1.1 ด้านสุขภาพจิต ส่งเสริมให้คุณภาพของจิตใจดีขึ้น คือ ทำจิตใจให้ผ่องใส สะอาด บริสุทธิ์สงบ เยือกเย็น ปลอดโปร่ง โล่ง เบาสบาย มีความจำและสติปัญญาดีขึ้น ส่งเสริมสมรรถภาพ ทางใจ ทำอะไร คิดอะไรได้รวดเร็วถูกต้อง และจะคิดแต่สิ่งที่ดีงาม

1.2 ด้านพัฒนาบุคลิกภาพ ทำให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพดีกระฉับกระเฉง มีความองอาจสง่าผ่าเผย มีผิวพรรณผ่องใส มีความมั่นคงทางอารมณ์ หนักแน่น เยือกเย็น และเชื่อมั่นในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ ดี วางตัวได้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีเสน่ห์เพราะไม่มักโกรธและมีความเมตตา กรุณาต่อบุคคลทั่วไป

1.3 ด้านชีวิตประจำวัน ช่วยให้เกิดความเครียด เป็นเรื่องเสริมประสิทธิภาพการทำงานและการศึกษาเล่าเรียน ช่วยเสริมให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง เพราะร่างกายกับจิตใจย่อมมีอิทธิพลต่อกัน ถ้าจิตใจเข้มแข็งย่อมเป็นภูมิคุ้มกันโรคภัยในตัวได้ด้วย

1.4 ด้านศีลธรรมจรรยา เป็นผู้ที่มีสมาธิสูงเชื่อกฎแห่งกรรม สามารถคุ้มครองตนให้พ้นจากความชั่วทั้งหลายได้ เป็นผู้มีความประพฤติดีเนื่องจากจิตใจดีทำให้ความประพฤติทางกายและวาจาดีตามไปด้วย เป็นผู้มีความมักน้อย สันโดษ รักสงบและมีขันติเป็นเลิศ เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว รวมทั้งเป็นผู้มีสมาธิภาวะและความอ่อนน้อมถ่อมตน

2. สมาธิมีผลต่อครอบครัว

2.1 ทำให้ครอบครัวมีความสุข เพราะสมาชิกในครอบครัวเห็นประโยชน์ของการประพฤติธรรม ทุกคนตั้งมั่นอยู่ในศีลปกครองกันด้วยธรรม เด็กเคารพผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เมตตาเด็กทุกคน ทุกคนมีความรักใคร่สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

2.2 ทำให้ครอบครัวมีความเจริญก้าวหน้า เพราะสมาชิกต่างก็ทำหน้าที่ของตนโดยไม่บกพร่อง เป็นผู้มีความอดทนหนักแน่น เมื่อมีปัญหาครอบครัวหรือมีอุปสรรคอันใดย่อมร่วมใจกันแก้ไขปัญหาลงมือคลี่คลายไปได้

3. สมาธิมีผลต่อสังคมและประเทศชาติ

3.1 ทำให้สังคมสงบสุขปราศจากปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคม เพราะปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการฆ่า การข่มขืน โจรผู้ร้าย การทุจริตคอร์รัปชัน ล้วนเกิดขึ้นมา

จากคนที่ขาดคุณธรรม เป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนแอ หวั่นไหวต่ออำนาจสิ่งชั่วร้ายหรือกิเลสได้ง่าย ผู้ที่ฝึกสมาธิ ย่อมมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณธรรมในใจสูงกว่าคนปกติที่ไม่ฝึกสมาธิ ถ้าแต่ละคนในสังคมต่างฝึกฝน อบรมใจของตนให้หนักแน่น มั่นคง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นซึ่งจะส่งผลให้สังคมสงบสุขได้

3.2 ทำให้เกิดความมีระเบียบวินัยและเกิดความประหยัด ผู้ที่ฝึกใจให้ตั้งมั่นด้วยการทำสมาธิ อยู่เสมอ ย่อมเป็นผู้มีระเบียบวินัย รักความสะอาด มีความเคารพกฎหมายของบ้านเมือง ดังนั้น บ้านเมืองจะสะอาดน่าอยู่ ไม่มีคนมกง่ายทั้งขยะลงบนพื้นถนน จะข้ามถนนก็เฉพาะตรงทางข้าม เป็นต้น พฤติกรรมดีเหล่านี้เป็นเหตุให้ประเทศชาติไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ เวลา และกำลังเจ้าหน้าที่ ที่ จะต้องใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่ระเบียบวินัยของประชาชน

3.3 ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า เมื่อสมาชิกในสังคมมีสุขภาพจิตดีรักความเจริญก้าวหน้า มี ประสิทธิภาพในการทำงานสูงย่อมส่งผลให้สังคมเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย และเมื่อมีกิจกรรมของ ส่วนรวม สมาชิกในสังคมก็พร้อมที่จะสละความสุขส่วนตนให้กับส่วนรวมอย่างเต็มที่ แม้มีผู้ไม่ประสงค์ ดีต่อสังคม มายุแหย่ให้เกิดความแตกแยกก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะสมาชิกในสังคมเป็นผู้มีจิตใจ หนักแน่น มีเหตุผล และเป็นผู้รักความสงบสุข

3) การทำสมาธิสร้างสังคมสันติสุขได้ โดยการทำให้สังคมสงบสุขปราศจากปัญหาอาชญากรรม การทุจริตคอร์รัปชัน ที่เกิดขึ้นมาจากคนที่ขาดคุณธรรมมีจิตใจอ่อนแอ หวั่นไหวต่ออำนาจสิ่งชั่วร้ายหรือกิเลส ได้ง่าย ผู้ที่ฝึกสมาธิย่อมมีจิตใจเข้มแข็งมีคุณธรรมสูง ทำให้เกิดความมีระเบียบวินัยและความประหยัด ผู้ที่ฝึกใจ ให้ตั้งมั่นด้วยการทำสมาธิอยู่เสมอย่อมเป็นผู้รักความมีระเบียบวินัย รักความสะอาด และเคารพกฎหมาย บ้านเมือง

4) คนเราถ้าไม่มีสมาธิก็ไม่มีสติ ไม่มีสติก็เป็นคนไม่ปกติ เป็นอันตรายกับตนเองและผู้อื่น คนในยุคนี้ป่วยเป็นโรคทางจิตกันมาก เป็นซึมเศร้า เป็นคนต่อหน้าอารมณ์ดี ลับหลังเป็นคนเจ้าเล่ห์ทำ ร้ายคนอื่น เพราะเขาไม่รู้ว่าสมาธิสามารถกำจัดความอยากได้ ความอยากทำให้คนทำร้ายคนอื่น เบียดเบียนคนอื่น แต่ถ้าทำสมาธิบ่อย ๆ แรก ๆ จะข่มอารมณ์คิดไม่ได้ได้ พอทำสมาธิบ่อยอีกจะรู้ทัน ความคิดว่าไม่ดี ทำสมาธิบ่อยอีกจะละวางอารมณ์ทำร้ายคนอื่นได้ อารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมันทำร้ายจิตใจ ของคนนั่นเองก่อนนี้เรียกว่าโรคจิตป่วย หากได้รักษาด้วยสมาธิอย่างถูกวิธีจะสามารถมีสติควบคุม อารมณ์ เป็นบุคคลปกติได้อีกครั้ง สาเหตุที่โลกวุ่นวายก็ความอยาก 5 อย่าง มันจะสิ้นสุดลงได้ด้วย สมาธิ ถ้าทุกความมีสมาธิก็จะมีสติสังคมจะเกิดความสงบสุข

5) การทำสมาธิ คือ การฝึกสมาธิอย่างมีคุณภาพ คือ การรวมสติ สติ และสมาธิเข้าไว้ ด้วยกัน โดยการฝึกให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง มั่นคง และแน่วแน่ ควบคุมได้ดี ทำจิตใจให้สงบ แจ่มใส เป็น สุข ปราศจากความฟุ้งซ่านหรือความทุกข์ยาก ในสภาวะที่เหมาะสมที่สุดต่อการใช้งาน โดยเฉพาะการ ใช้ปัญญาก็สามารถสร้างสันติสุขได้

6) ปัญหาอาชญากรรม เช่น การฆ่ากัน การชกต่อยกัน การใช้ความรุนแรงต่อกัน สิ่งเหล่านี้เกิดจากการที่คนในสังคมไม่มีสมาธิในการควบคุมอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในกรอบ เพราะคำว่า “สมาธิ” หมายถึง ความตั้งมั่นในอารมณ์ที่เป็นสัมมาทิฐิ และสมาธินั้นมีบทบาทต่อสร้างสังคมสันติสุขได้ในด้านความมุ่งมั่น ตั้งใจทำ ในสิ่งที่ดี และทำอะไรๆตามอารมณ์ที่เป็นมิจฉาทิฐิ เพราะฉะนั้นสมาธิจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสันติสุขในแก่สังคมได้

7) สมาธิ ช่วยสร้างสังคมสันติสุขได้ เนื่องจากสมาธิเป็นหนทางหนึ่งที่จะพัฒนาจิต เมื่อคุณภาพ แห่งจิตเติบโตพัฒนาในทางฝ่ายกุศล ก่อให้เกิดสันติภาพภายใน ที่ส่งผลต่อการพัฒนา โภชนาการ วาจากรรม กายกรรม เพื่อการพัฒนาสังคมที่อุดมด้วยความสุขสงบและสันติ คือสันติสุขให้แก่สังคมได้

8) สมาธิ ได้เรียนรู้การฝึกปฏิบัติสมณะสมาธิของพระพุทธศาสนา รู้หลักการนำสมาธิมาใช้ แกไขความทุกข์ทางใจได้ชั่วคราว ลดปัญหาที่กระทบต่อสังคมสันติสุขลงได้อย่างมีเหตุ มีผล อธิบายให้สังคมเห็นทางแห่งสังคมสันติสุขด้วยสมาธิได้ สามารถสร้างสังคมที่สันติสุขด้วยสมาธิได้ นอกจากนี้ยังสามารถป้องกันโรคทางจิตไม่ให้เกิดขึ้นในสังคมได้ด้วย

9) สมาธิ เป็นการฝึกด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ได้แก่ การรวมองค์มรรคข้อ สัมมาวาจา สัมมาสติ และสัมมาสมาธิเข้าด้วยกัน โดยการฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี ทำให้จิตสงบ ผ่องใส เป็นสุข ปราศจากสิ่งรบกวน หรือทำให้เศร้าหมอง อยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การใช้งานมากที่สุด โดยเฉพาะการใช้ปัญญา จึงสร้างสันติสุข

10) ความรู้เกี่ยวกับสมาธิ สร้างสังคมสันติสุขได้อย่างดี เพราะการเรียนรู้เรื่องสมาธิเป็นการเรียนรู้เรื่องของการควบคุมจิตใจตนเองให้สงบมีความนิ่ง มีความสุขุม มีความต้านทานอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้ดีนั่นเอง เมื่อเกิดการเรียนรู้จนเกิดเป็นองค์ความรู้และเข้าใจในเรื่องสมาธิซึ่งเป็นเรื่องของการควบคุมอารมณ์ให้สงบตามความต้องการแล้ว สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวมได้ ทำให้เกิดการส่งเสริมให้คนในสังคมมีความสามารถยับยั้งชั่งใจได้ ไม่ลุแก่อารมณ์ ควบคุมอารมณ์ได้ในทางที่ศทางที่มีแต่คุณไม่มีโทษ เมื่อคนในสังคมส่วนมากปฏิบัติในเรื่องสมาธิอย่างเหมาะสมแล้ว จะส่งผลให้สังคมเกิดเป็นสังคมที่มีแต่ความสุขสงบ เป็นสังคมสันติสุขอย่างที่จะเป็นอย่างแท้จริง

11) ณ สถานที่ใดที่มีอยู่เริ่มตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป นั้นหมายถึงปัญหาย่อมมีจะมากน้อยอย่างไร ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยในสิ่งนั้น สมาธิ เป็นศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา ที่วางแบบแผนไว้ เพื่อเป็นการฝึกปฏิบัติให้จิตใจสงบ ขจัดความฟุ้งซ่าน หรือความเครียดต่าง ๆ เป็นทฤษฎีสำคัญที่ปฐาฐานนำ ก่อให้เกิดปัญญา

12) คนเราถ้าไม่มีสมาธิก็ไม่มีสติ ไม่มีสติก็เป็นคนไม่ปกติ เป็นอันตรายกับตนเองและผู้อื่น คนในยุคนี้ป่วยเป็นโรคทางจิตกันมาก เป็นซึมเศร้า เป็นคนต่อหน้าอารมณ์ดี ลับหลังเป็นคนเจ้าเล่ห์ทำร้ายคนอื่น เพราะเขาไม่รู้ว่าสมาธิสามารถกำจัดความอยากได้ ความอยากทำให้คนทำร้ายคนอื่น เบียดเบียนคนอื่น แต่ถ้าทำสมาธิบ่อย ๆ แรก ๆ จะข่มอารมณ์คิดไม่ได้ พอทำสมาธิบ่อยอีกจะรู้ทันความคิดว่าไม่ดี ทำสมาธิบ่อยอีกจะละวางอารมณ์ทำร้ายคนอื่นได้ อารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมันทำร้ายจิตใจของคนนั่นเองก่อนนี้เรียกว่าโรคจิตป่วย หากได้รักษาด้วยสมาธิอย่างถูกวิธีจะสามารถมีสติควบคุมอารมณ์ เป็นบุคคลปกติได้อีกครั้ง สาเหตุที่โลกวุ่นวายก็ความอยาก 3 อย่าง มันจะสิ้นสุดลงได้ด้วยสมาธิ ถ้าทุกความมีสมาธิก็จะมีสติสังคมจะเกิดความสงบสุข

13) การทำสมาธิ สร้างสังคมสันติสุข โดยทำให้สังคมสงบสุข ปราศจากปัญหาอาชญากรรม การทุจริตคอร์รัปชัน ล้วนเกิดขึ้นมาจากคนที่ขาดคุณธรรม เป็นผู้มีจิตใจอ่อนแอหวั่นไหวต่ออำนาจสิ่งชั่วร้ายหรือกิเลสได้ง่าย ผู้ที่ฝึกสมาธิย่อมมีจิตเข้มแข็ง มีคุณธรรมสูง ทำให้เกิดความมีระเบียบวินัย และเกิดความประหยัด ผู้ที่ฝึกใจให้ตั้งมั่นด้วยการทำสมาธิอยู่เสมอ ย่อมเป็นผู้รักความมีระเบียบวินัย รักความสะอาด มีความเคารพกฎหมายบ้านเมือง

14) ความรู้เกี่ยวกับสมาธิ สร้างสันติสุขได้ กล่าวคือ การฝึกปฏิบัติสมาธิทำให้ร่างกายและจิตใจสงบผ่อนคลาย สุขภาพกายและใจดีขึ้น มีสติรู้ระลึกตัวอยู่เสมอ และทำให้จิตใจสดชื่น แจ่มใส สมาธิยังช่วยขจัดความขัดแย้งในจิตใจ ทำให้ใจอยู่นิ่งท่ามกลางความสับสนวุ่นวาย เข้าใจสถานการณ์และยอมรับด้วยความสงบและมีความสุขมากขึ้น เมื่อมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีปรองดองกัน จึงสร้างสันติสุขขึ้นในสังคมไทย

15) สมาธิสร้างสังคมสันติสุขได้ด้วยการที่เราฝึกสมาธิแล้วเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง สมาธิมีผลในหลายด้าน เราสามารถสรุปประโยชน์ของสมาธิออกเป็น 3 ประการได้ดังนี้

1. สมาธิมีผลต่อตนเอง

1.1 ด้านสุขภาพจิต ส่งเสริมให้คุณภาพของใจดีขึ้น คือ ทำจิตใจ ผ่องใส สะอาด บริสุทธิ์สงบ เยือกเย็น ปลอดโปร่ง โล่ง เบาสบาย มีความจำและสติปัญญาดีขึ้น ส่งเสริมสมรรถภาพ ทางใจ ทำอะไรคิดอะไรได้รวดเร็วถูกต้อง เลือกรู้คิด แต่ในสิ่งที่ดีเท่านั้น

1.2 ด้านพัฒนาบุคลิกภาพ ทำให้เป็น ผู้มีบุคลิกภาพดีกระฉับกระเฉง มีความมองอาจ สง่าผ่าเผย มีผิวพรรณผ่องใส มีความมั่นคงทางอารมณ์ หนักแน่น เยือกเย็น และเชื่อมั่นในตนเองมีมนุษยสัมพันธ์ดีวางตัวได้เหมาะสมกับกาลเทศะ เป็นผู้มีเสน่ห์ เพราะไม่มักโกรธ มีความเมตตา กรุณา ต่อบุคคลทั่วไป

1.3 ด้านชีวิตประจำวัน ช่วยให้คลาย เครียดเป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน และ การศึกษาเล่าเรียน ช่วยเสริมให้มีสุขภาพ ร่างกายแข็งแรง เพราะร่างกายกับจิตใจย่อมมี อิทธิพลต่อกัน ถ้าจิตใจเข้มแข็งย่อมเป็นภูมิต้านทานโรคไปในตัว

1.4 ด้านศีลธรรมจรรยา เป็นผู้มีสัมมาทิวฐิเชือกฏแห่งกรรม สามารถคุมครองตน ให้พ้นจาก ความชั่วทั้งหลายได้ เป็นผู้มี ความ ประพฤติดีเนื่องจากจิตใจดีทำให้ความประพฤติ ทางกายและวาจาดี ตามไปด้วย เป็นผู้มี ความ มกน้อย สันโดษ รักสงบและมีขันติเป็นเลิศเป็นผู้มี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็น ประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตัวเป็นผู้มีสัมมาคารวะและ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน

2. สมาธิมีผลต่อครอบครัว

2.1 ทำให้ครอบครัวมีความสุข เพราะสมาชิกในครอบครัวเห็นประโยชน์ของการ ประพฤติธรรม ทุกคนตั้งมั่นอยู่ในศีลปกครองกันด้วยธรรม เด็กเคารพผู้ใหญ่ผู้ใหญ่เมตตาเด็กทุกคน มี ความรักใคร่สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

2.2 ทำให้ครอบครัวมีความสุขเจริญก้าวหน้า เพราะสมาชิกต่างก็ทำหน้าที่ของตน โดยไม่ บกพร่อง เป็นผู้มีใจคอหนักแน่น เมื่อมีปัญหา ครอบครัวหรือมีอุปสรรคอันใดย่อมร่วมใจกันแก้ไข ปัญหา นั้น ๆ ให้ลุล่วงไปได้

3. สมาธิมีผลต่อสังคมและประเทศชาติ

3.1 ทำให้สังคมสงบสุข ปราศจาก ปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคม เพราะปัญหา ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหา การฆ่า การข่มขืน โจรผู้ร้าย การทุจริตคอร์รัปชั่น ล้วน เกิดขึ้นมาจากคนที่ขาดคุณธรรม เป็นผู้มีจิตใจ อ่อนแอ หวั่นไหวต่ออำนาจสิ่งยั่วยวนหรือกิเลส ได้ง่าย ผู้ที่ฝึกสมาธิย่อมมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณธรรม ในใจสูงถ้าแต่ละคนในสังคมต่างฝึกฝนอบรมใจของ ตนให้หนักแน่น มั่นคง ปัญหาเหล่านี้ก็จะไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้สังคมสงบสุขได้

3.2 ทำให้เกิดความมีระเบียบวินัย และเกิดความประหยัด ผู้ที่ฝึกใจให้ตั้งมั่นด้วยการ ทำ สมาธิอยู่เสมอ ย่อมเป็นผู้รักษาระเบียบวินัย รักความสะอาด มีความเคารพกฎหมายของบ้าน เมืองดังนั้น บ้านเมืองเราก็จะสะอาดน่าอยู่ ไม่มีคน มักง่ายทิ้งขยะลงบนพื้นถนน จะข้ามถนนก็เฉพาะ ตรงทางข้าม เป็นต้น เป็นเหตุให้ประเทศชาติไม่สิ้น เปลืองงบประมาณ เวลาและกำลังเจ้าหน้าที่ ที่ต้องใช้ไปในการ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่มีระเบียบวินัยของประชาชน

3.3 ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า เมื่อสมาชิกในสังคมมีสุขภาพจิตดีรักความเจริญก้าวหน้า มี ประสิทธิภาพในการทำงานสูงย่อมส่งผล ให้สังคมเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย และเมื่อมีกิจกรรมของ ส่วนรวม สมาชิกในสังคมก็ย่อมพร้อม ที่จะสละความสุขส่วนตน ให้ความร่วมมือกับส่วน รวมอย่าง เต็มที่ แม้มีผู้ไม่ประสงค์ต่อสังคม มายุแหย่ให้เกิดความแตกแยกก็จะเป็นผลสำเร็จ เพราะสมาชิก ในสังคมเป็นผู้มีจิตใจหนักแน่น มีเหตุผล และเป็นผู้รักสงบ

16) ในแต่ละวันเราสามารถมีความคิดมากมายได้ถึง 50,000 ความคิด นั้นเป็นเรื่องน่ากลัวมาก ซึ่งไม่น่าแปลกใจเลยที่เราพบว่ามันอาจจะยากที่จะกำจัดความยุ่งเหยิงในจิตใจของเรา ซึ่งการทำสมาธิจึงเป็นทางออกที่ดี โดยพระสงฆ์มีการปฏิบัติมาเป็นเวลานานนับสองพันหกร้อยกว่าปีเพื่อให้มีสติจิตใจปลอดโปร่ง มีทัศนคติในด้านบวก และจิตใจสงบ ประโยชน์ของการทำสมาธิที่รู้จักกันดี คือ ทำให้ผ่อนคลาย แต่รู้หรือไม่ว่า การทำสมาธิ สามารถทำให้สมองของยังเด็กและต้นตัว นี้ คือ วิธีที่การทำสมาธิช่วยให้คุณเป็นคนที่มีความสุข และฉลาดมากขึ้น บุคคลผู้ศึกษาพุทธศาสนศึกษาแล้วย่อมใช้ความรู้จากการศึกษานั้น สร้างสังคมให้สันติสุขได้

17) สมาธิเป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจตั้งมั่น แน่วแน่กับสิ่งที่ทำ ไม่วอกแวก ไม่สั่นคลอน ไม่รังเร่ ไม่ฟุ้งซ่าน มีสติระลึกรู้ได้ตลอดเวลา จดจ่อกับสิ่งที่ทำจนสำเร็จในทุก ๆ เรื่อง ตั้งตนอยู่ในศีลในธรรม พุทธง่าย ๆ คือ เป็นบุคคลที่จะทำอะไร จะต้องผ่านการไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยสติมาเรียบร้อยแล้ว และจะมุ่งมั่นแน่วแน่ในสิ่งที่ทำด้วย ศีลธรรม และอยู่บนพื้นฐานแห่งความดี ความถูกต้อง จะทำให้สังคมเกิดสันติสุขตามมา

4.3.3 นำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนศึกษาเพื่อ การสร้างสังคมสันติสุข : ด้านการสร้างสังคมสันติสุขด้วยปัญญา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ในประเด็นบุคคลผู้ศึกษาพุทธศาสนศึกษาแล้วย่อมใช้ความรู้นั้นสร้างสังคมสันติสุข ด้านการสร้างสังคมสันติสุขด้วยปัญญา พบว่า :

1) ปัญญา คือ การฝึกให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เพื่อความกระจ่าง การเห็นสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้จิตใจปลอดโปร่ง เป็นการรวมตัวของปุณฺณ สัมมาสังกัปปะ และสัมมาสังกัปปะ ซึ่งทำให้เกิดปัญญาอันบริสุทธิ มันเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เป็นกลาง ไม่มีกิเลสแอบแฝง คิดแก้ปัญหา ทำสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ทำให้เกิดสันติสุข

2) การพัฒนามนุษย์ในด้านปัญญาเป็นการมุ่งไปสู่วิถีแห่งสันติภายใน กล่าวคือ เป็นวิถีทางอันประเสริฐเมื่อเข้าถึงความสุข เมื่อเกิดสันติภายในแล้ว ก็หวังในขั้นหนึ่งว่า ด้วยการถือคติเมตตาไมตรี สันติภาพจะแผ่ขยายออกไปสู่สังคมและประเทศชาติ ตกลงว่า ในคติพุทธศาสนา เรื่องจริยะหรือจริยธรรมไม่ได้แยกจากการศึกษาเลย แต่เป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้มีจริยะ คือการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ที่ประเสริฐเป็นพรหมะ ก็ต้องมีการศึกษา คือฝึกฝน เรียนรู้ พัฒนาไป จึงได้อ้างพระดำรัสของพระพุทธเจ้าที่ตรัสว่า พรหมจริยะ คือจริยะอันประเสริฐ ได้แก่ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งมาเป็นสิกขา คือ การเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา 3 อย่างเหมือนกัน

3) ผู้มีปัญญา เป็นผู้มั่งคั่งตลอดเวลา ฉะนั้นเมื่อเราขอโทษอยู่หากบุคคลใดไม่ยอมยกโทษให้ ยังมี ความโกรธ มีความแค้นเคืองหนัก บุคคลนั้นย่อมผูกแค้น ซึ่งการผูกแค้นกรรม ดังกล่าวจะนำไปสู่ผลลบแก่

มนุษย์และสังคม ฉะนั้นด้วยเหตุนี้ การให้อภัยจึงมีความสำคัญในวิถีชีวิต และการดำรงอยู่ของมนุษย์ทั้งในเชิงปัจเจกและสังคมที่จะก่อให้เกิดสันติสุข

4) ความรู้เกี่ยวกับปัญญา สร้างสังคมได้หากเรามีความเข้าใจในข้อเท็จจริงเรื่องนั้น ๆ อย่างแจ่มแจ้ง เราจะสามารถสร้างสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเองและเพื่อนมนุษย์ได้ ความจริงที่ว่าเกิด แก่ เจ็บ ตาย ปัญญา ในสัมมาทิฐิมีความเห็นที่ถูกต้องในการทำควมดีว่าย่อมได้ผลดี ทำความชั่วย่อมได้ผลชั่ว บาปมีจริงบุญมีจริง มีความเห็นตามความจริงว่ามีเกิดทุกข์และดับทุกข์ตามอริยสัจ 4 และทุกอย่างอยู่ในกฎไตรลักษณ์ ผู้มีความรู้สามารถพัฒนาตนให้พ้นจากความทุกข์ได้ และยังสามารถช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ได้ สร้างสังคมได้ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา สังคมจะมีความสุขด้วยปัญญาที่พัฒนาแล้วนี้

5) ปัญญา คือ การฝึกให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เพื่อความกระจ่าง การเห็นสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้จิตใจปลอดโปร่ง เป็นการรวมตัวของปุณฺณ สัมมาสังกัปปะ และสัมมาสังกัปปะ ซึ่งทำให้เกิดปัญญาอันบริสุทธิ มันเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เป็นกลาง ไม่มีกิเลสแอบแฝงคิดแก้ปัญหา ทำสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ทำให้เกิดสันติสุข

6) ปัญญา แปลว่า ความรู้ที่เป็นสัมมาทิฐิ สัมมาทิฐิในที่นี้หมายถึง ความรู้ที่เป็นเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง เห็นว่า การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นเรื่องธรรมดา ปัญญาเหล่านี้ เป็นปัญญาที่สร้างสันติสุขให้แก่ตนเอง และทำให้สังคมเกิดสันติสุขได้ เพราะว่า ปัญญาเป็นเรื่องเหตุผล แยกแยะว่า อะไรดี อะไรไม่ดี อะไรมีประโยชน์ อะไรไม่มีประโยชน์ และหลักของปัญญานี้ช่วยให้เราไม่หลงทางในการดำเนินชีวิตส่วนที่สำคัญที่สุดก็คือ สังคมไม่หลงทาง เป็นสังคมที่ปลอดภัยเจรจาปราศรัยด้วยเหตุด้วยผล

7) ปัญญา ช่วยสร้างสังคมสันติสุขได้ เนื่องจากปัญญาเป็นปัจจัยภายในที่พึ่งทางสังคมและภายในตัวบุคคล สำหรับมนุษย์ส่วนใหญ่การปฏิบัติชอบหรือมีชีวิตที่ดีงาม จะตั้งต้นขึ้นด้วยอาศัยปัจจัยทางสังคม เพื่อจุดประกายความรู้จักคิดที่เรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” ในเบื้องต้น ซึ่งเป็นเครื่องคอยเสริมและกระตุ้นการคิดพิจารณาอย่างแยกคายต่อ ๆ ไป ความสำคัญของสันติสุขมีเป้าหมายที่ก่อให้เกิดความร่มเย็น เป็นความสุขสะอาดสงบ เป็นการพัฒนาจิตไปสู่ความอิสระ ประเภทของสันติสุขมี 2 ประเภท คือ (1) โลกียสันติสุข คือ ความสุขอันเป็นวิสัยของโลก เป็นความสงบที่เข้าข่ายสันติสุข ที่เรียกว่า “โลกียสันติสุข” เป็นสุขที่ยังอยู่ในกระแสโลก ไม่ยั่งยืน จึงควรแสวงหาความสงบความสุข และสันติที่เป็นอิสระพ้นจากสิ่งทั้งปวง อันเป็นสันติสุขที่สูงขึ้นไป คือ (2) โลกุตรสันติสุข เป็นความสุขที่อยู่เหนือวิถีชาวโลก หมายถึง ความสุขอันเป็นเรื่องภายในจิตใจที่เกิดจากการปฏิบัติด้วยสติปัญญา เป็นความสงบสันติอันเกิดขึ้นภายในจิตใจโดยแท้ และศูนย์กลางของสันติสุขของบุคคลและสังคมจะต้องเกิดจากการมีสังคมที่เข้มแข็งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด ถ้าสังคมอ่อนแอ สันติสุขย่อมบังเกิดขึ้นไม่ได้ คนมีการศึกษาและมีธรรมด้วย จึงจะเป็นประโยชน์แท้จริง คนที่มีธรรมย่อมแก้ปัญหา กำจัด

ความทุกข์ภายในของตน ทำจิตใจให้สงบผ่อนคลาย มีความสุขได้ สังคมของคนมีธรรมอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข สำหรับวิธีปฏิบัติหรือดำเนินชีวิต เพื่อถึงจุดหมาย คือ สันติสุขชั้นต่าง ๆ นั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนไว้ครบถ้วนทุกระดับรวมเข้าอยู่ในไตรสิกขา คือ ข้อที่จะต้องศึกษาฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน สำหรับข้อปฏิบัติมีดังนี้คือ 1. อธิศีลสิกขาสิกขา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง 2. อธิจิตสิกขา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง 3. อธิปัญญาสิกขา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง เป็นต้น

8) ปัญญา ถ้าสามารถเข้าถึงระดับปัญญา คือ เห็นสภาวะของธรรมชาติตามจริง ก็สามารถชี้แจง แนะนำ ให้ความรู้อย่างมีเหตุ มีผล สร้างสังคมให้สังคมสันติสุข เกิดขึ้นได้ในการใช้ชีวิตประจำวัน ให้สังคมสันติสุขได้ท่ามกลางการผันแปร ความไม่แน่นอน ที่เกิดขึ้นในสังคม แม้จะมีทุกข์ทางกาย ใจก็สันติสุข

9) ปัญญา เป็นการฝึกให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เพื่อให้รู้แจ้งเห็นสิ่งทั้งหลายตามจริง ทำให้จิตหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ เป็นการรวมองค์มรรคข้อสัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ เข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดปัญญาบริสุทธิ์รู้แจ้งชัด ตรงตามสภาพความเป็นจริง มีความสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง ไม่เอนเอียง ไม่มีกิเลสแอบแฝง คิดพิจารณาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทำกิจทั้งหลายในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างแท้จริง จึงสร้างสันติสุขได้

10) ความรู้เกี่ยวกับปัญญา สร้างสังคมสันติสุขอย่างดี เพราะการเรียนรู้เรื่องของปัญญา เป็นการเรียนรู้เรื่องของกระบวนการสร้างพัฒนาตัวตนอย่างแท้จริงในทุกมิติ เพราะปัญญาเป็นประจักษ์แสงสว่างส่องทางให้ความมืดมิดหายไป สังคมที่อุดมไปด้วยคนที่ปัญญาคือสังคมที่มีแต่ความเจริญรุ่งเรือง เพราะปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก ฉะนั้น เมื่อเกิดการเรียนรู้เรื่องของปัญญา จนเกิดเป็นองค์ความรู้และเข้าใจในเรื่องปัญญาที่จะพัฒนาแล้ว สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวมได้ ทำให้สังคมเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยคนมีปัญญา สามารถแยกแยะเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สังคมเกิดเป็นสังคมที่มีแต่ความสงบสุข เป็นสังคมสันติสุขอย่างที่จะเป็นอย่างแท้จริง

11) ความรู้แจ้ง ความเข้าใจหลักความจริงที่ปรากฏอยู่ในธรรมชาติ เป็นความรู้ที่เกิดจากปัญญา ที่จะช่วยส่งเสริมเรียนรู้และเข้าใจ ปัญหาต่าง ๆ รวมถึงบริบทของสังคม และจริยะของบุคคลในสังคม จะเข้าใจและวางใจ คือการไม่เกี่ยวข้องด้วยโทษะ อันก่อให้เกิดความไม่สันติสุข

12) ความรู้เกี่ยวกับปัญญา สร้างสังคมได้หากเรามีความเข้าใจในข้อเท็จจริงเรื่องนั้น ๆ อย่างแจ่มแจ้ง เราจะสามารถสร้างสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเองและเพื่อนมนุษย์ได้ ความจริงที่ว่าเกิด แก่ เจ็บ ตาย ปัญญา ในสัมมาทิฐิมีความเห็นที่ถูกต้องในการทำความคิดว่ายอมได้ผลดี ทำความช่วยยอมได้ผลชั่ว

บาปมีจริงบุญมีจริง มีความเห็นตามความจริงว่ามีเกิดทุกข์และดับทุกข์ตามอริยสัจ ๔ และทุกอย่างอยู่ในกฎไตรลักษณ์ ผู้มีความรู้สามารถพัฒนาตนให้พ้นจากความทุกข์ได้ และยังสามารถช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ได้ สร้างสังคมได้ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา สังคมจะมีความสุขด้วยปัญญาที่พัฒนาแล้วนี้

13) ผู้มีปัญหา เป็นผู้ที่มีสติตลอดเวลา ฉะนั้นเมื่อเราขอโทษอยู่หากบุคคลใดไม่ยอมยกโทษให้ ยังมีความโกรธ มีความแค้นเคืองหนัก บุคคลนั้นย่อมผูกแค้น ซึ่งการผูกเวรกรรม ดังกล่าวจะนำไปสู่ผลลบแก่มนุษยและสังคม ฉะนั้นด้วยเหตุนี้ การให้อภัยจึงมีความสำคัญในวิถีชีวิต และการดำรงอยู่ของมนุษย์ทั้งในเชิงปัจเจกและสังคมที่จะก่อให้เกิดสันติสุข

14) ความรู้เกี่ยวกับปัญญา สร้างสันติสุขได้ กล่าวคือ การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา รู้เท่าทันโลกแห่งความเป็นจริง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ เมื่อสมาชิกในชุมชนมีคุณธรรม วิสัยทัศน์ และทัศนคติที่ดี เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน จึงสร้างสันติสุขขึ้นในสังคมไทย

15) การพัฒนามนุษย์ในด้านปัญญาเป็นการมุ่งไปสู่วิถีแห่งสันติภายใน กล่าวคือ เป็นวิถีทางอันประเสริฐเมื่อเข้าถึงความสุข เมื่อเกิดสันติภายในแล้ว ก็หวังในขั้นหนึ่งว่า ด้วยการถือคติเมตตาไมตรี สันติภาพจะแผ่ขยายออกไปสู่สังคมและประเทศชาติ ตกลงว่า ในคตินิกายพุทธศาสนา เรื่องจริยะหรือจริยธรรมไม่ได้แยกจากการศึกษาเลย แต่เป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้มีจริยะ คือการดำเนินชีวิตที่ดั่งงามที่ประเสริฐเป็นพรหมะ ก็ต้องมีการศึกษา คือฝึกฝน เรียนรู้ พัฒนาไป จึงได้อำนาจพระดำรัสของพระพุทธเจ้าที่ตรัสว่า พรหมจริยะ คือจริยะอันประเสริฐ ได้แก่ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งมาเป็นสิกขา คือการเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา 3 อย่างเหมือนกัน

16) ตราบใดที่โลกยังมีมนุษย์ไม่สิ้นสุดการศึกษาต้องอาศัยเหตุ ที่เป็นเช่นนี้เพราะมนุษย์ที่อาศัยโลกอยู่จะต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษา และปัญญา สำหรับการพัฒนาดน เมื่อสมาชิกของสังคมได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพแล้ว สังคมและประเทศชาติรวมทั้งโลกด้วยก็จะได้รับการพัฒนาต่อไปด้วย การที่มนุษย์อยู่ดีด้วยปัญญา เป็นเครื่องพิสูจน์ความสำเร็จของการศึกษาเพราะการศึกษาคือการพัฒนามนุษย์ให้มีชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญา พระพุทธศาสนากับการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน เพราะพระพุทธศาสนามีระบบการศึกษาที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองย่อมสร้างสังคมสันติสุขได้

17) ปัญญาทำให้เรามีความมั่นคงทางด้านความคิด ด้านอารมณ์ ระวังนึกถึงแต่สิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ รู้จักผิดชอบ ชั่วดี อะไรที่ทำแล้วตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อนก็จะไม่ทำจะทำอะไรก็ต้องใช้เหตุผลเสมอ จะทำให้สังคมเกิดสันติสุขตามมา เพราะฉะนั้น ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นสิ่งที่จะต้องมิใช่

ร่วมกันถึงจะเกิดการแตกฉานในทุกสิ่ง ที่ผ่านกระบวนการ การคิด วิเคราะห์ ปฏิบัติทั้งกาย วาจา ใจ นั้นและจะทำให้สังคมเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน

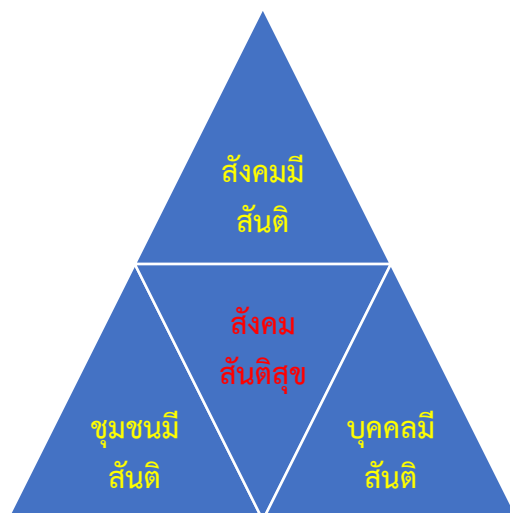
สรุปได้ว่า บุคคลเพียงแค่ศึกษาพุทธศาสนศึกษาเพื่อสร้างสังคมสันติสุขเท่านั้นยังไม่อาจสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่สังคมได้เพราะธรรมใดก็ไร้ค่าหากไม่นำมาปฏิบัติอย่างแท้จริง ดังนั้น ต้องมีการนำความรู้เรื่องศีล สมาธิ และปัญญา ที่ศึกษาแล้วนั้นมาเผยแพร่และทำให้เป็นการประพฤติปฏิบัติร่วมกันของคนในสังคมโดยรวมนั้นแหละอันส่งผลให้เกิดจากการประพฤติปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา จักก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นกลายเป็นสังคมสันติสุขตามที่ปรารถนาได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงนำเสนอให้ทั้งภาครัฐและเอกชนส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา อย่างจริงจังแก่ประชาชนทุกภาคส่วน

4.4 ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข รวมถึงผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้พบผลการวิจัยว่า พุทธศาสนศึกษาสร้างสังคมสันติสุขได้โดยการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ดังนั้น เพื่อยืนยันผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยจึงจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ขึ้นเพื่อให้ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข จำนวน 9 รูป/คน ซึ่งได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและพิจารณารับรององค์ความรู้อันเป็นผลการวิจัย

4.5 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีการค้นคว้าเอกสาร วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๗ รูป/คน และมีการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะร่วมกับบุคคลผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข จำนวน 9 รูป/คน ทำให้ได้องค์ความรู้ว่า พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขสามารถสร้างสังคมสันติสุขได้ โดยการปฏิบัติตามอย่างเที่ยงตรงต่อไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยสามารถนำเสนอเป็นภาพจำลองได้ ดังนี้

พุทธศาสนศึกษาช่วยสร้างเสริมสังคมสันติสุขได้

โดย

การที่บุคคล ชุมชน สังคมปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา อย่างเที่ยงตรง

บทที่ ๕

สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข 2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข และ 3. เพื่อนำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และมีการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยแก่ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาให้คำแนะนำและรับรองความเหมาะสมแก่ผลการวิจัยซึ่งสามารถสรุปได้ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข พบว่า มีการเรียนการสอนเรื่องเกี่ยวกับศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาเป็นเหตุก่อให้เกิดสันติสุขแก่สังคมได้เมื่อมีการนำมาประพฤติปฏิบัติ สมดังคำกล่าวที่ว่า “ศีลธรรมใดก็ไร้ค่า หากไม่มีการนำมาปฏิบัติ” ดังนั้น เมื่อมีการเรียนการสอนให้รู้เรื่องศีล สมาธิ และปัญญา แล้วมีการนำศีล สมาธิ และปัญญา มาประพฤติปฏิบัติด้วยจึงจะทำให้ศีล สมาธิ และปัญญา สามารถสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้

5.1.2 องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข พบว่า มีองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนเกี่ยวกับเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา อานิสงส์ของศีล อานิสงส์ของสมาธิ อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาศีลหรือการปฏิบัติตามศีล การรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติตามสมาธิ การรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติตามปัญญา ด้วยเหตุนี้หากผู้ศึกษาพุทธศาสนศึกษาแล้วน้อมนำองค์ประกอบเนื้อหาสาระของสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาดังกล่าวมาปฏิบัติในชีวิตจริง ๆ ย่อมสามารถมีวิถีชีวิตที่เป็นไปเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขได้ ทั้งนี้เพราะว่าศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นเหตุแห่งการสร้างสันติสุขได้อยู่แล้ว

5.1.3 นำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

บุคคลเพียงแค่วิทยาศาสตร์ศึกษาเพื่อสร้างสังคมสันติสุขเท่านั้นยังไม่อาจสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่สังคมได้เพราะธรรมใดก็ไร้ค่าหากไม่นำมาปฏิบัติอย่างแท้จริง ดังนั้น ต้องมีการนำความรู้เรื่องศีล สมาธิ และปัญญา ที่ศึกษาแล้วนั้นมาเผยแพร่และทำให้เป็นการประพฤติปฏิบัติร่วมกันของคนในสังคมโดยรวมนั้นแหละอันส่งผลให้เกิดจากการประพฤติปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา จักก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นกลายเป็นสังคมสันติสุขตามที่ปรารถนาได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงนำเสนอให้ทั้งภาครัฐและเอกชนส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา อย่างจริงจังแก่ประชาชนทุกภาคส่วน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข พบว่า มีการเรียนการสอนหลักพุทธธรรมที่สำคัญอันเป็นเหตุก่อให้เกิดสันติสุขแก่สังคมได้ด้วย คือ ศีล สมาธิ และปัญญา การที่ข้อค้นพบอันเป็นผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า เจตนารมณ์ของการศึกษาพุทธศาสนศึกษานั้นเป็นการศึกษาเพื่อทำให้เป็นผู้มีศักยภาพได้รับการพัฒนาทั้งทางกายและจิตใจตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยมีการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพในด้าน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ด้านการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธ ความสำคัญของการศึกษาพุทธศาสนศึกษามุ่งพัฒนาศักยภาพ ประสิทธิภาพ และคุณค่าภายในตนตามหลักพระพุทธศาสนาที่บูรณาการเข้ากับวิทยาการต่าง ๆ โดยเน้นการใช้องค์ความรู้คุณธรรม จึงทำให้บัณฑิตหรือนักศึกษาผู้ที่ได้รับการศึกษาพุทธศาสนศึกษานั้นเป็นผู้มีศักยภาพได้รับการพัฒนาทั้งทางกายและจิตใจ เป็นผู้ที่สามารถสร้างทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ สามารถนำทักษะความรู้มาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ เลสเตอร์ แฟรงค์ วอร์ด ที่กล่าวว่า “การศึกษาพุทธศาสนศึกษาทำให้เกิดการรู้เท่าทันความทุกข์และความเป็นจริงของชีวิต เกิดปัญญาความรู้ที่แท้จริงและเกิดการพัฒนาตนเอง ดำเนินชีวิตเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและสร้างความสุขแก่ตนเองและสังคม” นอกจากนี้แล้วยังสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ การศึกษาพุทธศาสนศึกษาจึงเป็นหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพทางกายและจิตใจของผู้เรียนอันส่งผลให้เกิดคุณประโยชน์ต่อสังคม และแนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ กิตติศักดิ์ ภิณฑิมา เรื่องการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่ว่า “การศึกษาพุทธศาสนศึกษาทำให้เป็นผู้มีความสามารถ

ในการสื่อสาร ด้านในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งความสามารถในการเจรจาต่อรอง เพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม”

สรุปได้ว่า การศึกษาพุทธศาสนศึกษาเป็นหลักสูตรการศึกษาที่พัฒนาศักยภาพของนักศึกษาในด้านทักษะความรู้เชิงวิชาการควบคู่กับการพัฒนาจิตใจด้วยหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ทำให้นักศึกษาผู้ที่ได้รับการศึกษาพุทธศาสนศึกษานั้นเป็นผู้มีศักยภาพได้รับการพัฒนาทั้งทางกายและจิตใจด้วยอำนาจของศีล สมาธิ และปัญญา คือ เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติที่ดีประเสริฐที่สุดในหมู่เทวดาและมนุษย์ การศึกษาพุทธศาสนศึกษามีเป้าหมายในการสร้างคนให้สมบูรณ์ครบทั้งความรู้และความประพฤติที่ดี เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมที่แท้ เป็นผู้มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบมีแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพด้านทักษะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นผู้ทรงคุณค่าทางด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติที่ดีงามตามแนวพุทธดำเนินชีวิตตามแนวสันติวิธี เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นผู้นำในการสร้างสังคมสันติสุขตามแนวสันติศึกษา และเป็นผู้สร้างสรรค์สังคมอันสงบร่มเย็น และเป็นสุข ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติหลายประการ ได้แก่ 1) ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อย สงบสุข และปราศจากความแตกแยกขัดแย้ง 2) ทำให้ประเทศชาติเกิดการพัฒนาที่รวดเร็วและยั่งยืนเพราะมีสันติสุขในสังคม และ 3) ทำให้ความสุขของคนในชาติเพิ่มมากขึ้นเพราะมีความกินดีอยู่ดี รู้สึกปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ทำให้เห็นได้ว่า การศึกษาพุทธศาสนศึกษามีคุณประโยชน์ต่อสังคม

5.2.2 องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขพบว่า มีองค์ประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา อานิสงส์ของศีล อานิสงส์ของสมาธิ อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาศีลหรือการปฏิบัติตามศีล การรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติตามสมาธิ การรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติตามปัญญา ด้วยเหตุนี้หากบุคคลใดผู้ศึกษาพุทธศาสนศึกษาแล้วก็น้อมนำองค์ประกอบเนื้อหาสาระของการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติในชีวิตจริง ๆ บุคคลนั้นย่อมสามารถมีวิถีชีวิตเป็นไปเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขได้ ทั้งนี้เพราะว่า อานิสงส์ของการประพฤติปฏิบัติตามองค์ประกอบของศีล สมาธิ และปัญญา ดังกล่าวเป็นเหตุแห่งการสร้างสันติสุขได้

การที่ข้อค้นพบอันเป็นผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ น่าจะเพราะว่า องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขนั้น เป็นการศึกษามุ่งพัฒนาตนตามหลักพระพุทธศาสนา ค้นคว้าวิจัยโดยใช้องค์ความรู้คู่คุณธรรมเพื่อสร้างสังคมสันติสุข เสริมสร้างศักยภาพและการพัฒนาทั้งทางกายและจิตใจ ส่งเสริมศึกษา ค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้คู่คุณธรรม ส่งเสริมให้นักศึกษามีระเบียบ สามัคคี รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ และมีจิตอาสาเพื่อให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ด้วยความรู้และการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งพัฒนาคุณค่าภายในด้วยศีล สมาธิ และปัญญา

อนึ่ง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านของบัณฑิตตามหลักพระพุทธศาสนา ดังนั้น วัตถุประสงค์ของหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาจึงส่งเสริมให้บัณฑิตมีความรู้และความสามารถในการสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษาทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติพร้อมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้บัณฑิตมีความสามารถด้านค้นคว้าวิจัยเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมบัณฑิตให้มีทักษะชีวิต คิดอย่างมีเหตุผล ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา กล้าเผชิญสถานการณ์ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนตนและองค์กรได้เป็นอย่างดี และส่งเสริมบัณฑิตให้ใช้ความรู้คู่ธรรมนำสันติสุขสู่สังคม เห็นได้ว่า พุทธศาสนศึกษาส่งเสริมการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมด้วยด้วยหลักไตรสิกขาและหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษาศาสนศึกษามีการจัดกิจกรรมตามโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการปฏิบัติตามองค์ประกอบของศีล สมาธิ และปัญญา เช่น การบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ การสวดมนต์ร่วมกัน การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การถือบวชชีพรามณ์ร่วมกัน การร่วมโครงการปฏิบัติธรรม ๑๕ วัน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาจิตให้เกิดสติ ด้วยศีล สมาธิ และปัญญา เพื่ออยู่กันอย่างสันติสุข โดยการช่วยเหลือ เกื้อกูล และเมตตาต่อกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยศ อินทแสน และคณะ ที่กล่าวว่า “การอยู่ในชุมชนเดียวกัน ต้องตระหนักรู้สิ่งที่ตนต้องทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ต้องสร้างเสริมทัศนคติการมีจิตสาธารณะ เพื่อสร้างสรรค์สังคมสันติสุขที่ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข”

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของศีล สมาธิ และปัญญา ได้แก่ อานิสงส์ของศีล สมาธิ ปัญญา และการปฏิบัติตามศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมสมบูรณ์ได้ด้วยการที่บุคคลแต่ละคนต้องรักษาศีล ปฏิบัติสมาธิ และเจริญปัญญาจริง ๆ ด้วยตนเอง ดังนั้น องค์ประกอบของพุทธศาสนศึกษาจึงไม่ใช่เป็นเพียงทฤษฎีให้เรียนรู้ แต่เป็นหลักการที่ผู้ปรรณานานิสงส์หรือผลดีจากศีล สมาธิ ปัญญา ต้องปฏิบัติตามศีล สมาธิ ปัญญา ก่อน จึงได้อานิสงส์อันเกิดจากการปฏิบัติอันเป็นองค์ประกอบของไตรสิกขานั้น

5.2.3 นำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

การนำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการศึกษาเนื้อหาสาระพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข พบว่า บุคคลเพียงแค่ศึกษาพุทธศาสนศึกษาเพื่อสร้างสังคมสันติสุขเท่านั้นยังไม่

อาจสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่สังคมได้เพราะธรรมใดก็ได้หากไม่นำมาปฏิบัติอย่างแท้จริง ดังนั้น ต้องมีการนำความรู้เรื่องศีล สมาธิ และปัญญา ที่ศึกษาแล้วนั้นมาเผยแพร่และทำให้เป็นการประพจน์ ปฏิบัติร่วมกันของคนในสังคมโดยรวมนั้นแหละอันส่งผลให้เกิดจากการประพจน์ปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา จักก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นกลายเป็นสังคมสันติสุขตามที่ปรารถนาได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงนำเสนอให้ทั้งภาครัฐและเอกชนส่งเสริมการประพจน์ปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา อย่างจริงจังแก่ประชาชนทุกภาคส่วน

การที่ข้อค้นพบอันเป็นผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า การศึกษาพุทธศาสนศึกษาต้องมีการจัดสัมมนาแบบเฉพาะกลุ่มและแบบเชิงวิชาการเพื่อเปิดโลกทัศน์ให้แก่ผู้ศึกษาทำให้มีมุมมองที่กว้างเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ **สถาบันพระปกเกล้า** ที่เด่นชัดว่า “จงสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นภายใต้ความแตกต่าง และสอดคล้องกับแนวคิดของ **กิตติศักดิ์ ลักษณะ**” ที่ว่า “การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ในการรับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น”

การศึกษาพุทธศาสนศึกษา จัดให้นักศึกษาทำการศึกษาค้นคว้าเนื้อหารายวิชาล่วงหน้า จัดให้นำเสนอข้อมูลภายในห้องเรียนตามหัวข้อต่าง ๆ จัดให้มีการนำเสนองานบทความวิจัยและบทความวิชาการ และจัดการให้ทำสารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และดุษฎีนิพนธ์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้และนำเสนอองค์ความรู้ที่ค้นพบเพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจริง นักศึกษาต้องใช้วิจรรณญาณในการศึกษาค้นคว้าทำให้มีพัฒนาการทางการบริโภคข้อมูล มีหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับเพื่อความน่าเชื่อถือในการนำเสนอข้อมูล เหล่านี้คือกิจกรรมเพื่อปัญญาซึ่งต้องลงมือปฏิบัติ

สรุปได้ว่า การศึกษาพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข ต้องการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้เป็นผู้ทรงคุณค่าทางด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความประพฤติดีงามตามหลักไตรสิกขาและดำเนินชีวิตตามแนวสันติวิธี เป็นผู้นำในการสร้างสังคมสันติสุขตามแนวสันติศึกษา และเป็นผู้สร้างสรรค์สังคมที่สงบ ร่มเย็น และเป็นสุข เป็นผู้มีการพัฒนาทั้งทางกายและจิตใจ เมื่อดำเนินชีวิตในสังคม ทำให้เป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติชอบมีแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สังคมนั้นจะเป็นสังคมที่มีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์กัน เห็นอกเห็นใจกัน ไม่เห็นแก่ตนเอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สังคมนั้นย่อมเกิดความสุขเป็น “สังคมสันติสุข” สิ่งเหล่านี้จักเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการสนับสนุนส่งเสริมสังคมให้โดยภาครัฐและเอกชน ดังนั้น จึงนำเสนอให้ทั้งภาครัฐและเอกชนส่งเสริมการประพจน์ปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา อย่างจริงจังแก่ประชาชนทุกภาคส่วนเพื่อทำสังคมให้เป็นสังคมสันติสุขอย่างจริงจัง

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่ทรงคุณค่าและสารประโยชน์ต่อการสร้างสังคมสันติสุขหลายประการจึงขอเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) จัดให้มีกิจกรรมหรือโครงการเพื่อยกย่องหรือเชิดชูหรือประกาศเกียรติคุณหรือสนับสนุนส่งเสริมพุทธศาสนศึกษาบัณฑิต ผู้ที่ทำคุณประโยชน์แก่สังคมด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีผู้สนใจและใฝ่รู้ในการเข้าศึกษาหลักสูตรพุทธศาสนศึกษา
- 2) จัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการนำเสนอผลงานทางวิชาการด้านพุทธศาสนศึกษาให้มากและบ่อยครั้งขึ้นเพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาทางพุทธศาสนศึกษาเกิดอุตสาหะและวิริยะ
- 3) จัดให้มีการสร้างสื่อการสอนด้วยสารสนเทศผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางพุทธศาสนศึกษาให้เข้ากับสถานการณ์และยุคปัจจุบัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขที่ผู้วิจัยดำเนินการไปแล้วนี้ ยังมีประเด็นที่น่าสนใจให้ศึกษาและทำวิจัยอีกหลายประเด็น ดังนี้

- 1) การศึกษาวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของพุทธศาสนศึกษา
- 2) การศึกษาเชิงวิเคราะห์สาเหตุการแพร่ขยายได้น้อยของพุทธศาสนศึกษา
- 3) การศึกษาวิเคราะห์สาเหตุวิกฤติเกี่ยวกับจำนวนผู้เรียนพุทธศาสนศึกษาลดลง

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (๒๕๓๗). *พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑*. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๔). *คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย*. กรุงเทพมหานคร. ศูนย์สาส์นลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๒). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๑)*. กรุงเทพมหานคร. กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (๒๕๔๖). *การคิดเชิงบูรณาการ*. (พิมพ์ครั้งที่ ๔) กรุงเทพมหานคร. ชัคเชสมิเดีย.
- ไชยันต์ รัชชกุล. (๒๕๓๒). “หน่วยที่ ๒ ความขัดแย้งในบริบทของสันติศึกษา”. สันติศึกษา. หน้า ๓๐. วรณทิพย์ ทองสาว บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธนาธิป พรกุล. (๒๕๔๓). *รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัช ทันทภิบาล. รศ.และคณะ. (๒๕๖๒). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ม.๓. กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑*. กรุงเทพมหานคร. วัฒนาพานิช.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (๒๕๖๒). *รายงานการประเมินตนเอง ระดับหลักสูตรระดับปริญญาโท ปีการศึกษา ๒๕๖๑ เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิต พ.ศ. ๒๕๕๘ หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๙)*. นครปฐม. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (๒๕๖๒). *รายงานการประเมินตนเอง ระดับหลักสูตรระดับปริญญาเอก เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิต พ.ศ. ๒๕๕๘ หลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๖๑*. นครปฐม. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (๒๕๓๘). *การศึกษาเพื่อสันติภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ ๒) กรุงเทพมหานคร. สหธรรมิก.
- พระไพศาล วิสาโล. (๒๕๔๖). *พุทธศาสนาในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต*. กรุงเทพมหานคร. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พระเมธาวิณัยรส (สุเทพ ปลิวโก). (๒๕๕๖). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา : สัมมนาพระพุทธศาสนากับปัญหาสังคมโลกและสันติภาพ*. นครปฐม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (๒๕๔๖). “การศึกษาและสันติภาพ”. มนุษย์กับสันติภาพ. ตรีเพ็ญ คุภพิทยากุล. บรรณาธิการ. (พิมพ์ครั้งที่ ๖) กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๕๖). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร. ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. รศ.ดร. และมารุต พัฒนา. รศ.ดร.. (๒๕๖๒). การบูรณาการเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วิทย์ เทียงบุญธรรม. ศ.ดร.. (๒๕๕๙). พจนานุกรมไทย-อังกฤษ (ฉบับห้องสมุด). กรุงเทพมหานคร. ซี เอ็ดดูเคชั่น. บมจ.. ๑๐๕๒ หน้า.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (๒๕๕๒). สุขภาพคนไทย ๒๕๕๒ : เพื่อสุขภาวะแห่งมวลมนุษยชาติ. กรุงเทพมหานคร. นครปฐม. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมภาร พรหมทา. (๒๕๔๘). พุทธปรัชญา : มนุษย์ สังคม และ ปัญหาจริยธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ ๒) กรุงเทพมหานคร. ศยาม.
- สาโรช บัวศรี . (๒๕๖๖). จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร. ครูสภา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (๒๕๕๔). คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๘) ระดับอุดมศึกษา ฉบับสถานศึกษา. (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). สมุทรปราการ. ออฟเซ็ทพลัส.
- สำลี รักสุทธี. (๒๕๔๖). คู่มือการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ใหม่ของ ก.ค. บูรณาการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลที่เกิดกับผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร. เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- สุพัตรา ธรรมประดิษฐ์และลมูลเพชร มะณี. (๒๕๖๑). หนังสือเรียนรายวิชาเพิ่มเติม ชุดเพิ่มศักยภาพหน้าที่พลเมือง ๑-๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑. (พิมพ์ครั้งที่ ๒) กรุงเทพมหานคร. อักษรเจริญทัศน์ อจท.
- อดุลย์ ต้นประยูร. (๒๕๖๖). ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร. พิระพัณา.

บทความในวารสาร

- ชัยยศ อินทแสน. บรรจบ บรรณรุจิและขันทอง วัฒนะประดิษฐ์. (๒๕๖๐). “แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของมูลนิธิมิราเคิลออฟไลฟ์ตามหลักพุทธสันติวิธี” วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๐). หน้า ๒๙๙-๓๑๑.
- พระมหาปริดา ขนดีโสภโณ. ผศ.ดร.. (๒๕๕๙). “พุทธธรรม: พลังขับเคลื่อนสู่สังคมสันติสุข”. สารนิพนธ์พุทธศาสตร์บัณฑิต ประจำปี ๒๕๕๙. พระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วินิดา เจียรณัย. ดร.. (๒๕๕๐). “การบูรณาการรายวิชาในหลักสูตรการอุดมศึกษา”. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า ๘-๑๘.

วิทยานิพนธ์/งานวิจัย

กิตติศักดิ์ ลักษณะ. (๒๕๕๔). “การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยเน้นทีมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย”. ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต. สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สถาบันพระปกเกล้า. (๒๕๕๙). “สันติสุขเกิดได้ภายใต้ความแตกต่าง” รายงานวิชาการ. นนทบุรี: สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า.

สุนีย์ สุขเจริญ. (๒๕๓๓). ทางเลือกในการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ตามทัศนะของนักวิชาการ. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (๒๕๖๐). “บทความองค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม : สันติศึกษา”. เดลินิวส์. <https://www.dailynews.co.th/article/607644> (Online). (วันอังคารที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๓).

จุฬาพิช มณีวงศ์. (๒๕๕๙). “หลักการแห่งอหิงสาของมหาตมะ คานธี”. หลักเมืองออนไลน์. <http://lakmuangonline.com/?p=4020> (Online). (วันอังคารที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๓).

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (๒๕๖๓). “โอบาตปาติโมกข์”. <https://th.wikipedia.org/wiki/โอบาตปาติโมกข์> (Online). (วันอังคารที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๓).

Books

James A. Beane. (1991). Curriculum Planning and Development. .Boston. Allyn and Bacon. p.9.

Thomas L. Hopkins. (1983). Integration: Its Meaning and Application. New York. Appleton-Century-Crofts. p.1

Journals

Jacobs Heidi Hayes. (1991). “Interdisciplinary Curriculum : A conversation with Heidi Hayes Jacobs”. Educational Leadership. 49(2) October 1991. p.4.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

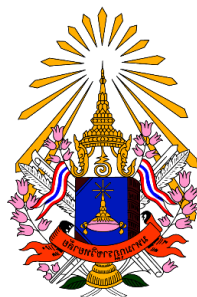
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

๑	รศ.ดร.มานพ นักการเรือน	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วช. สิรินคร
๒	รศ.ดร.อำพล บุคตาสาร	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
๓	รศ.ดร.ศุภกาญจน์ วิชานาติ	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
๔	ผศ.ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหิดล
๕	รศ.ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหิดล

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
(แบบสัมภาษณ์)

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร รศ.ดร.มานพ นักการเรียนรู้

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ พระเมธาวิณัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพพิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง

ดังนั้น อาตมาภาพจึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่จักใช้ในการวิจัยดังที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีจึงขอเจริญพรอนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

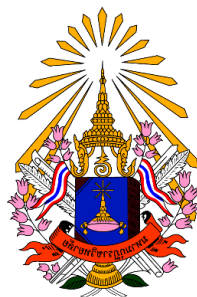
จึงเจริญพรมาเพื่อได้พิจารณาถวายความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระเมธาวิณัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒ และ ๐๖๑ ๕๓๖ ๔๑๕๕

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร รศ.ดร.อำพล บุคตาสาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพพิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง

ดังนั้น อาตมาภาพจึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่จักใช้ในการวิจัยดังที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีจึงขอเจริญพรอนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

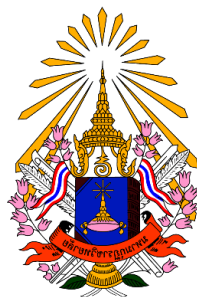
จึงเจริญพรมาเพื่อได้พิจารณาถวายความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒ และ ๐๖๑ ๕๓๖ ๔๑๕๕

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย
การาเรียน/เรียน/เจริญพร รศ.ดร.ศุภกาญจน์ วิชานาติ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ พระเมธาวิณัยรส (สุเทพ ปลิวโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัย
เรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓
ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพพิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเรื่อง
ทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง

ดังนั้น อาตมาภาพจึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่จัก
ใช้ในการวิจัยดังที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีจึงขอเจริญพรอนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

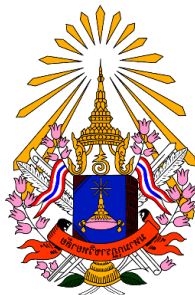
จึงเจริญพรมาเพื่อได้พิจารณาถวายความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระเมธาวิณัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒ และ ๐๖๑ ๕๓๖ ๔๑๕๕

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.สมบุญ วัฒนะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ พระเมธาวิจารย์ (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพพิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง

ดังนั้น อาตมาภาพจึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่จักใช้ในการวิจัยดังที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีจึงขอเจริญพรอนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

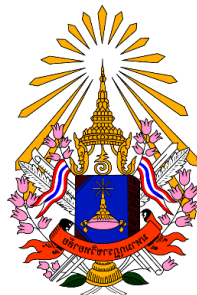
จึงเจริญพรมาเพื่อได้พิจารณาถวายความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระเมธาวิจารย์, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒ และ ๐๖๑ ๕๓๖ ๔๑๕๕

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร รศ.ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพพิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง

ดังนั้น อาตมาภาพจึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่จักใช้ในการวิจัยดังที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีจึงขอเจริญพรอนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อได้พิจารณาถวายความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

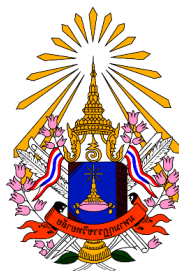
(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒ และ ๐๖๑ ๕๓๖ ๔๑๕๕

ภาคผนวก ค

การหาค่า S-CVI เครื่องมือวิจัย (แบบสัมภาษณ์)
(วัดความสอดคล้องระหว่างเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย)

การแปลผลค่า (S-CVI) จากแบบสัมภาษณ์

คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ที่ได้ประเมินความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า S-CVI ของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเป็น 4 ระดับ ได้แก่

- 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก
- 3 หมายถึง ค่อนข้างมีความสอดคล้อง
- 2 หมายถึง มีความสอดคล้องบางส่วน
- 1 หมายถึง ไม่มีความสอดคล้อง

แบบสัมภาษณ์ที่ถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในระดับดี สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้จะต้องมีค่า S-CVI อยู่ในคะแนนระดับ 4 และ 3 เป็นต้นไป

ตอนที่ 1		สภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข							
ข้อที่	คำสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					รวม	CVI	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1.1	เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับศีลหรือไม่ ถ้ามีนั่นคือสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาหรือไม่ ศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้หรือไม่ เพราะเหตุใด	4	4	4	4	4	20	4	ใช้ได้
1.2	เนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับสมาธิหรือไม่ ถ้ามีนั่นคือสภาพเนื้อหาสาระการเรียนการสอนพุทธศาสนศึกษาหรือไม่สมาธิ	4	4	4	4	4	20	4	ใช้ได้

ข้อที่	คำสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					รวม	CVI	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	สร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้หรือไม่ เพราะเหตุใด								
1.3	เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับปัญหาหรือไม่ ถ้ามีนั่นคือสภาพเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาหรือไม่ ปัญหาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้หรือไม่ เพราะเหตุใด	4	4	4	4	4	20	4	ใช้ได้

ตอนที่ 2		องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข							
2.1	เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลหรือไม่ ถ้ามีนั่นคือองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาใช่หรือไม่ การรู้เรื่องศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้หรือไม่ เพราะเหตุใด	4	4	4	4	4	20	4	ใช้ได้
2.2	เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิหรือไม่ ถ้ามีนั่นคือองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษา	4	4	4	4	4	20	4	ใช้ได้

ข้อที่	คำสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					รวม	CVI	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	ใช่หรือไม่ การรู้เรื่องของสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษา สมาธิหรือปฏิบัติสมาธิสร้างสันติ สุขให้แก่สังคมได้หรือไม่ เพราะ เหตุใด	4	4	4	4	4	20	4	ใช้ได้
2.3	เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอน พุทธศาสนศึกษาที่มีเรื่องปัญหา อานิสงส์ปัญหา และการรักษา ปัญหาหรือการปฏิบัติด้วยปัญญา หรือไม่ ถ้ามีนั่นคือองค์ประกอบ เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอน พุทธศาสนศึกษาใช่หรือไม่การรู้ เรื่องปัญหา อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติ ด้วยปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่ สังคมได้หรือไม่ เพราะเหตุใด	4	4	4	4	4	20	4	ใช้ได้

ตอนที่ 3		บุคคลผู้ศึกษาพุทธศาสนศึกษาแล้วยอมใช้ความรู้จากการศึกษานั้น สร้างสังคมให้สันติสุขได้หรือไม่ เพราะเหตุใด (โปรดอภิปรายขยายความแต่ละประเด็นให้ชัดเจนที่สุด)							
3.1	ความรู้เกี่ยวกับศีล สร้างสังคมสันติ สุขได้อย่างไร	4	4	4	4	4	20	4	ใช้ได้
3.2	ความรู้เกี่ยวกับสมาธิ สร้างสังคม สันติสุขได้อย่างไร	4	4	4	4	4	20	4	ใช้ได้
3.3	ความรู้เกี่ยวกับปัญญา สร้างสังคม สันติสุขได้อย่างไร	4	4	4	4	4	20	4	ใช้ได้

ภาคผนวก ง

เครื่องมือการวิจัย (แบบสัมภาษณ์)

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

000000000000000000000000

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... ฉายา/นามสกุล.....

สถานภาพเป็น (อาจารย์/นักศึกษา).....สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (ป.โท/เอก).....

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

1. สภาพเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

1.1 เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับศีลหรือไม่ ? ถ้ามีนั่นคือสภาพเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาหรือไม่ ? ศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้หรือไม่ ? เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

1.2 เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับสมาธิหรือไม่ ? ถ้ามีนั่นคือสภาพเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาหรือไม่ ? สมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้หรือไม่ ? เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

1.3 เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องเกี่ยวกับปัญหาหรือไม่ ? ถ้ามีนั่นคือสภาพเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาหรือไม่ ? ปัญหาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้หรือไม่ ? เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข

2.1 เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องศีล อานิสงส์ศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลหรือไม่ ? ถ้ามีนั่นคือองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาใช่หรือไม่ ? การรู้เรื่องศีล อานิสงส์ของศีล และการรักษาศีลหรือปฏิบัติตามศีลสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้หรือไม่ ? เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2.2 เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องสมาธิ อานิสงส์สมาธิ และการรักษาสมาธิหรือการปฏิบัติสมาธิหรือไม่ ? ถ้ามีนั่นคือองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาใช่หรือไม่ ? การรู้เรื่องสมาธิ อานิสงส์ของสมาธิ และการรักษาสมาธิหรือปฏิบัติสมาธิสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้หรือไม่ ? เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2.3 เนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษามีเรื่องปัญญา อานิสงส์ปัญญา และการรักษาปัญญาหรือการปฏิบัติด้วยปัญญาหรือไม่ ? ถ้ามีนั่นคือองค์ประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนศึกษาใช่หรือไม่ ? การรู้เรื่องปัญญา อานิสงส์ของปัญญา และการรักษาปัญญาหรือปฏิบัติด้วยปัญญาสร้างสันติสุขให้แก่สังคมได้หรือไม่ ? เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

3. บุคคลผู้ศึกษาพุทธศาสนศึกษาแล้วยอมใช้ความรู้จากการศึกษานั้น สร้างสังคมให้สันติสุขได้หรือไม่ ? เพราะเหตุใด (โปรดอภิปรายขยายความแต่ละประเด็นให้ชัดเจนที่สุด)

3.1 ความรู้เกี่ยวกับศีล สร้างสังคมสันติสุขได้อย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 ความรู้เกี่ยวกับสมาธิ สร้างสังคมสันติสุขได้อย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 ความรู้เกี่ยวกับปัญญา สร้างสังคมสันติสุขได้อย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

ขออนุโมทนาทุกท่านที่กรุณาให้สัมภาษณ์

พระเมธาวิจารย์ (สุเทพ ปลิวโก) หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

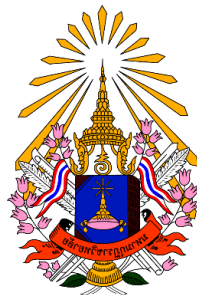
ผู้สัมภาษณ์

ภาคผนวก จ

รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการวิจัย
(การสัมภาษณ์)

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
(การสัมภาษณ์)

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร พระศรีวินยาภรณ์ (สายรุ้ง), ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปลิวโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

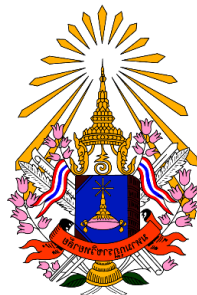
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิญญู (สุเทพ ปลิวโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

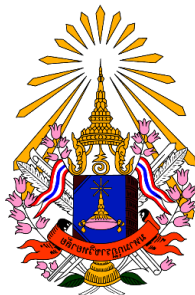
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิญญู, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร พระปาโมทย์ วาทโกวิโท

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิเชียร (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ไต่จบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

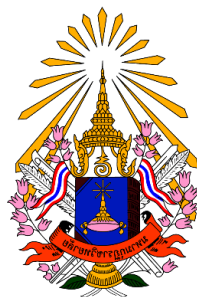
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.ชนทอง สุวัฒน์ประดิษฐ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปัสวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ไต่จบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

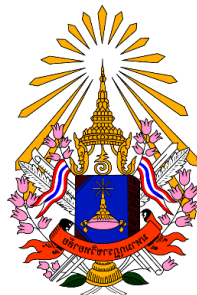
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายเป็นความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร U. Sucitta

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

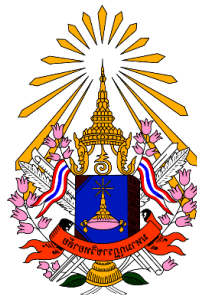
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร พระพิพัฒน์ ปวทุณฺโณ (ท่าดี)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิญญู (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

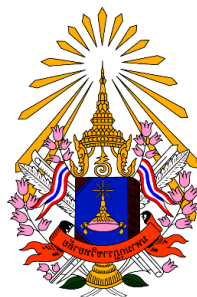
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิญญู, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร นางสาววนิดา ชุติกาวิทย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

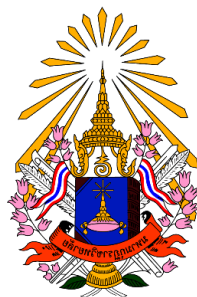
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายเป็นความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร นายสฤกษ์พงศ์ เทศะบำรุง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิเชียร (สุเทพ ปลิวโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

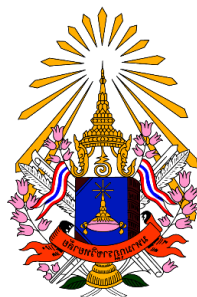
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร นางมณีนรัตน์ มีจันเพชร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิเชียร (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

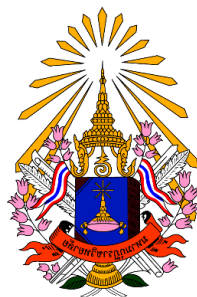
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายเป็นความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร นายมนต์เทียน มนตราภิบุลย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิเชียร (สุเทพ ปลิวโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

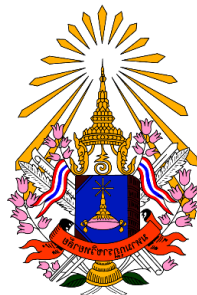
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร พระมหาพวงศธร เขมธโร (ตรีสุวรรณ)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิเชียร (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

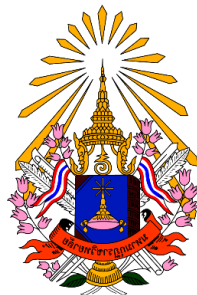
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร แม่ชีจิราพร ทิพย์ดวงรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิญญู (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

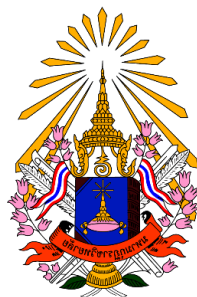
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิญญู, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร นายก่อเกียรติ ทองวณิชนิม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปลิวโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

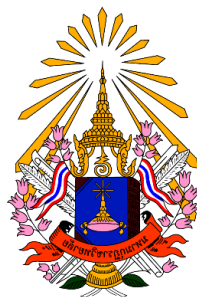
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสุราษมัย แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร นางสาวอนุสรณ์ สอนตน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิญญู (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

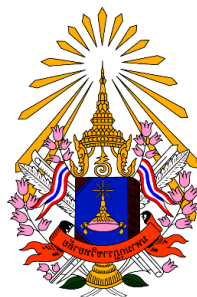
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิญญู, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร นางสาวพริธาสสร วิชยกิตติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิญญู (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

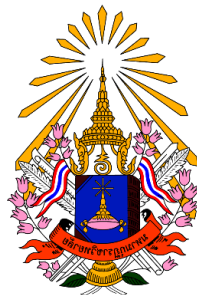
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิญญู, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร นางสาวธัญวิมน์ เณรวาจา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

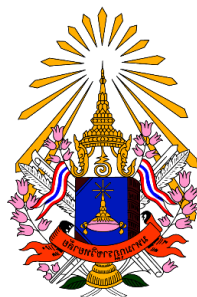
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร นายพงษ์ศิษฐ์ พึ่งอยู่สุข

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณเป็นผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังที่ได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดีจึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายความอนุเคราะห์ต่อไป

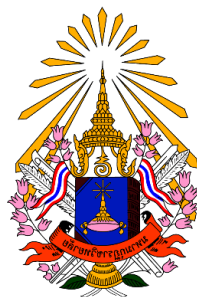
กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับรองผลการวิจัย
(สนทนากลุ่มเฉพาะ)

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับรองผลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร พระศรีวินยาภรณ์ (สายรุ้ง), ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

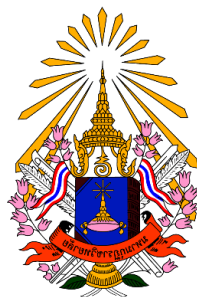
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณร่วมเป็นผู้พิจารณาให้ความคิดเห็นรับรองผลการวิจัยดังกล่าว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายนามอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับรองผลการวิจัย
กราบเรียน/เรียน/เจริญพร พระปลัดประพิณ พุทธิสาโร
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปลิวโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการ
วิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ไต่จบประมาณสนับสนุนในปี
๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และ
ประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง
หลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

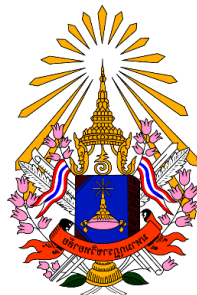
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณร่วมเป็นผู้พิจารณาให้ความคิดเห็นรับรอง
ผลการวิจัยดังกล่าว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายเป็นความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับรองผลการวิจัย
กราบเรียน/เรียน/เจริญพร พระครูวินัยธรบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการ
วิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี
๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และ
ประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง
หลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

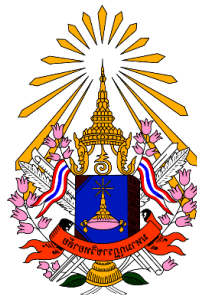
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณร่วมเป็นผู้พิจารณาให้ความคิดเห็นรับรอง
ผลการวิจัยดังกล่าว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายเป็นความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับรองผลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร พระมหาวิโรจน์ คุตตวีโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสฺวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

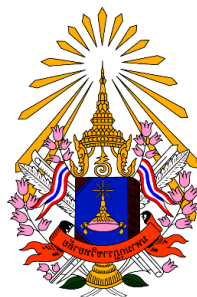
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณร่วมเป็นผู้พิจารณาให้ความคิดเห็นรับรองผลการวิจัยดังกล่าว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายนามอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับรองผลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

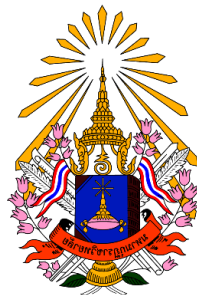
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณร่วมเป็นผู้พิจารณาให้ความคิดเห็นรับรองผลการวิจัยดังกล่าว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายนามอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับรองผลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร ดร.เสนห์ เดชะวงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

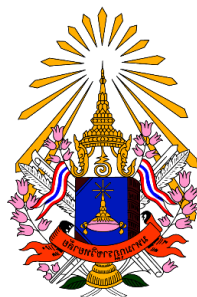
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณร่วมเป็นผู้พิจารณาให้ความคิดเห็นรับรองผลการวิจัยดังกล่าว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายเป็นความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับรองผลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร พระมหาอุทัย ฐมมวิโช

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิเชียร (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

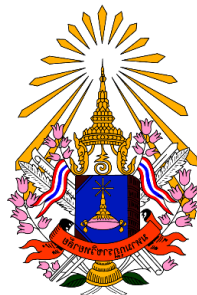
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณร่วมเป็นผู้พิจารณาให้ความคิดเห็นรับรองผลการวิจัยดังกล่าว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายเป็นความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับรองผลการวิจัย
การาเรียน/เรียน/เจริญพร นายมนต์เทียน มนตรมภิบุลย์
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการ
วิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี
๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และ
ประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง
หลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

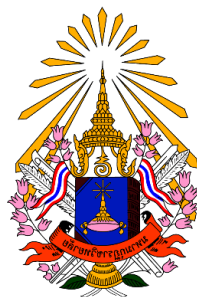
ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณร่วมเป็นผู้พิจารณาให้ความคิดเห็นรับรอง
ผลการวิจัยดังกล่าว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายนามอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

๒ ถนนสราญรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

มือถือ : ๐๘๙ ๘๑๘ ๙๕๕๒

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับรองผลการวิจัย

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร นายก่อเกียรติ ทองวณิชนิม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมาภาพ/ผม พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปสิวิโก/พุทธจรรยา), รศ.ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนในปี ๒๕๖๓ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อาตมาภาพ/ผมได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน/คุณเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องพุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขเพราะได้ดำเนินการ/ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอยู่อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น อาตมาภาพ/ผมจึงใคร่ขอเชิญท่าน/คุณร่วมเป็นผู้พิจารณาให้ความคิดเห็นรับรองผลการวิจัยดังกล่าว อาตมาภาพ/ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน/คุณเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียน/เรียน/เจริญพรมาเพื่อขอให้ท่าน/คุณได้พิจารณาให้/ถวายนามอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียน/เรียน/เจริญพร

(พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.)

หัวหน้าคณะนักวิจัย

ภาคผนวก ซ

เอกสารอื่น ๆ ที่จำเป็น

(ใบส่งวิจัยฉบับสมบูรณ์ ใบมติดำรองการทำวิจัยในมนุษย์ ใบรับตีพิมพ์บทความวิจัย)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๖๒

ที่ อว ๗๙๐๕/๐๕๒๙

วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ส่งเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ครั้งที่ ๒

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร

ตามที่ สถาบันวิจัยญาณสังวร ได้ส่งตัวเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ให้หัวหน้าโครงการวิจัย ดำเนินการแก้ไขตามรูปแบบที่สถาบันวิจัยญาณสังวร กำหนดไว้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ ความทราบแล้วนั้น

บัดนี้ หัวหน้าโครงการวิจัย ได้ดำเนินการแก้ไขตามรูปแบบรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว จึงขอส่งเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง "พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข" พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ดังรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

(พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

มติการพิจารณา

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ครั้งที่ ๓ / ๒๕๖๓

วันพุธที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓

มติที่ ๑/๒๕๖๓

การพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข (Buddhist Studies for Creating the Peace Society)” (เรียงเลขมติใหม่)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้พิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เรื่อง “พุทธศาสนศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข (Buddhist Studies for Creating the Peace Society)” ของพระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.หัวหน้าโครงการ และพระมหาวิโรจน์ คุณทวีโร, ผศ.ดร. ผู้ร่วมวิจัย ตามเอกสารในการเสนอเพื่อพิจารณา

มติการพิจารณา

๑. รับรอง

๒. ตรวจสอบเครื่องมือกับวิธีดำเนินการวิจัยให้สอดคล้อง

รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์

กรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์

ทำหน้าที่แทนเลขานุการ

JRA04

ที่ อว ๘๐๖๒.๑(๔)/๒๐๓๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๔๔๔ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก
อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง แจ้งผลการพิจารณาบทความ

กราบนมัสการ พระเมธาวิเชียร, พระมหาวิโรจน์ คุตติโร และสาลินี รักกตัญญู

ตามที่ท่านได้ส่งบทความ เรื่อง “พุทธศาสตร์ศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข” เพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นั้น

อนึ่ง วารสารวิจัยวิชาการ จัดอยู่ในวารสารกลุ่มที่ ๒ วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI พ.ศ. ๒๕๖๓-๒๕๖๗ โดยมีการประเมินคุณภาพโดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) ในรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน ๓ รูป/ท่าน

บัดนี้กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาบทความดังกล่าวแล้ว เห็นควรตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๖๕) กองบรรณาธิการขอขอบคุณที่ท่านได้ให้เกียรติส่งบทความมาเข้าสู่กระบวนการพิจารณา และหวังว่าจะได้รับการอนุเคราะห์เช่นนี้อีกในอนาคต

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดทราบ

กราบนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

บรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ

วารสารวิจัยวิชาการ ผ่านการรับรองคุณภาพวารสารวิชาการไทยอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ ๒

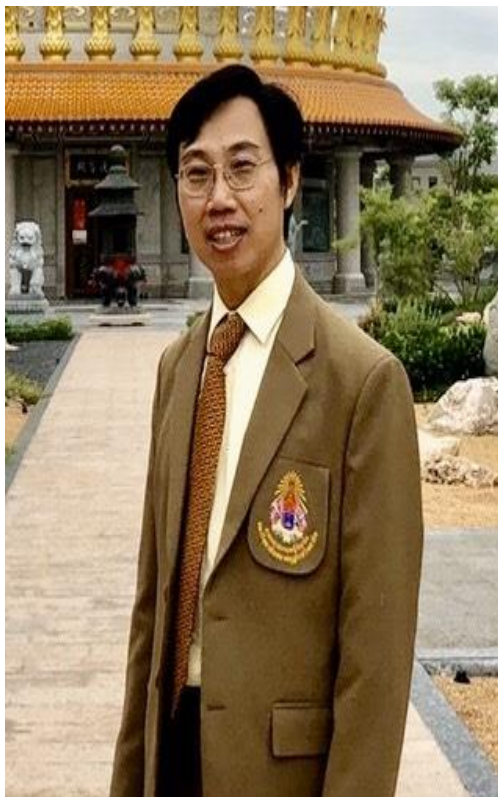
ISSN (Print) ๒๖๗๒-๔๔๔๐ ISSN (Online) ๒๖๗๒-๔๔๖๒

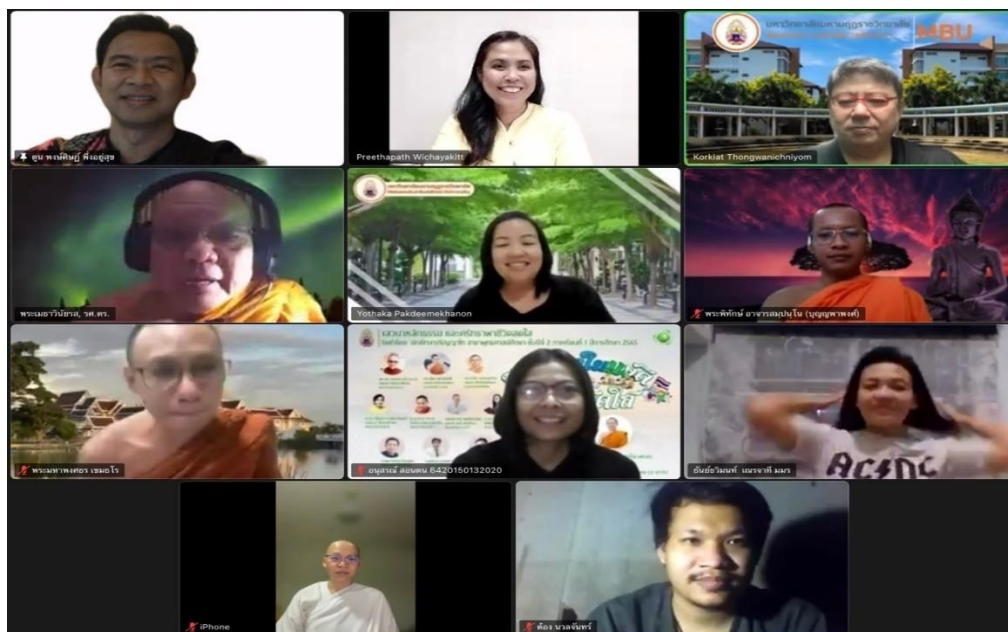
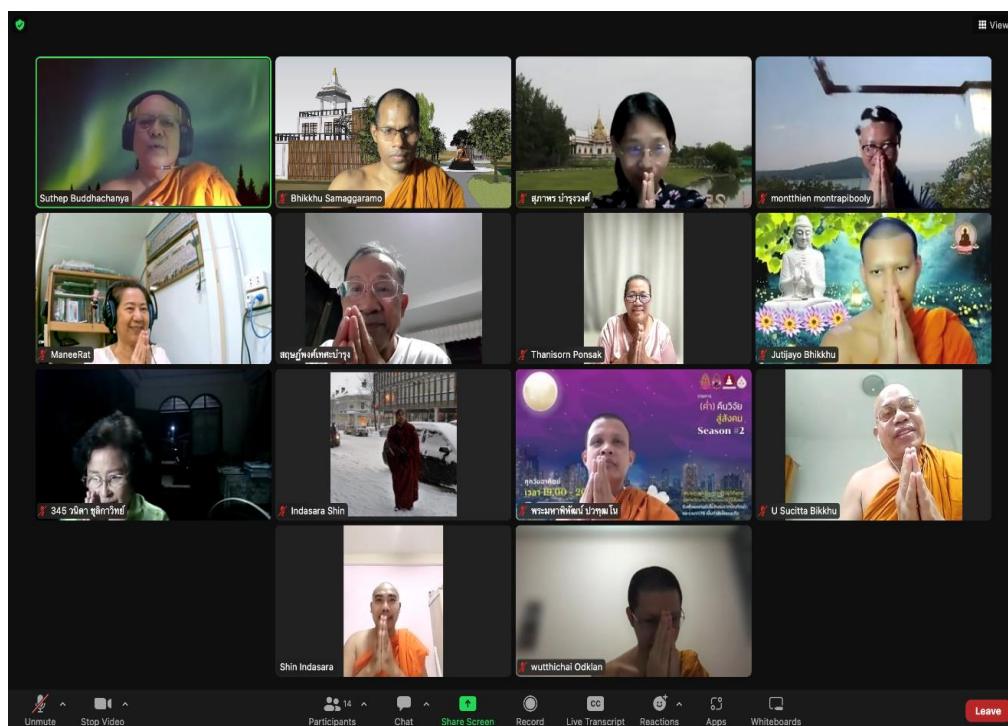
โทร. ๐๔๔-๒๕๖๔๒๒๔

การเผยแพร่บทความ <https://soob.tci-thaijo.org/index.php/jra><https://www.facebook.com/journal.jra>

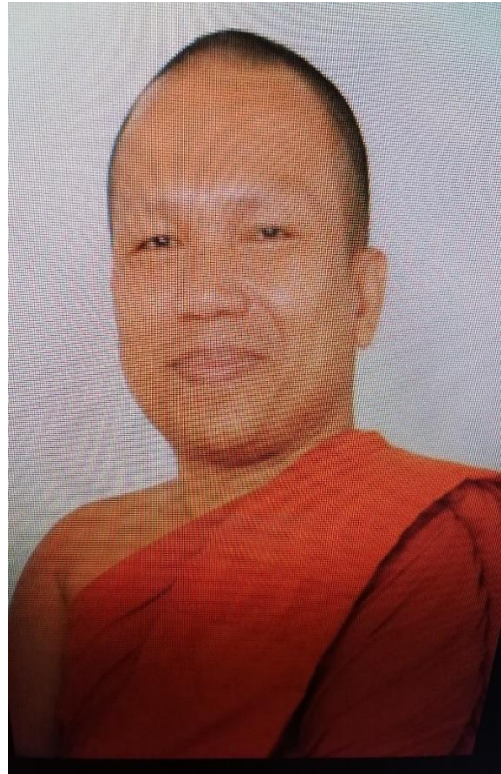
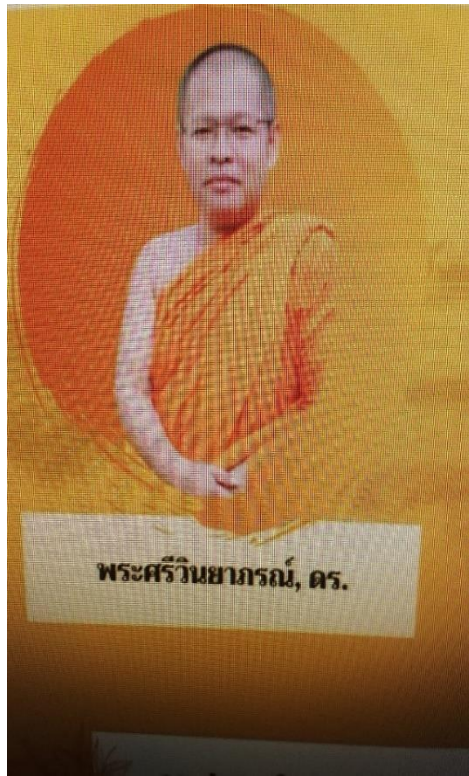
ภาคผนวก ณ

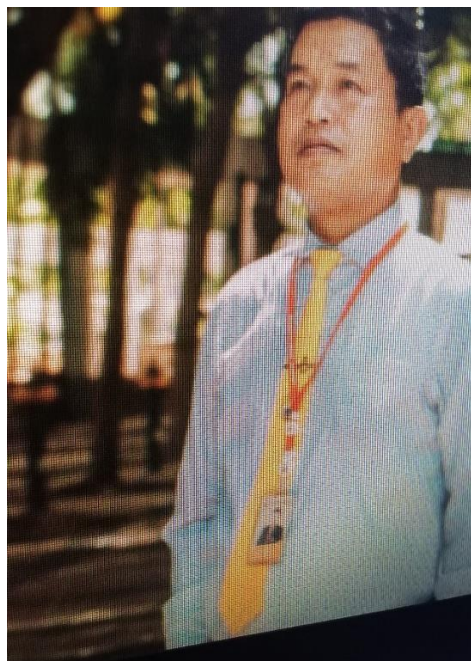
ภาพผู้ร่วมการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม
(ทั้งหมดเป็นการปฏิบัติการออนไลน์)

ภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์
(โปรแกรม ZOOM)

ภาพผู้รับรองผลการวิจัยโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะผ่านออนไลน์
(โปรแกรม ZOOM)

ประวัติคณะผู้วิจัย

1. หัวหน้าโครงการผู้วิจัย

ชื่อ พระเมธาวิเชียร (สุเทพ), รศ.ดร. นามสกุล พุทธจรรยา ฉายา ปลืวิโก

เคยดำรงตำแหน่ง

1. เจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
5. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
6. กรรมการและเลขานุการสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. กรรมการและเลขานุการสภาวิชาการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
8. เลขานุการคณะกรรมการบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
9. กรรมการคณะกรรมการบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

หน่วยงานที่สังกัดและที่อยู่ปัจจุบัน

1. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เลขที่ 248 หมู่ 1 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม รหัสไปรษณีย์ 73170
2. วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม เลขที่ 2 ถนนสุราษมัย แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10200

ประวัติการศึกษา

1. นิการธรรมชั้นเอก แม่กองธรรมสนามหลวง
2. เปรียญธรรม ๔ ประโยค แม่กองบาลีสนามหลวง
3. อนุปริญญา พิเศษมัธยม (สังคมศาสตร์) กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ
4. ปริญญาตรี ศาสนศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา : เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร)
5. ปริญญาโท ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร)
6. ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร)
7. M.Phil. (Buddhist Studies) จาก University of Delhi ประเทศอินเดีย

8. Ph.D. (Buddhist Studies) จาก University of Delhi ประเทศอินเดีย
9. Ph.D. (Public Administration) มหาวิทยาลัยมคร ประเทศอินเดีย
10. ปริญญาเอก ศีลศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการศึกษา) ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. ปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัย มจร

ผลงานทางวิชาการ

งานวิจัย

- งานวิจัย : การเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติ
2561 ธรรม
ของพระจริยานิเทศก์
AN INCREASING IN COMPETENCY OF BUDDHA'S DHAMMA
MISSIONARIES FOR TEACHING BUDDHIST DHAMMA AND
LEADING BUDDHIST MEDITATION PRACTICE
- งานวิจัย : ความต้องการเพิ่มขีดความสามารถด้านการสอนธรรมและการนำ
2562 ปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย
The Needs of Competency Improvement on Dhamma
Teaching and Dhamma Training of School Moral
Teaching Monks under Mahamakut Buddhist University

บทความวิจัย

- บทความวิจัย : พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร. (2561). ความต้องการเพิ่มขีด
2561 ความสามารถด้านการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย. ตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่
8 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคมกันยายน 2562) หน้า 15-30 (TCI
กลุ่ม 1)
- บทความวิจัย : พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร., พิณสุดา สิริธรรมศรี(2561).
2561 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับ
ประชาคมอาเซียน. ตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2561) หน้า 18-
31. (TCI กลุ่ม 1)

บทความวิชาการ

- บทความวิชาการ: เรื่อง “คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณตำรวจกับความ
2557 คาดหวังของประชาชน” ตีพิมพ์ในวารสารสถาบันวิจัยญาณ
สังวร มหาวิทยาลัย มหาภูมิพลราชวิทยาลัย ปีที่ 5 ฉบับที่ 2
(กรกฎาคม – ธันวาคม 2557) หน้าที่ 59-71. (TCI กลุ่ม 2)

หนังสือ

- หนังสือ : รองศาสตราจารย์ ดร.พระเมธาวิญญู (สุเทพ ปลิวโก). (2560).
2560 พระพุทธศาสนากับโลกาภิวัตน์. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครศรีธรรมราช :
ก.การพิมพ์. 388 หน้า. ISBN : 978-616-429-605-3

เอกสารคำสอน

- เอกสารคำสอน : รองศาสตราจารย์ ดร.พระเมธาวิญญู (สุเทพ ปลิวโก). (2560).
2560 พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครศรีธรรมราช :
ก.การพิมพ์. ๙๘ หน้า. ISBN : 978-616-429-825-5

เอกสารประกอบการสอน

- เอกสารประกอบการสอน: รองศาสตราจารย์ ดร.พระเมธาวิญญู (สุเทพ ปลิวโก).
2560 (2560). สัมมนาพระพุทธศาสนากับปัญหาสังคม. พิมพ์
ครั้งที่ 1. นครศรีธรรมราช : ก.การพิมพ์. 320 หน้า. ISBN
: 978-616-440-393-2